

Минайхан Жуманазарова 1957-жылы Кегейли районунун «Еркиндарья» совхозында туулды.

1987-жылы Нөкис мамлекеттик университетин тамамлады.

1972-жылдан баштап онын хер кыйлы жанрдагы мазмуну косыклары баспасөз бетлеринде жарык көрө башлады.

Дөслепки косыклары «Жаслар хауазы», «Кус жолы» жаслар алманахларында басылып шыкты.

Автордын туңгыш топламы «Елим деп ениремесен...» деген атпен «Каракалпакстан» баспасынан 1992-жылы басып шыгарылды.

1993-жылы «Жүрегимде бир дөрт бар», 1997-жылы «Әлүптар айтпайман, мухаббат», 2000-жылы «Калбингизда колгим келади» (өзбек тилинде), 2003-жылы «Еле мен...» косыклар топламлары жарык көрди.

Сондай-ак, шайыранын бир канша косыклары Туркиядан шыгарылган Каракалпак әдебияты антологиясында түрк-каракалпак тиллеринде басылып шыкты.

ISBN 978-9943-346-14-7

9 789943 346147

«КАРАКАЛПАКСТАН»

МИНАЙХАН ЖУМАНАЗАРОВА

КЕТПЕК УШЫН КЕЛГЕНМЕН...

84(543-6к)
мс-93

МИНАЙХАН ЖУМАНАЗАРОВА

КЕТПЕК УШЫН КЕЛГЕНМЕН...

Таңдамалы шығармалары

НӨКИС
«ҚАРАҚАЛПАҚСТАН»
2011

М. Жуманазарованың «Кетпек ушын келгенмен...» атлы кітабында автордың сайланды қосықлары, сонғы дәуірде дөреткен шығармалары орын алып, инсан өмірінің барлық уақыя кубылыстарын, сезімлерін, дослық, адамгершілік, әділлік туйғыларын көркем баян етіп, оқыушылар кәуіміне жеткеріуге урынады. Автор ғәрезсізлікке шекемгі дәуірде жазған қосықтарында тубалаушылық дәуірі қыйыншылықтарын, халықтың социаллық жағдайы хәм сол дәуірге болған туйғыларын қағазға түсіріуге хәрекет еткен.

Бул кітапты оқыған хәр бир инсан шайыраның өзі менен дөртлес, мунлас екенлігін сезиніп, кәлбиндегі сырларын оның қосықлары арқалы жеткергендей сезинери анық.

Нәбийра ТӨРЕШОВА — *Қарақалпақстан халық шайыры.*

Сағынбай ИБРАГИМОВ — *Өзбекстан хәм Қарақалпақстан Жазыушылар аўқамларының ағзасы.*

ISBN 978-99-43-346-14-7

© «Қарақалпақстан» баспасы—2011

БӘРХАМА ЕЛ-ХАЛЫҚ ДӘРТИ МЕНЕН ЖАСАЙТУҒЫН ШАЙЫР

Хәр нәрсеге бир нәрсе себеп... 1998-жылдың февраль айы еди. Ташкент қаласына дөретіушілік сапарға барған уақытларым. Илим менен шуғылланып атырған уақытларда да пайтахтлық дөретіуші досларымыз бенен сәубетлесиуге уақыт табамыз. Бир күни «Жахон адабиёти» журналы редакциясына жолым түсіп, пүткил дүнья әдебиятының дүрданаларын өзбек тилине аударыу менен шуғылланатуғын үлкен дөретіуші топарға басшылық ететуғын, усы арқалы барлық түркий тиллес кітап оқыушыларына жақсы таныс болған әзиз инсан, жайы жәннетте болғыр Азат аға Шарафиддинов пенен ушырасып қалдым. Азат аға Шарафиддинов жүдә әдил хәм талапшаң устаз еди. Оның ушын хұждан хәм талант әдебиятта ең әхмийетли өлшем еди. А. Қадирий, А.Қаххар өзбек әдебиятының ар-намысы хәм хұжданы болған болса, Азат аға хакқында да усы пикирлерди екиленбестен айтыуға болады.

Бул сапары да Азат аға Шарафиддинов мени жыллы жүзлік пенен күтип алып, бай миллий фольклорымыз, классик әдебиятымыз, әсиресе, XX әсир әдебиятының дарғалары Т. Қайыпбергенов хәм И. Юсупов дөретіушілиги хакқында гүрринлесиуге уақыт таба алды.

— Қарақалпақ әдебиятындағы бул атаклы еки көркем сөз шеберін тек Өзбекстанда ғана емес, ал шет ел кітап оқыушылары да шығармалары арқалы жақсы танийды. Бизди жас дөретіушілер қызықтырады. Усындай дөретіушілер бар ма? — деп сорап қалды Азат аға. Мен поэзиямызда өзлерінің дөретіушілік жолына ийе болған Ш. Аяпов, Б. Сейтаев, С. Ибрагимов, Б. Генжемуратов, О. Сәтбаев, П. Мырзабаева, М. Жуманазарова, прозаик хәм драматург дөретіушілеримизден М. Нысанов, С. Жумагулов, Ө. Өтеулиев, М. Таумуратов, Ғ. Зайтова, П. Айтмуратов сыяқлы жазыушыларымызды айтып өттім. Ол: бул

дөретиушилердин китаплары жаныңызда бар ма? — деп сорап калды. Жанымда тек М. Жуманазарованын «Жүрегимде бир дөрт бар» деген топламынан баска китап жок экен. Азат ага китапты бир катар көзден кеширип, журналдын поэзия бөлими баслыгы Рауф Парфиге берди де... «Илэжи болса, ең жаксы косыкларын аударып, «Каракалпак поэзиясы» деген рубрика менен журналда басып шыгарылса максетке мууапык болар еди» — деди. Дурыс мен устаз Азат ағанын бизин әдебиятымызга соншелли итибар каратып, косыкларды журналда басып шыгарыуға жәрдем берип атырғанлыгынан кууанышлы экенимди Рауф Парфиден жасыра алмадым.

— Азат аға әдебиятка кызыгыушы хәр бир инсанға сондай калыс хызмет кылыуға умтылды, бул оның канына синип кеткен жаксы өдетлеринин бири — деп устаз хаккында пикир билдирди Рауф Парфи.

Азат ағанын коллап-кууатлаганынан рухланған мен Рауф Парфи менен оның бөлиминин әдебий хызметкерлери Абдул Хамидтин М. Жуманазарованын косыклары бойынша берген сорауларына кууаныш хәм толкынланыу менен жууап бердим. Нәтийжеде оның косыклары А. Хамидтин аудармасында «Жахон адабиёти» журналы хәм «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасы бетлеринде сол жылы-ақ жарык көрди. Бул косыкларда елдин мәрт перзентлерин улығлаушы, нәкәс, өз мәпи жолында хеш кандай ипласлыклардан кайтпайтуғынларды көркем сөз кудирети аркалы аяусыз әшкаралаушы катарлар баршылык еди.

М. Жуманазарова кеулиндегилерин кыпсалай берместен, алмастай өткир сөзлер менен туурыдан-тууры айтады да қояды. Бул нәрсе китап оқыушыларына да унайды.

Мине, оннан бери он жылдан артык уакыт өтті. Усы уакытлары поэзияның машакатлы майданында шебер қөлем тербеткенлиги, тынымсыз излениулері нәтийжесинде М. Жуманазарованын «Әлүидағ айтпайман, мухаббат» (1997), «Еле мен» (2003) атлы топламлары каракалпак тилинде хәм «Қалбингизда қолгим келади» атлы топламы өзбек тилинде (1999) басылып шықты. Өзбекстан Қахарманы И.Юсупов шайырдың өзбек тилинде басылып шыққан топламына жазған алғы сөзинде шайыр дөретиушилиги хаккында: «М.Жуманазарованын косыклары сизлерди шын жүректен оқып, ушкыр қыял әлемине шарлайды,

кеули мын бир жамау, сырты пүтин заманласларымыз дәртине мәлхам болыуға, сап мәнидеги жаксы сөздин кулы болыуға шақырады. Себеби поэзияның хакыйкат уазыйпасы да усы емес пе?» деген еди. Бул жетик шайыр тәрешинен М.Жуманазарова лирикасының әдил бахаланыуы болып табылады.

Хакыйкаттан да, шайырдың меҳир-мухаббети темасындағы, ел-журт еркинлиги, хұждан тазалығы хәм басқа инсаний пазыйлетлер хаккындағы сөзлери хәр дайым шын жүректен айтылады. Соның ушын да М.Жуманазарова автор менен лирик қахарманнын өз-ара мүнәсибети курамалы болып есапланады. Көбинесе олардың позициялары бир-бирине жүдә жакын, бири екиншисин толықтырса да, базыда лирик қахарман автордың көз-карасларынан өзгеше пикирлерди де билдиреди. Лирикалық қахарман еркин сөз ушын барын ортаға салатуғындай көринеди. Бундай жағдайлар әсиресе ел-журт ар-намысы ушын жан берген, атлары тарийхта қалған Орманбет бий, Жийен Жырау, Оразан, Асан, Амангелди батырлардың, Айдос хәм Ерназар бийлердин, Бердақ хәм Әжинияз шайырлардың көркем образларын жаратыуда айкын көринеди.

Шайыр өткинши кейпиятты, мәүсимлик халатларды сүүретлеуден имканы барынша кашады. Айырым шайырлар сыяклы белгили бир шахсларды мактап, оларға арнап косык жаратыу да М.Жуманазарова косыкларында кем ушырасатуғын жағдай. Керисинше, ол жаксылық хәм жаманлық, садыклық хәм қыянет, әдәлат хәм жауызлық, инсанийлық хәм инсапсызлық, пидайылық хәм бийпәрәуалық сыяклы әзелден киятырған темаларға үлкен итибар каратады.

Шайыр ел-журт ушын жан берген, рухы барқулла бизлерди қоллап турыушы тарийхий шахсларды улығлаушы, ұатан ушын жанын пидә еткен ел азаматларын көкке көтерийуши косыклары аркалы халыққа жакыннан таныс.

М.Жуманазарова кейинги жыллардағы каракалпак шайырлары арасынан жарқ етип көзге көринген, демде өз ыкласбентлерин, көпшиликтиң дықкатын өзине тартқан хәттеки айырым косыклары («Қәстерлеп абайлан бир-биринизди») улыума халықлық сыпат алып кеткен талант ийеси. Және де соны айтып өтиуимиз керек, ишлей еркинликке ийе шайыр. Айырым шайырлардағы сыяклы өз пикирин айтыудағы гибиртиклеушилик, екиленийшилик,

жас-қаншақлық, жалтақлық қусаған иллетлер онда сезілмейді. Қаншелли аңшы болмасын ол өз пикирін туұрыдан-туұры айтады да қояды. Бұл нәрсе әсіресе, оның елдин улларын мәртлікке шақырыушы, ел қорғау, туұған жер ғәрезсизлигин жырлаушы, адамгершилик хәм ер жүрекшиликти улығлаушы косықларында айқын көзге тасланады. Мәртлікке, өз халкын сүйиуге, адам сүүретиндеги не бир кимселерди әшкаралауға, ауызбиршиликке шақырыушы идеялар шайыр кеўлин, пүткил руўхый дүньясын сондай толтырып кетеди, бұл нәрсе оның шығармаларында қыйыннан қыйыстырылған сөз нағыслары менен ғана емес, ал әпиұайы жайдары тил менен жеткерип бериледи. Бирақ усы әпиұайылық пенен жайдарылықтың артында үлкен таланттың, отлы шайыр жүрегиниң, тынымсыз мийнеттиң турғанын көремиз.

Биз шайыр лирикасында Шығыс классик әдебияты байтереклери болған Низами, Дехлавий, Омар Хайям, А.Науайы, Мақтумқулы, сондай-ақ, карақалпақ классик әдебияты үәкиллери Күнхожа, Бердақ, Әжинияз, Өтешлердин шығармаларының унамлы тәсирлерин сеземиз. Белгили болғанындай-ақ, Шығыс поэзиясында идеяны оқыушыға жеткеріу үшін даналық хәм ықшам пикирлер, қыйыннан қыйыстырылып айтылған сөз дизбеклери, идиомалар, фразеологизмлер, нақыл-мақаллар, хәм т.б. халық ауызеки әдебиятының маржанлары көплеп колланылады. Орынлы хәм тауып айтылған сөзге ел кәтқудалары, уламалары, хәттеки патшалар да дыррықшылық етпеген. Көркем сөздин тәсир етиу күши Шығыста Батысқа карағанда жүдә күшли болған. Бұл бәлким Шығыс халықлары менталитетиниң өзгешелиги шығар. Мине, усы нәрсени М.Жуманазарованың «Жүрегимде бир дәрт бар» (1991), «Әлүидағ айтпайман, мухаббат» (1997), «Еле мен» (2003), «Кәлбингизда колгим келәди» (1999) косықлар тоғламларында айқын сеземиз.

Жуұмақлап айтқанда ғәрезсизлик дәуири поэзиясында М.Жуманазарова сыяқлы өз пикирлерин шығармаларында туұрыдан-туұры айта алушы, жас әуладқа, шебер дәретіушилиги әжайип көркем образлары менен өрнек болатуғын талант ийелери еле де арамыздан көплеп өсип шыға береді деп ойлаймыз.

П. Нуржанов

Филология илимлериниң кандидаты

СҮЙИНБИЙКЕ

Тарийхый толғау

Таслап кетип Хорезмдей Ұатанды,
Жайықта бабамыз Ноғай атанды.
Тахт әлтирди Сүйинбийке апанды
Дәураныңның бәри әрман карақалпақ.

(Қарақалпақ халық қосығы)

I

Пийрим Бийпатма пирим саналған,
Хаял затын Пайғамбарлар тән алған.
Айшолпан, Арыұхан ураным болған,
Түп шежирем Тумаристен таралған,
Гүлайым, Сарбиназ батыр қызлары,
Бир өзи мыңларға татыр қызлары.
Айдан артық сулыұ сымбатлы болған,
Қырық қызлары бар елиме қорған,
Қызларын сый тутқан халықпыз,
Мәртлик уранымыз соннан алықпыз,
Мен бүгин қолыма алып көлемди,
Жырлайжақпан Сүйинбийке сәнемди.
Қулағыма келер өтмиштен саза,
Ноғайлы, тажы тахт Алтын Орда...

II

Едил Жайық болсадағы қолайлы,
Әмир сайлап сыйласа да Ноғайлы,
Сағынып мен Әмиу суұын ылайлы,
Шөлге сөгбир тартқан карақалпақпан.

Тарийхта атым бар Массает, Сак,
Соннан биняд болған дейди каракалпак,
Тәғдир дауыл талай көшип қонғанбыз,
Гә Кыпшак. Қоңырат, Манғыт болғанбыз,
Он биринши әсир орыс жылнамасында,
Ийе болдын қалпак атамасына,
Шыңғыс хан аяусыз урыс қылғанда,
Қыпшак көуимлерин қырып салғанда¹
Сен бас көтердің Алтын Орда да,
Айланып Маңғытлы Ноғай мырзаға,
Алтын Орда улысы қулаған уақта,
Сен Ноғайлы болып миндің тахтқа.²
Муұса, Шыйқым, Шейдаяқ, Қасым,
Юсуп, Исмайл, Тынахмет басшын,
Ат көтерип Орманбеттей уғланың,
Қаракалпакпыз деген қыраның...
Салмай тұрып қызларыңды хатыма,
Басымды ийейін заў-затыма.

Сахрайы халқымның көкжал сыртланы,
Маңғыт Юсуп болды Орданың ханы,³
Аты шыққан батыр, мәрт уғлан еди,
Елим деди, халқының ғамын жеди.
Хәтте бас иймеди орысқа,
Кәуип салды Москваға Литваға,
Беккемлеу үшін Ноғай Орданы,
Керек еді орыстардың улпаны,
Ноғайлы ханы Юсуп мырзаның,
Кимлер сезинеди уллы әрманың,
Балық басына, турымтай тұсына,

¹ Б. Д. Греков, А.Ю.Якубовский. Алтын Орда хәм оның қулауы.
«Әмийдәрәя» журналы. 9-10-сан 1993-жыл. 95-111-бетлер

² Сонда. XII әсирде Монғоллар қыпшакларды қырып салды.

³ Юсуп. 1549-1554-жыл. Ноғай ханы

Кетпеу үшін бәрін салып ууысына,
“Елим ел болсын” деп усы жолда,
Хәтте, қол жаумаған тууысына,
“Жалғыз аттың шаңы шықпас” деген бар.
Маңғыт Ноғай мырза дүзген орданы,
Бағ таласлық деген иллет жалмады,
Төре, Қазан, Хажы тархан, Қырымға,
Бөлинді. Ул кетти Румға, қызы Қырымға.
Табан тиреп қалғаны Маңғыт болды.
Онын да гүзар жолы шаңғыт болды,
Бурын улпан берген Ноғай ордаға,
Бас көтерди Москва хәм Литвада,
Мәскеу аманатқа алып улларын,
Қыйын етті мырзалардың халларын,
Нийетлери қалыс емес, бурыс еді.
Ойлағаны Ноғайлыға урыс еді.

Маңғыт Юсуп Мырзаның қызы,
Қыз емес аспанда жанған жұлдызы,
Сүйінбийке сулыу минди тахтқа,
Жеткеріу үшін халқын бахытка.
Ат белінде ойнап, қылыш сермеген,
Кем емес өзі де мың сан ерлерден,
Әкесиндей ғайбар ақыллы еді,
Сол үшін халқының ғамын жеди.
Ноғайлы елинің гүлі-ғұмшасы,
Қазан елинің болды ханшасы.
Аумалы, төкпели заманда жасап,
Қойғысы келмеди ел еркін тұсап.
Бухара, Ташкент, Үргениш журтында,
Маңғыт султанлары улар ууысында.
Хасылзада болғаннан соң заў-зады,
Айбындырар еді қыздың саўлаты.
Жүргизиу үшін өз сиясатын,
Қазанға көз тикти орысыатын.
Ноғайлыға қысымын өткерип,
Өзине тәбия ханды көтерип,

Сүйинбийке сулыұды алмақ болды,
Сау басына сауда салмақ болды.
Аманатка турған орысыятта,
Жан Алиди отырғызды тахтқа.
Журт аманат Сүйинбийке сулыұға,
Сапагерей жан саклады Кырымда.
Казан қаласына болып хукимдар,
Жан Алиге бул жәхән болды тар...
Сүйинбийке екен елдин туткасы,
Ел-журт бирлиги сонын аркасы,
Атак-абырайдан етип төме,
Жан Али үйленди Сүйинбийкеге.
Бийликтин дизгини қалды сулыұда,
Жан Алиде шама жоқ мойын бурыұға,
Сүйинбийке халқын әдил басқарды,
Мешит, медресе, қалалар салды.
Сауда-сатлық ислерин қолға алды,
Сырт еллерге қаруан тартып жол салды.
Алымларды алдырып елине,
Зейин қойды илим менен билимге.
Жан Али ханның иси онбады,
Халқы Сүйинбийкесин қоллады,
Манғыт Мырзалары бас көтерип,
Тынды ақыры Жан Алиди өлтирип.¹
Аманатты аман сақлап ханшасы,
Сапархан болды Казан патшасы.
Басын шатып Сүйинбийке сулыұға,
Нийет етти бай салтанат қурыұға.
Хызмет етти ели үшін жууырып,
Ретинде жер танабын қууырып,
Казан ханлығы гүллеп жайнады,
Ел-журты абадан, қулип ойнады.
Мәскеу көз тиккенин хасла қоймады,
Казанға ийелик етиұди ойлады.
Сапарханның хан тутымы жақпалы,
Себеп дәрәя олар таман ақпалы,
Қайта-қайта урыс қәупин туұдырды,

¹ Ал. Нағалай. Карақалпақтың қайсар қызы. 1535-жылы 25-сентябрь.
Карақалпақстан. журналы. 2004 жыл. 1-сан. 27 бет.

Самал жоқ жерде дауыл турдырды.
Душпан иштен шалып бизди арбады,
Алты ағанын аузы бир болмады
Төтепки бере алмай жауға Сапархан,
Манғыт мырзалар хәм кетти Казаннан,
Сүйинбийкеге дады жетпеди,
Қылған хийле-сумлықтары өтпеди.
Және көтерип жүктин ауырын,
Қала берди Сүйинбийке арыұым...
Журтка туұдырып қәуип-кәтерди,
Мәскеу Шах Алиди хан көтерди.
Мәскеуде аманат жүрген бул бала,
Қаяктан жетисип болсын дана...
Хан болса да ерки емес өзінде,
Лебиз-ықтары жоқ айтқан сөзінде.
Сүйинбийке бағыш етпей тәнини,
Шах Алиди әменгер деп таныды.
Мөрт манғыт мырзанын әулады,
Сапархан Казанды және жаулады.
Бирақ тәғдир оған опа қылмады,
Биймезгил батырдың басын жалмады.
Қала берди изинде Сүйинбийкеси,
Жалғыз улы Өтемистей еркеси.
Тахтқа мийрасхор Өтемис султан,
Туұылған соң Сүйинбийке анадан,
Сүйинбийке әдил хукимдар болды.
Халқының кеуили нурларға толды,
Ел жақсысын жанына жыйнады,
Жасы ұллылардын гәпин тыңлады,
Хат жоллады алыс пенен жақынға,
Илеспекши болды хәтте ағымға,
Мәскеу менен де дүзип шәртнама,
Аманлық тиледи пүткіл халқына,
Манғыт мырзалардын алған бети.
Мәскеули жаулап алыұ нийети,
Әкесі Юсуп Мырза көкжал сыртлан,
Ағасы Юнус те мөрт туұған ұлан,
Алған бетинен қайтпайды олар,
Өлмесе бас рийш жатпайды олар,

Мәскеу әскер жыйнап Ноғай Ордадан,
Казанға атланыс кылды кайтадан¹
Туұйскан улыслар ат шалысты,
Өзлі-өзи қырғын болып шалысты.
Қыпшак, Қоңырат, Манғытлар еди,
Биреуинин басын биреуи жеди.
Пайдаланып ала аұызлыктан,
Мәскеу тартып қойды суұлыктан,
Сүйинбийке күйіп “ырыска тепкен,-
Дер - дәриғ, бул қандай ел еди неткен!”

Сүйинбийке улы менен гиреуге,
Алып кетилди айдап МәскеуҒе.
Иван Грозный орыс патшасы,
Сүйинбийке Қазан журтының ханшасы.
Патша таң қалды көріп сулыұды,
Нийет етти хаяллыққа алыұды.
Ғайры динге тән мәхрем болғанша,
Бас иймеймен қасық қаным қалғанша.
Тамырыңда қайнап маңғыттың қаны,
Теңселдирди Сүйинбийке ананы.
Қазанға Шах Али хан болды және,
Ел-журттың басына жаұылып бөле.
Ийелик ете алмай жалғыз улына,
Сүйинбийке ана қайтты журтына.
Шах Али жәбирин әбден өткерди,
Ғың десен МәскеуҒе бәрін жеткерди.
Маңғыт мырзалардан қайыр болмады,
Алаұызлык басын жалмады.
Қызына көз қырын сала алмады,
Я өз журтына аға болмады.
Сүйинбийке сулыұ пәрманы менен,
Кеулинде кат-кат әрманы менен,
Жүрек баұыры қан болып езилди,
Ботадай бозлап, туттай төгилди.

¹ Ал. Нағалай. Каракалпақтың қайсар қызы. “Каракалпақстан” журналы. 2004 жыл. 1-сан. 27-бет.

Едиге Султанның баұлығы өзим,
Ноғайдың ордасын көрген көзим.
Бүгинги халына не деймен халқым,
Қаякта мың жылға татырлык даңқын.
Қаракалпак түп саға Манғытқа,
Неге шаұа бердин халқым аңғытқа.
Қоңыратта арысынның биреуи,
Қыпшағың әзелден бизге ел еди.
Бас ийіп бүгин орысыятта,
Тарийх алдында қалдын уятқа,
Улынды жибердин неге Румға,
Қызынды жибердин неге Қырымға.
“Әзелги душпаның ел болмас,
Етек кесіп жең болмас”,
Улларын пир тутқан халқым-аұ,
Қызларын сый тутқан халқым-аұ,
Бүгинлиги алтын басынды,
Жаұларың келип ақ жалмады,
Нашар болсамда арға тырыстым,
Жалғыз өзим жаұға қарсы урыстым,
Ағам келер деп едим-аұ артымнан,
Мәдет күттим Ноғайлыдай журтымнан,
Маңғыттың қызлары ханға миясар,
Мәгар хан болса да тахтқа жарасар,
Бүгин яд етермен бабалар жерин,
Туран, Түркістан, Хорезм елим,
“Түслериме енер Байсын таұлары”,
Тилимди үйирген Жайхун суұлары,
Басында шөгирме, каракалпағы,
Бадам батыр Массаетлер урпағы.
Ох, яр болғайсаң, Тумарис анам,
Жар жағасында турыпты балаң.
Қан толы меске тығып басың,
Кир патшасынан келгенсең басым.
Мениң де кеулим толып тур қанға,
Қаст етсем дейіп шыбын жанға,
Бүркітлер шыңнан қулап өледі,
Себеби өзиниң қәдірин биледи.
Хеш қимге болмаған әзел паяны,
Мен хәм тәрк етемен ялған дүньяны.

Сүйинбийке бойын минарда таслап,
Кара көзлеринди кеттилер жаслап.
Тажы-тахт, салтанат оша қылмады,
Әрманлы сулыұдың басын жалмады.
Гиреуге алынған Өтемис султан,
Оныда жуда қылды басынан.

Саклап қалмай Өтемистей баланды,
Тахт өлтирди Сүйинбийке ананды,
Ақыр кәпир алып салған қаланды,
Ақ дәрьяны таслап кеттиң қарақалпақ,

Халық қосығы

Хан қызы болса да тасып толмаған,
Бүгинин емес келешегин ойлаған,
Қазанға хан болған ақыллы қызым,
Ноғай Ордасында жанған жұлдызым.
Халқың умытпайды сениң атыңды,
Елден ерек туған хаслы затыңды.
Тарих сахнасынан турыпсаң қарап,
Ели-журтына аманлық сорап.
Қазанда атыңа салынған минар,
Сүйинбийке атыңды улығлап турар.
“Сүйинбийке” атлы журнал шығарған,
Хәр бир шаңараққа зия таралған.
Қарақалпақ тарихында атың бар,
Шежиреде жазып кеткен хатың бар.
Орын алдың орыс жынамасынан,
Жарлыққа ийе ханлар қасынан.
Жыраулар қобызын алып қолына,
Атыңды тирилтер қосықтарында.
Мәкан етип түп әзелги Ұатанды,
Халқың бүгін қарақалпақ атанды.
Ийе болды өз тилине динине,
Ийе камус, байрағына, гербине.
Елинде нызам үстинлик қылар,

Инсан мәплери жоқары турар.
Өзин әрман еткен илим, билимге,
Әуладлардың қолы жетти бүгінде.
Университет, институт илим дәргайы,
Соннан илим хикмет зия тарайды.
Хәмме тендей оқып мийнет ислейди,
Хадал мийнетинин нанын тислейди.
Шейит кетсе Өтемистей қулының
Бәрше қарақалпақ өзіннің улын.
Сени анамыз деп қадир тутады,
Атыңды улығлау мақсет-мұрады.
Сүйинбийке ана рухың шад болсын,
Бұл дүнья ялған, ол дүньяң абат болсын.
Қарақалпақтың хан қызы болып.
Кеуиллерде қалғайсаң жұлдызы болып.

2007-2010-жыллар.

ЖАҢА ҚОСЫҚЛАР

ИЗЛЕҰ МЕНЕН ӨТСЕ КЕРЕК ӨМИРИМ

(Дүркин)

Излеу менен өтсе керек өмирим,
Тапқанымнан көп болды жоғалтқаным,
Таңлайман деп жүрип-ақ жүрек хәмирин,
Жазғанына көне алмадым жаратқанның.

Кеулим кемтик, сезимлер көп сығалайды,
Қыялымды урлап ертер жетегине,
Еки ортада ақылым хайран тубалайды,
Илиниуден корқып елдің өсегине.

Соклығысып ышқы сени ғарқ қылды,
Мантықтырып отлы сезим қушағына,
Налымайман он бесимди жарық қылды,
Күйдирсе де дозағының ошағына.

Излеу менен өтсе керек өмирим...

ӨЗИМНИҢ КЕҮЛИМЕ СУЛТАНМАН

Жоғалттым, изледим, таптым,
Бийхуұдаға өтпеди ұақтым.
Күнлерим уксамас бир-бирине,
Өкинбеймен өткен өмирге.
Қағылсам да таудың тасына,
Сенсиз шықтым шынлар басына.
Мәртебемнің турып бийигінде,
Менің ушын хасла күйинбе.
Руұхымды тусай алмайман,
Жалынламай жасай алмайман.

Дүньядағы ең әзиз бахтым,
Ерк, азатлық тажы хәм тахтым.
Өзимнің кеулиме султанман,
Кудай сакласын сендей “ултаннан”.

ҚУЛАҚ ЕСИТКЕНДИ ДЕЙДИ КӨЗ КӨРСИН

Жоғым өзим, қайда излеп барайын,
Өзге болса сорар едим дәрегін,
Жойтқан өзим солдур менің гүнайым,
Мен бир дәруиш таппай жүрген керегін.

Жерден үзилди ме бүгін аяғың,
Ушарды жел, қонарынды сай билсин,
Тәғдир қолға алды жаза таяғың,
Қулақ еситкенди дейди көз көрсін.

ЖОҚСАН

Жанымның ишиндесен,
Жанымда жоқсан.
Хәр күни түсимдесен,
Онымда жоқсан.
Дым жаксы көремен,
Көре алмайман....
Жанымды беремен,
Бере алмайман.
Сонда да излеймен,

Қалбимде шоксано
Билмеймен:
Неге жоқсан?!

ХАЛҚЫМ

Шайырлық салқынын салған,
Сөз гәуһары ақылын алған,
Қосықтан бәршеси жалған,
Саудайыңман дана халқым.

Өзи жанып, өзи күйген,
Ес-ақылын билмей сүйген,
Шашылып-төгилип бүлген,
Хауайыңман, дана халқым.

Досқа көксін қалқан еткен,
Бары-жоғын беріп питкен,
Хак кеуили басына жеткен,
Пармананман, дана халқым.

Көзи ашық бирақ гөрмен,
Жок нәрсени излеп жүрген,
Көксимди хижраның тилген,
Дәруишинмен, дана халқым.

Сау басына сауда салған,
Қыя шөлде-ақ тасып толған,
Көкірегі толы әрман,
Бир қызыңман, дана халқым.

Сыймай кисі қууысына,
Енбей жүрген ууысына,
Шыдамаған тууысына,
Тұлпарынман, дана халқым.

Шайырлық салқынын салған,
Сөз гәуһары ақылын алған,
Қосықтан бәршеси жалған,
Саудайыңман дана халқым,
Бир қызыңман, ана халқым.

БИЛМЕДИМ БУНШЕЛЛИ...

Билмедим буншелли мехирге зарман,
Жаўтанлап бағаман көзлеринизге,
Мени тәрк етпеди сирә дәрт, әрман,
Интизарман жақсы сөзлеринизге.

Айдын жаматына болғанман ашық,
Күндиз көргим келип ақылым лал енди,
Күндиз-түн арасы соншелли қашық,
Көзим жетер емес кәддим дал енди.

Жоқ нәрсени излеп аўхалым мүшкил,
Барына кәнәәт етким келмейди,
Қандайдур құдиретли иләхий күш бир,
Тыным таптырмайды, шынды гөзлейди.

Аспан-жер бәрине бийпәрәа бағып,
Мен жасай алмадым арқайын ғана,
Және мың дәртлерге жанымды жағып,
Және сүйип қалдым, есимнен тана...

Билмедим буншелли мехирге зарман,
Жаўтанлап бағаман көзлеринизге,
Мени тәрк етпеди сирә дәрт, әрман,
Интизарман жақсы сөзлеринизге.

ШАЙЫРДЫҢ СӨЗИ

Мен жалынман демим түскен ишине,
Мен бүрkitпен пәрәазлары түсинде,
Мен үмитпен әрманлары көксинде,
Күш куәатым толып - тасар дәрманым,
Мәңгиликке хұкимдардур пәрманым.

Сыяларым жаратылған қанымнан,
Қосықларым жүрегиме жазылған,
Мен Бердақтың зыңлап турған тарыман,
Қызыл сөзден бийзар болған бул жаным,
Халқым өзин дин ийманым, хұжданым,

Сөзлеримди ҳақыйкатқа жанаман,
Пиқирлерим куйылған сап қоладан,
Неки айтсам себеп өзи алладан,
Безсем егер безермен тек өзимнен,
Хеш қашан мен таналмайман сөзимнен.

Алтын кәпеслерде сайрай алмайман,
Жалған иззетлерге бир сәт қалмаспан,
Суу түбинде жатырған бир алмаспан,
Мен сый алсам тек халқымнан аламан,
Шайыр болып жер бетинде қаларман.

Мен жалынман демим түскен ишине,
Мен бүрkitпен пәрәазлары түсимде,
Мен үмитпен әрманлары көксинде,
Күш-куәатым толып-тасар дәрманым,
Мәңгиликке хұкимдардур пәрманым.

АНАЖАН

(тири жетим балалардың тилинен)

“Жети жеңгем жыйылып,
Жалғыз анам бола алмас”,
Жармам барар суйылып,
Гүлше жаўып бере алмас,

Әжем, атам мехрибан,
Маңдайымнан сыйпайды,
Сени ойлап анажан,
Мехрим саған таўлайды.

Дайым кишем кеўлимди,
Жықпайын деп мың хәлек,
Өзин болмас хеш ким де,
Дүнья сенсиз бир пәлек.

Хәмме нәрсем жетерли,
Ийсмен түрли кийимге,
Керек емес бәри де,
Зар болған соң мийримге...

Анажаным өзінсиз,
Алаңламай жүрмеймен,
Күн, ай санап төзимсиз,
Тек өзінди излеймен.

“Жети жангем жыйылып,
Жалғыз анам бола алмас”,
Жармам барар суйылып,
Гүлше жауып бере алмас,

АЯҒЫМ

Суу көрмей-ақ етик шешіп,
Қалын қарды кеттің кешіп,
Гейде муздай сууға түсіп,
Сыр бермеген едің; аяғым.

Жалаң аяқ кумға күйіп,
Өрмелейсең шынға бийік,
Өкшем жамбасыма тийіп,
Зыр жууырған едің; аяғым.

Шашты өрлеп тарасакта,
Бетке күтіп карасакта,
Тал бойыма жарасыққа,
Демеу өзін екен; аяғым.

Дос баска, душпан аяққа,
Ох, гәптің мәніси каяқта,
Кетпей тұрып сағалайққа,
Қәддімди тик тут; аяғым.

Күтпеген соң қылып қарық,
Қысы-жаз табаның жарық,
Сонда хәм барымға барып,
Хызметімди еттің, аяғым.

Бас ауырып балтыр сызлап,
Өз денем өзиме ауырлап,

Қалғанымда жер бауырлап,
Қәдіринди билдим, аяғым...

Қол, аяқ жәмики геуде,
Жәрдемши екен бир-бирине,
Шийрин жан бар екен тәнде,
Сүйеуім, тиреуім аяғым...

ХАЛҚЫМА

Ықласынды көріп өзиме деген,
О, халқым мехриннен толып-тасаман,
Писетте барымды шашып гизнеген,
Сизлердин алдында тұрып йошаман.

Сөздің құдиретін сезиніп және,
Аспанында пәрүаз әйлеп ушаман,
Хәр биринди көтергим кеп төбеме,
Хәр биринди қыялымда қушаман.

Әй халқым-ай, жырымда сен, сырым да,
Қайсы хаял от басынан асалған,
Алсаң болды тек өзін көз қырына,
Мен тулпарың тайшағында түсалған.

Тууған жерім- алтын тахтым, мәртебем,
Сен болмасаң кимди жырға косаман?
Қууанышым, қайғым бәрі ел менен,
Мен мәс болып жүрмен-ғой тек усыған

БОЛМАСА

Жанымда сан мың жүзегөй,
Не пайда жананам болмаса,
Өзгелер дәртимди не билгей,
Өзімнің жаным болмаса!

Басканы айыппап нетейін,
Өз ярың кеулімди алмаса,

Кайларға ылағып кетейин,
Дәртиме дәрман болмаса.

Жаным төзбейди ялғанға,
Яр гәпин жөнлеп болмаса,
Туұры сөз жакпас туұғанға,
Хақ гәпти айтпасам болмаса.

Яр мени сүйдим дер ялғаннан,
Не көрдим, жапасы болмаса,
Мың жерге шәхәр курғаннан,
Ух, яр кеулимди ўайран қылмасаң...

Жанымда саң мың жүзегәй,
Не пайда жананам болмаса,
Өзгелер дәртим не билгей,
Өзимнің жаным болмаса!

ЕЛЕ МЕНИ ОТҚА САЛАСАН

Гүз салқынын салып қәлбиме,
Сезимлерим сендей сиресип,
Жаңа келип едим өзиме,
Неге қалмай келдің илесип.

Тәғдир мени етти бийнесип,
Деп қарсымда ойға таласан,
Көзлериннен тур-аў муң есип,
Еле мени отқа саласан...

КУЎАНЫШЫМ ХӘМ ҚАЙҒЫМ ПҮТИН

Куўанышым хәм қайғым пүтин,
Бөлисе алмайды хеш ким де,
Хәркимге өз тәшўиши үстин;
Жекке қалдым кеўил көшкимде.

Питеў қыйын көпдүр кемисим,
Гә аннан, гә мыннан суў кетер,

Гәхи саўлап писик жемисим,
Гәхи өзегиме курт түсер.

ЯРДЫҢ ҚУШАҒЫНДА ӨЛТИРИҢ

Сүймек, сүйилмек болса айып,
Сеўги садағынан атыңлар,
Не қыласыз сыртымнан сайып,
Сағыныш дарына тартыңлар,

Сонда да кеўлиңиз толмаса,
Мийрим дәрьясына шөктирин,
Болмаса, дым ғана болмаса,
Ярдың қушағында өлтирин...

ТОПЫРАҚ ҚАЛА

Еллик қала елли хикмет актарып,
Келдим өтмишиннен зибан бер маған,
Кеулим қаласынан ләшкер атланып,
Мен хәм бийик қорған болайын саған.

Топырағыңды мехир суўына қарып,
Гербиншиңди әрман менен өрдинбе?
Үстаң шеберлиги қылды қырық жарып,
Дәуір ара арғымақтай желдинбе?!...

Дийуал, төбелерің бәри топырақ,
Жалғадыңба үмит пенен арасын?
Көріп таң қалады жакын хәм жырақ,
Тоусе алмай-ақ пикир таласын...

Орта Азияның Египети деп,
Базылар таппай жүр теңи-тайыңды.
Не қылса да сени тәрийшеўши көп;
Ал мен мактанаман мөкан жайым деп.

“Топырактан жаралдың топыракка барасан”
Сеннен алынғандүр бул сөз маңызы,

Топырақ қала сен хәм мәңги қаласан,
Қарақалпақлардың болып аңызы.

3. 06. 2007-жыл

ҚЫЗЛАРЫМДЫ ҚЫЗҒАНАМАН

*(Шайра Гүлнара Нурленисованың усы
атамадағы қосығын оқып...)*

Қызларымды қызғанаман арым мениң,
Кеуілимдегі ең бир нәзік тарым мениң,
Ялғаншыда хәрне жоғым, барым мениң,
Қызларымды қызғанаман, қызғанаман.

Қызым мениң бир жигитке яр болады,
Қап қолласар қатардағы нар болады,
Қол тиймей-ақ зыңлап кетер тар болады,
Қызларымды қызғанаман, қызғанаман...

Ертең бир күні Алпамысқа ана болар,
Ул-қызым деп жүрек бауыры пара болар,
Бәрі бир хәм мениң ушын бала болар,
Қызларымды қызғанаман, қызғанаман...

Той-мереке бере қойсам сәнім мениң,
Өлгенимде жоқлау айтар жаным мениң,
Қараңғыда атып турар таңым мениң,
Қызларымды қызғанаман, қызғанаман...

Қызларымды қызғанаман арым мениң,
Кеуілимдегі ең бир нәзік тарым мениң,
Ялғаншыда хәрне жоғым, барым мениң,
Қызларымды қызғанаман, қызғанаман.

ЕРИ ҚУТҚАРАР

Өсек, өтириктен, жалған сөзлерден,
Сукланып бағыушы жаман көзлерден,

Нәкаслерден, нәмәртлерден, езлерден,
Қутқарса хаялды ери қутқарар,

Қимдур оған атса тәгне тасларын,
Ерксіз ағызса көзде жасларын,
Өлімге тик тұрып, тигіп басларын,
Қутқарса хаялды ери қутқарар,

Нахактан ушыраса егер жалаға,
Таяндырса тәубе емес тобаға,
Ақбас толқынлардай урып жағаға,
Қутқарса хаялды ери қутқарар,

Хаял әйнек ери татылған перде,
Илинбеуі ушын суқ көз нәзерге,
Кеуілде кыйлы-қал болмасын зерде,
Қутқарса хаялды ери қутқарар.

ШЕТ ЕЛДЕ ТАЛАП ИСЛЕП ЖҮРГЕН БАЛАЛАРЫМА

Киси есиги тоң тезек,
Табаныңа баттыма,
Гилең өнкей желбезек,
Шабаланып қаптыма,

Айып ізлеп актарып,
Кемисинди таптыма,
Жары жолда қантарып,
Дизгиніңнен тарттыма.

Құлдай көріп өзінди,
Намысыңа шаптыма,
Мазак етип сөзінди,
Жанынды отқа жактыма.

Ғарға адымың мун болып,
Қайта алмай елге жаттыңба,

Жанарыңа жас толып,
Поезд жолға бақтыңба.

Өримдей ғана балларым,
Жүк тасып белиң талдыма,
Салып журттың тамларын,
Сыртта өзін қалдынба,

Бәрінде жаным сезеди,
Не болған баллар бахтыңа,
Айтшы кимлер безеди,
Кисиликтің тахтынан.

Көрген көзім кәйтермен,
Қан болды ғой бауырым,
Елге қалай жетермен,
Көтерип жүктің ауырын.

16.06.2007-жыл.

Атырау. Нөкис.

ӘЖАҒА

(Әжағам Аяпбергенге бағышлайман.)

Бир уяда өскен жети палапан,
Екеуі қулады әжел оғынан,
Қалбим сызлар хәсиреттің шоғынан,
Қалғанларым Аман болғай, әжаға.

Өте алмай елиудің асыуларынан,
Бийнесип ул-қыздың шашыуларынан,
Мени де айырды илхам-йошымнан,
Сүйенерім жалғыз өзін, әжаға.

Қыз баламан арқа тутар айбатым.
Барсам, келсем жарасығым саулатым.
Төркиним деп кәдир тутар қымбатлым,
Жағамның жайлауы өзін, әжаға.

Женгемнин алдымда желип-жортқаны,
Шайыр қыз келди деп толып-тасқаны,
Бәне менен ишип бирге йошқаны,
Барлығы жарасық билсем, әжаға,

Сән-салтанат пенен келип кеткенім,
“Бир сабак” болса да илип кеткенім.
Әжағам берди деп көз-көз еткенім,
Ағасы жоқларға әрман, әжаға,

Қос арыс тартып турмыстың жүгин,
Мине алпыс жасқа толыпсаң бүгин,
Анамыз айтқандай солмағай гүлін,
Өмир жасың ұзақ болғай, әжаға.

18.08.2006-жыл.

БИР БАСШЫҒА

Өзімнен болады жуабы,
Күттим, дилгирлик азабы,
Алмайын десем де мазаны,
Қонырау еттім...

“Жаманға исим, қалыңға қусым”
Түсті қурыды писим,
Найлаждың күни қурысын,
Таусылып питтим.

Илимлі, хикметлі хор болмас,
Алынбайында шын қалмас,
Қолымда кескир бир алмаз,
Қол жуып кеттим.

2.02.2007-жыл.

ШАҒЫНЫҰ

“Кәткуда болмай ел болмас,
Етек кесип жең болмас”,
Кәткудадан айырылдым.
Салтанаты үйимнин,
Жарасығы төрімнің,
Әке-шешем ол кетти,
Арысландай айбатлы,
Едигедей саўлатлы.
Алыстан излеп келерим,
Сүйенип ғана жүрерим,
Үш әжағам бул кетти.
Қабырғам мениң сәгилди,
Қәддим дал боп бүгилди.
“Таласып емшек емискен,
Тай қулындай тебискен,”
Тетелесим сырласым,
Жан ашырым мунласым,
Әжапам болса ол кетти.
“Анасыз жетим хор жетим,
Әкесиз жетим зор жетим”
Билмедим дурыс-бурысын,
Жетимнің күни қурысын,
Төрт шаңарақ шайқалды,
Ат орнында тай қалды,
Өлгеннің изинен өлмек жоқ,
Өлгенге қайтып келмек жоқ,
Ялғаншыны нетерсең,
Излеу менен өтерсең,
Тири адам соңында,
Тирилигинди етерсең,
Қызың қонар қыяға,
Улың қонар уяға,
Ел дәстүри қарыз той,
Берилиу керек парыз той,
Ели-журтты жыярсаң,
Жигиттиң болар үш журты,

Дайылары соралса,
Орнына кимди қоярсаң...
Қатар келип жети журт,
Алып кетти-ау бәрінде,
Ең болмаса сүйениш,
Жоқ ханалас инимде.
Бир әжапам бир синлим,
Олар хәм қайғы азадан,
Туттай болып төгилди,
Иштен күйип егилди,
Жеккелик келип басыма,
Жән-жағыма қарарман,
Сүйенишим ел-халқым,
Сизлерден мәдет аларман.
Хәси кетсем қайттым-ау,
Перзентлерим сау болсын,
Бири ағам болар деп,
Бири иним болар деп,
Белимди беккем бууарман,
Қайсы бирин айтайын,
Қай мәниге тартайын,

1-октябрь. 2003-жыл.

ТҮНДЕ ТҮСЛЕРИМДЕ ЖУЛДЫЗ ҚАҚШЫДЫМ

Жүрекгенем сыймай кетип ханама,
Аспанға қол создым, айға шапшыдым,
Мен аспанийман сол сөз санамда,
Түнде түслеримде жұлдыз қақшыдым.

Пәрүаз еттим жерди илмей табаным,
Уллы үмитлерим канат байлады,
Алла инам етти бұлбил зибаның,
Шерттим кеуиллердин нәзик тарларын.

Шырақ жаға алмай зулмет кеуилге,
Таўсылып зер-зебил болып жыладым,

Жерликлер шалғайдан тартып төменге,
Басым таска тийип қузда қуладым,

Жүрекпенем сыймай кетип ханама,
Аспанға қол создым айға шапшыдым,
Мен аспаныман сол сөз санамда,
Түнде түслерімде жұлдыз қақшыдым.

ШАЙЫР ӨЛСЕ

(Шайыр Ибраһым Юсуповты жоқлау.)

Анаң өлсе меҳрибаны өтті дер,
Әкең өлсе жолы менен кетті дер,
Жанға бата р туысқанның қазасы,
Жыллар өтіп ұмыт болар азасы.

Шайыр өлсе халқы жетім қалады,
Елдер ара даңқы жетім қалады,
Пите қоймас кеуілдердің жарасы,
Мың жылда да ұмыт болмас азасы.

Халқым бүгін шайырынан айрылды,
Сөз тулпары дойнағынан майрылды,
“Жалғыз атын сойып беріп қонаққа,”
Өзі миніп кете берді-ау пыраққа...

“Бір сом тапса бай деп санаң мени деп,”
Менің кеуілім сап алтынның кәні деп,
Бар тапқанын инам етіп халқына,
Шайыр бүгін минді алтын тахтына.

Патшама ол, шайырма я сайыл ма,
Әжел келсе жоқ екен хеш айырман.
Шайыр өлді қосық жетім, сөз жетім.
Сөз патшасын соңғы жолға гүзетін...

25.07.20

НАЛА

Тауларға сүйендім қулады,
Булақлар суу сорап жылады,
Суудың да бар шығар сорауы,
Төгілдім.

Сахрада күймеген табаным,
Төзімде тау киби шыдамым,
Кимніндур тартсам дер танабын.
Езілдім.

Тажы-тахт салтанат сарайым,
Хан өзім кимнен хал сарайын,
Өзіме сүйеніп турайын,
Бекиндім.

Отта да, сууда да жанбадым,
Ызғырық аязда тоңбадым,
Бұл дүнья бір демлік аңладым,
Сезіндім.

1. 03. 2008 ж.

ТҮСТИМ ӘДАЛАТ КӨШКІННЕН

Мен исенбей қойдым хеш кимге.
Жәбирінді ұқпас хешкімде,
Өзгеге мың дәртің бір теңге,
Басына ис түссе билинер.

Қол ұшын бере алмас достың да,
Ал душпан қағады постыңды,
Көленкен тосады жактыңды,
Көзіңе бәледей көринер.

Арзынды айтсаң жакпайсаң,
Әдалат излесен, таппайсаң,
Күйесен, жанасан, датлайсаң.
Бауырың кәбаптай тилинер.

Түйениң үстінде ийт қауып,
Қайда бөле болса тауып,
От, суу, жала бәлесін жауып,
Аяғын астынан сүринтер.

Шығалмай хактың үстинен,
Тойдым ялғанның дәстинен,
Түстим әдалат көшкіннен,
Көзиме тек ялған көринер.

4.04.2008 жыл

ҚАЗАҚ ШАЙЫРЫ ҚАДИР МЫРЗА АЛИГЕ

(«Ийрим» эссесін оқып)

Өзін хакқында сөз айтыу.
Қыйын-ау өзгеге жақпайсаң,
Өзгениң сууын хәм ылайтыу,
Аңсатпа соңынан датлайсаң.

Әдебиат көгинде жұлдыз көп,
Ал, бірақ тән алыу дым қыйын,
Кими гүл, кимиси жантақ шөп,
Бір көсем, басқасы тек жыйын.

Өзим хакқында деп жүріп,
Өзгениң дәртінде жаныпсаң,
Бұл гөне дүньяны төңкеріп,
Жанадан имарат салыпсаң.

Көзі ашық қырағы шайырым,
Бизди де ядыға алыпсаң,
Қарақалпақ хәм өз бауырым,
Деп күйіп өртенип жаныпсаң.

Әнес, Малик бір тууысқан,
Дурыс ғой тарихты қозғасаң,

Қанбақтай ел гездик жел қуған,
Рахмет бауырым коллапсан.

Өз тилим, өз диним, ийманым.
Гүресер уллар көп бизде де,
Еркли болыу әрманым,
Айтарым көп аға сизге де.

Өзін хакқында сөз айтыу,
Қыйын-ау өзгеге жақпайсаң,
Өзгениң сууын хәм ылайтыу,
Аңсатпа соңынан датлайсаң....

27.05.2008 ж.

Атырау-Нөкіс.

КЕҰЛИМ Ә, КЕҰЛИМ...

Мыскыллап жыйғаным қадаклап төгилди,
Қабырғам жүй-жүйден кетіп сөгілди...,
Мың бар пушайманнан кеулим егілди,
Гүнакар өзим

Сүйгеним, күйгеним, жақсы көргеним.
Саудырап төгемен не бар билгеним.
Бәрха ашылып, шашылып жүргеним,
Тауыстым төзім...

Жалынлап жүріп-ақ ада боламан,
Барымнан айрылып гәда боламан.
Яр дейіп өзімди пидә қыламан,
Жетіп тұр көзім...

Билемен мен ушын жакты әлем жоқ,
Дәртім жайғаскандай қағаз кәлем жоқ,
Тасы тәрези көп, басқа бәлем жоқ,
Ой кеулим-әй, кеулим...

КЕТПЕК УШЫН КЕЛГЕНДУРМАН БУЛ ДҮНЬЯҒА

Сонша сулыұ гүллердин де солары бар,
Шан-шәўкетли сарайлардың тозары бар,
Хәркимнің де тарқап кетер базары бар,
Еллер ара яд етилер сөзим мениң,
Сөзим ара жасағайман өзим мениң...

Байлық излеп өзгелерге жарыспадым,
Хәмел сорап табан жолда тарыспадым,
Өз баспанам, өз атаұым, әл аспаным,
Әдалатта, ҳақыйқатта күшим мениң,
Сол ушында өткір пәки тисим мениң.

Сөз салтанат патшадурман өзим мениң,
Бас алады өткір қылыш сөзим мениң,
Көзге сүрме хәр бир басқан изим мениң,
Шүкирим көп жаратыұшы бир аллаға,
Кетпек ушын келгендурман бул дүньяға...

Халқым өзиң қайда барсам қайтарымда,
Барым өзиң жоғың өзиң айтарымда,
Жел боп есиң, жел боп сыйпаң айдарымды,
Айнанайын қарар ғана көзим мениң,
Көзим емес, Жан жүрегим өзим мениң.

Қанша сулыұ гүл болса да солары бар,
Шан-шәўкетли сарайлардың тозары бар,
Хәр кимнінде тарқап кетер базары бар,
Еллер ара яд етилер сөзим мениң,
Сөзим ара жасағайман өзим мениң...

«ЕЛИМ ДЕП ЕҢІРЕМЕСЕҢ» кітабынан

ИЛХАМ ҚУСЫМА

Соншама бәхәрим гүлледі сенсиз,
Төгилдим сағыныштан гүзгі жапырақтай,
Жазларда жаұрадым, жаұынсыз, хөлсиз,
Бул дәртлі кеұлимнің даұасын таппай.

Ал бүгін өзгеше қулпырар дүнья,
Оным ба, түсим бе, ұа әжеп бул не?!,
Келдің тулпар желіс болып желмая,
Айтшы, ырастан-ақ, бул өзи сен бе?!

О, кәлбимнің хұкимдар султаны,
Кеұил сарайыма патшалық ет сен,
Соншама жыллардың дағы, хижраны,
Отлы нәпесіннен ерип те кетсин.

ЕНДИ

Сахра даұыллары, бийпаян шөллер,
Урлады хұснимди әх, өткен күнлер,
Кимсесиз сахрада бир лала гүллер,
Бағы-бостанларын сағынған енди.

Өткінши бултлардан силпиген жаұын,
Сахра шөллеринің басар ма маұқын,
Қақ-қақ жарылған жер азабын айтын,
Булақ суұларына шөллеген енди...

Өткінши булт болып алдама тек те,
Ақ жаұын-ақ жаұын селлет кәлбимди,
Сахрада күдирет жоқ өзиннен өзге,
Кен далам, нөсерди сағынған енди.

НӨРЕСТЕ

Анаң жумыс басты,
Әкең жумыс басты,
Жууыарар күни-түни,
Тиришилик деген,
Аркалап ауыр тасты.
Оларға хәм қыйын,
Күндиз жумыс,
Түнде ийт жатыс,
мырза турыс:
Азан менен
Апалақ та, жумалақ,
асып баратыр,
Күн көрис-тә,
Қай бир тасып баратыр.
Ал сен өзин менен,
өзин ойнайсан,
Ертек, хәййиү орнына,
Радио, телевизор тыңлайсан.
Оларды хәр күни,
көзлерин жаўдырап,
узатып саласан,
Күтип аласан
Жыламай қаласан,
Себеби сен жақсы баласан.
Бәрине көнгенсен
Еркелеу, еркелетиу,
шенде-шен.
Сен еле баласан,
Билгин келген нәрсе көп,
Сорағын келип турасан,
Сорайсан,
—Апа, ана бар ма ?....
—Қой, мазамды алма!
Үнсиз қаласан.....
Әкене барасан.
—Аға, ана бар ма ?...
—Бар, балам бөлмене,

Маған селтен берме !.
Қыслығысан....
Анаң жумыс басты,
Әкең жумыс басты,
Күни- түни жууыарар,
Тиришилик деген,
Аркалап ауыр тасты,
Нәрестем, ким сезер,
көзинде жасты.
Жууапсыз сораулар қыйнап,
өксип атырсаң,
Өзин менен өзин ойнап
өсип атырсаң,
Нәресте...

ЕҢСЕНДИ КӨТЕР

Сонша ах- пырағың жетер,
Енди кулак хәм жоқ еситер,
Өзин бий бол, өзин хожа,
О халқым, еңсенди көтер.

Көз жасына Арал толмас
Ағайин дәрьясын бурмас,
Енди ўәде, қарар болмас,
О халқым, еңсенди көтер.

Сен сыйынған “пир” жоқ, енди
Алтын орда, таж жоқ енди
“Пирғауынлар” бәрин көмди,
О халқым, еңсенди көтер.

Ақыл тәрзисин теңде,
Көз сал бүгин хәм ертенге,
Енди қол жауар, ким-кимге,
О халқым, еңсенди көтер.

Уллы дәрья ағысында,
Тулпарлардың шабысында,

Сенде ығбалыңды сына,
О халқым, еңсенди көтер.

Бердақ болып шағла енди,
Жүрек- баўырын дағла енди
Ески дәртти қозға енди,
О халқым, еңсенди көтер.

Әжинияз шайырдың сөзи,
Едигениң қарар көзи,
Алакөз батырдың өзи,
О халқым, еңсенди көтер.

Улың батыр, қызың батыр,
Хәр бириси мыңға татыр,
Күл астында көз хәм жатыр,
О халқым еңсенди көтер.

Сонша ах-пырағың жетер,
Енди кулақ хәм жоқ еситер,
Өзин бий бол, өзін хожа,
О халқым, еңсенди көтер!.

ҚОЙ КЕҰЛИМ

Кой кеўлим, кой сен ол әндийшелерди,
Ол жолдың тикенли соқпақлары бар,
Не қыласаң гүз ишре терип гүлдерди,
Хәр пасылдың өзінше гирдикары бар.

Бәхәрге ашық болған менен гүз,
Пасыллар қаўышпас тәбият заңы,
Өртеме әй қәлбим, ол ушын хәргиз,
Сүйе билмеў тек те ең жаманы...

ЖАЗСАМ ТЕК, ХАҒЫН ЖАЗАЙЫН

“Илажы болса достым,
Қосығыңды сәл босастыр,
Жалығады көп оқыўшың,
Өзге жолын қарастыр.

Онысыз да азба дәрти,
Сапырылысқан мына аламан,
Жазыўдың да бар шәрти,
Қәне күлкіге қура алсан.

Қыял деген пырағ ат,
Жаз сен, тоғай көлдерди,
Гүлзарларды аралат,
Умытсын қайғы, шерлерди”.

Әй достым-ай кәйтейин,
Шадлық ушса басымнан,
Қайда сегбир етейин,
Көрұан өтсе түсымнан.

Әдира қалып мына журт,
Көшсе халқым усынан,
Қатар келди-аў жети ”жут”,
Қайысамаң усыған.

Гүлзар дейсен, қайда ол,
Қайсы бағқа қонайын,
Дәрья, қәне, қайда көл,
Қанат байлап ушайын.

Күлки дейсең қаяқта,
Хағынан бир күлейин,
Мәқан басып сояққа,
Шады-куррам боп журейин.

Дәрт шегіў маған пеше ме,
Баўырымды тилқимлеп,
Ел, жер дәрти көксимде,
Сол ушын жүрмен еңиреп.

Шадлы қосық жаз дейсен,
Айт оны қайдан алайын,
Достымжан, берме селтен,
Жазсам, тек хағын жазайын.

ИЛХАМ ПЕРИСИ

Кеше өз өзімнен үйге сыймадым,
Бир мунлы сийрат тынышымды алып,
Қарап отырып-ақ, еңіреп жыладым,
Ялғаншы дәстинен өртенип жанып.

Кимгедур ах урып келди шағынғым,
Жеккелик құрсаулап кәддім бүгілді,
Кимгедур бас урып, келди табынғым,
Күттим сарсылып кимдидур кимди.

Сол пайыт қолыма туттым кәлемди,
Дәртлерім төгілді қағазға саулап,
Баксам сағыныппан илхам перимди,
Сол екен күткенім сағынып, жаурап....

ЖАЗДЫҢ НӨСЕРИ

Ала бәхәр. Қаксап тур қуў дала,
Дузлы шаңғыт есер, ала-сапыран,
Отлақлар күйреген, зар тамшы суўға,
Жаўын, жаўын бер, әй сақый аспан.

Бәхәр өгті. Қурғақ жаўынсыз, хөлсиз,
Жаратқан көрмеди, көзде жасларын,
Майсалар запыран, тутлар да бүрсиз,
Таллар саў-саў төкті жапырағын.

Жаз ортасы, Нөсер. Селлетти нөсер,
Жер қатыўаш ашты енди еңбек хеш,
Қаткалақ, қалайша туқым көгерер,
Бул нөсер кешикти, жүдә ғана кеш.

Сахра жутып атыр, жаўын суўларын,
Ай-хай жымбыр-жымбыр тәни жайрады,
Сезинер, нөсердин соңы ойранын,
Жаз әптап, шөл еркине қоймады.

Қатыўаш. Кимде орақ, кимде кетпен,
Жер баўырын, баўырымды аяўсыз тырналар;
Егислик дүньямы қыйратып кеткен,
Жаўын емес, енди көз жас сорғалар.

ҚӘСТЕРЛЕП САҚЛАҢЛАР БИР-БИРИҢИЗДИ

Хасылдың қыяғы, тулпар туяғы,
Бәриниз ақыллы, бәрин зыялы,
Әй, әзиз халқымның әзийз уллары,
Қәстерлеп сақлаңлар бир-биринизди.

Бул жерге келгениң теңізден тамшы,
Бабамыз әзелден көп жеген қамшы,
Дүнья өткіншидур, дүнья алдамшы,
Қәстерлеп сақлаңлар бир-биринизди.

Мен, мен деп көкирек кере берменлер,
Әзәзул, шуғыллық сөзге ерменлер,
Хасла абырайды қолдан берменлер,
Қәстерлеп сақлаңлар бир-биринизди.

Батырсаң, сендағы, сен де батырсаң,
Халқыңа хызметти етип атырсаң,
Жәмлессең бириниз, мыңға татырсаң,
Қәстерлеп сақлаңлар бир-биринизди.

Күншиллик не теңиң кимди күнлейсең,
Өз инин өз ағаң кимди жерлейсең,
Әзел хақдур, енди қайта келмейсең,
Қәстерлеп сақлаңлар бир-биринизди.

Шайырсаң бәринде елди жырласаң,
Данышпансыз ели-журтты сыйласаң,
Келешек әуладтың ғамын ойласаң,
Қәстерлеп сақлаңлар бир-биринизди.

Көп емес дүньяда, қарақалпақ аз,
Сол ушын көксинди қаға берме жаз,
Хәр бирин ушыға, хәр бирин алмаз,
Қәстерлеп сақлаңлар бир-биринизди.

Өзинди шер билсен, басканы зор бил,
Хәммеде өзиндей, өзине тең бил,
Бәри де сен киби, мийнеткеш себил,
Кәстерлеп сакланлар бир-биринизди.

Бириниз гәүхарсыз, бириниз дүрсиз,
Дүньяда тени жок, хакыйкый хүрсиз,
Жасамак мүшкилдур бирин-биринсиз,
Кәстерлеп сакланлар бир-биринизди.

Тамырында аккан қан, геүдендеги жан,
Бәринде бир текли дин хәмде ийман,
Сизлер қаналассыз буған жок гүман,
Кәстерлеп сакланлар бир-биринизди.

Көп емес дүньяда, каракалпак аз,
Сол ушын көксинди қаға берме жаз,
Хәр бирин ушыға, хәр бирин алмаз,
Кәстерлеп сакланлар бир-биринизди.

ЖЕҢИП АЛ...

Сезимге бийлетпе, ақылым жеңип ал,
Жиберме, хаўайы еркин ойларға,
Гөззаллык шайдасы хуўшым болма лал,
Ылаксан кетпейди кеўлин қайларға.

Ар-намыс кисенле кеўлим кәлеўин,
Хүждан, хәр кәдемде гүзет бенденди,
Қуйыл, жүрегиме шәпәәт, мийрим,
Бийғубар пәклигим, тәрк етпе мени.

ИЙЕСИЗ, ХҮҮИЛДЕР ГӨНЕ ТАМ....

Ийесиз гөне там хуўилдер,
Кап тутып қойыпты әйнекке,
Ал кәлбим қулазып енирер,
Баўырым күйеди мын дәртте.

Сағынып келгенмен бәрин де,
Балалык бийғубар пәклигим,
Күтип алмады хеш ким де,
Әкем де, апам да жоқ бүгин.

Қаналас баўырлар жән-жақта,
Дәм-дуздың шашылған жеринде;
Болмады бул журтка, бир тутка,
Тентирер күн көрис елинде.

Есиктин алдында бағ еди...
Қуўрапты бәри де қуў шақа,
Баяғы сәнлери жоқ енди,
Бүлбил жоқ шақада зоң ғарға.

Қасында саўлатлы бийик жай,
Хүкимдар, бул журтка басқалар,
Мен енди әлле ким, әх қудай,
Кәлбимди өкиниш тырналар.

Изледим таппадым бәрин де,
Жоқ енди әкем де, хәм анам,
Шығарып салмады хеш ким де,
Ийесиз хуўилдер, гөне там...

ОРНЫНДА ТУРҒАЙ

Оқтап қалды ана жер,
Өшеринде айланбай,
Бул дүньяның тәшўиши,
Ар басымда турғандай.
Олды үмит гүллери,
Исли қыраў шалғандай,
Әдирдин аўыр шөккиши,
Бис төбемнен урғандай.

Түсине алмай дағдардым,
Бул не аўхал, не жағдай,
Әх қудай, деп ах урдым,
Әзел өзи оңғарғай.
Бәрин айтта, бирин айт,
Аллам нәзерин салғай,
Әй ығбалым, бери қайт,
Дәртим өткинши болғай.
Ана жер орнында турғай !...

АКЛЫҚ КӨРДИМ, АЙ КӨРДИМ

(Ақлығым Өмирбекке)

«Ақлық көрдім ай көрдім.»

Айдан да артық қулыным,

Өмириме сән бердің,

Желбиреп айдар тулымың.

Туматайлы болдым деп,

Әженнің кеули аспанда,

Жарты едим, толдым деп,

Желбирер дос-душпанға.

Атыңды қойдым Өмирбек,

Дүнья күлкіге толсын деп,

Қуяш болып күлімлеп,

Әлемге нур берсин деп.

Узақ болғай өмирің,

Хасла қайғы-ғам көрме,

Ағасы болып еліннің,

Орның болғай-дә төрде...

Әженнің көп ғой әрманы,

Орынлары өзің бол,

Белимнің қуұат-дәрманы,

Шамшырағым көзім бол.

Ақлық көрдім ай көрдім.

Айдан да артық қулыным,

Өмириме сән бердің,

Желбиреп айдар тулымың...

13-Март 2011-ж

НӨСЕРИ

Бәхәрдин ақ жамғыр нөсери,

Қалбимде гүлledi ғұмша,

Өзелдің тайғандай көшери,

Есимнен айырылдым бунша.

Бәрін де, бәрін де сеземен,

Айралық хұждан азабы,

Талайға тас түсти көнемен,

Сол ұшын жүрегім жаралы.

Сонда да безбеймен нөсерден,

Кешиккен бәхәрім мазалы,

Хәсирет лаулайды көзімнен,

Әх өмірім, өмірім азалы.

БЕР МАҒАН

Сен ишкен зәхәрдин зәхрін бер маған,

Жайылсын тәниме, өртесін мени,

Сен ишкен апыйын кейпин бер маған,

Тек аман сақлағай, тәңирим сени.

Биймаза қылмайын енип түсине,

Гүнам жоқ, умытсаң умытшы мени,

Гирбин түсирместен пәк жүрегіне,

Тек аман сақлағай, тәңирим сени...

ӘЙ, ПӘЛЕК

Әй пәлек, хайранман гейбир исине,

Базы кеуіллерди бунша кир еттин,

Көре алмас жақсының жақсы исин де,

Неге ишлерине дүткеш түтеттин.

Бул не ғарғысың ба яки пешең бе

Жақсылар қуұырылар жаман дәстинен,

Гүллерди курсаулап қойдың тикенге,

Нәмәртти құлдирдин мәрттин үстинен.

Қоспадың жақсыны бири-бирине,

Бунша жүреклерди ахыұ-зар еттин?!

Бакпадың, олардың мұңлы көзіне,

Не күйге, не халға гириптар еттин?

Әй, пәлек, исине шек келтире алмай,

Манлайға не жаздың көндим бәрине,

Бенденнен жәбирине кеулим шыдамай,
Нарыйза боламан, гәде өзине.

Әй пәлек, колласан жаксыны колла,
Нәкәстин кеулине сал мириүбетти,
Бәрше хадал исти басла оңына,
Жүрекке куя бер, сап мухаббетти.

Сонда өрший алмас нәпәк урығы,
Куяшлы кеуиллер жууар дағларды,
Бул дүньяның да пүтин турыуы,
Мехирден өссин де мехир бағлары.

КӨРИНБЕС

Бул не аўхал, не заман,
Ел басына күн туўған,
Алды-арты боз думан,
Жол баслары көринбес...

Мәжилис, мейлис сөз әлўан,
Ўәдеден таў жасалған,
Өтмиш ялған кайтадан,
Қурыў шеги көринбес.

Биз сыйынған кешеги,
Идеаллар көсеми,
Бәри бир пуллык енди,
Қәтқудасы көринбес.

Халық жүдә дағдарған,
Кимлигин билмей хайран,
Жетпис жыл, соны ойран,
Келешек те көринбес.

Жәриялылық бар жерде,
Гезек келген қызыл сөзге,
Тамақ кайғы, ал ертеңге,
Жууапкери көринбес.

Ең жаксысы бронда,
Азык, кийим талонда,

Жетиспейди оған да,
Саўдагер, байға билинбес.

Қант шекерсиз балалар,
Таўып бер деп зар жылар

Айт, тетиги кайда бар,
Бизин елде көринбес.

Жетпей напақа айма-ай,
Тамақ ишип жарымай.
Түсине енер сары май,
Соңы хеш бир көринбес.

Бул күнде бәри саўдагер,
Талап излеп, ел гезер,
Олар ким, ишин сезер,
Шарасы хеш көрилмес.

Көк тайғақ, аяқ асты,
Мириүбет ийман қашты,
Саўғалап кара басты,
Елим дер, ер көринбес...

Жан таппай дәртлесиўге,
“Ақ камыс” сырлас енди,
Бабамдай нәйлаж мен де
Турыппан нур көринбес.

1989-ж

ӨЗИМЕ АЛАМАН

Сахрамда көп кумлы төбешик,
Ызғырын суўырып елеклер,
Болайын десем де төменшик,
Көксимде долы күш силкинер.

Усайын десем де өзгеге,
Жеккелик курсаўлап бөлеклер,
Тәғдирдин шақмағы төбемде,
Нөсери үстимнен шелеклер.

Тилкимлеп ах, нала көксимди,
Тәнхалық койнында жанаман,
Сезбегей хеш ким де дәртимди,
Бәрин де өзиме аламан.

Безигип бенделик тахтынан,
Хан болдым, өзимниң кеулиме,
Ентигип өзгеше бахтымнан,
Енемен, бир татлы сезимге.

МЕН ӨЗГЕГЕ УСАЙ АЛМАДЫМ

Мен кул болып қала алмадым,
Ақыйдалар, исенимлерге,
Сәжде етип жүре алмадым,
Жердеги қудай хәм пирлерге.

Бир кәлипке сыя алмадым,
Кәнарымнан тасып төгилдим,
Хәм бир минсиз болып қалмадым,
Жүй-жүйимнен кетип сөгилдим.

Руўхымды түсай алмадым,
Шеңберинен шыктым төзимниң,
Мен өзгеге қусай алмадым,
Не кешсе де кешти өзимнен.

ХАЛҚЫМ – АҰ

Қорқакка хәл бермей, хәмел берип,
Хүкимин жүргизер, ғайрылар,
Жаксың қуырылар, жаманың күн көрип,
Тулпарың дойнактан майрылар.

Сайрай алмас, бүлбилиң көпесте,
Орнына ғақылдар ғарғалар
Арыслан шынжырбәнт, шер кәсте
Хийлекер түлкің бар, жол алар...

Ахынды еситер кулак жоқ,
Хауаға илинип сөз қалды,
Өзиннен сағасы булақ жоқ,
Көз жастан жаралған жасқан бар.

Ерк буғауда, хүждан камауда,
Руұхың тентене қыслығар,
Қуры геуде, Бас саўға, жан саўға,
Ығбалың күн киби тутылар.

“Хәсирет тилкимлеп көксимди”,
Дәртинди өзиме аламан,
Сәл сонлау мен кимди, сен кимди...
Халқым-ау, сол ушын жанаман.

1989 ж.

Мен өзиме түсинбеймен, Руұхымда мың гүллеймен
Гәхә шахпан, гә гадаман, Руұхымда мың соламан.

СУҢҚАР ҚӘПЕСКЕ СЫЙМАС

Сункар қәпеске сыймас,
Тулпар түсауда турмас,
Қысметимиз тек те пәрүаз,
Пәрүаз сунқарым пәрүаз.

Пәрүаз ол не, ушқан билер,
Тулпар жалын күшқан билер.

Муддәхән не кеўлим сезер,
Пәрүаз сунқарым пәрүаз.

Туғырда талпынған қуспан,
Мениң хәм ышқым аспан,
Қыйқыұласып тумлы-түстан,
Пәрүаз сунқарым пәрүаз.

БӘХӘР

Бәхәр сени күттим, жүдә асықтым,
Сенде әрманларым қанат қағардай,
Сабыр кесамдағы толып лиммә-лим,
Сенсиз колдан түсип шыл-шыл сынардай.

Бәхәр сени аңсадым таңда... ояна,
Көк майса шығына малыңым келип,
Енип тәбияттың сулыұ қойнына,
Сениң қудиретине табыңым келип.

Шекшек шырылдасын тыңлап жатарда,
Өпепек сестинен ояндым таңда,
Мурнымды қытықлап гүллер ийиси,
Мени йошландырап жаңа илхамға.

Бәхәр саған сонша қойып мухаббат,
Буншама берилип сүйемен неге?
Сенде туұылғандай ана тәбият,
Кәнекей қайтадан туұылсам мен де.

НАЛАНДЫ...

Дәртлі жүрегиме таппадым дауа,
Жисмимде ауырыу, кәлбимде жара,
Халқым ғәрип болсаң маған не шара,
Қамысқа үплей-ғой енди наланды.

Бир шопан табар-дә, жата бер көлде,
Қамыстан най соғып шертер-дә шөлде,
Сонда жан енерме қуұыс геүдене,
Ал мен басқаша хеш таппадым шара.

КӨЗИМНЕН ТАНЫ

Саратан әптабы күйдирген тәним,
Енди сүйер қыстың қырауын,
Сезгендеймен бул дүнья мәнин,
Тартқылайман сезим жылауын.

Самсаз кәлпим бийпәрұа ғана,
Қол силтеймен енди бәрине,
Бийпәрұалық рәхәт жаныма,
От кетсе де келмес кәриме.

Сен келерсең бәлким келмессен,
Қыйналмайман бурынғыдай хеш,
Бәлким енди мени демессен,
Өртемейди хасла өкиниш.

Жаңа-жаңа таўсылған шамдай,
Өртең шалған, пысқыған шалаң,
Ақылым хайран, бул сезим қандай,
Ахыұзарым бәршеси тамам.

Сенлик сезим мисли пырағ ат,
Шынжырбәнтдур тепсинер тек те,
Қәлбимдеги сенлик қағанат,
Күллери де суўырылды көкке.

Бийпәрұалық дедим де әсте,
Силкип-силкип қалдым басымды,
Жүрек курғыр негедур қәсте,
Тыялмадым көзде жасымды.

Мен басымды силкимек түўе,
Бул дүньяны тенселтсемдағы,
Күшим жетпес сенлик сезимге,
Дәрғайына қайтаман тағы.

Бийпәрұалық текте нықабым,
Әй әзийзим, сезгейсең соны,
Тек өзінде кеўлим ықарым,
Мехримди көзимнен таны...

БЕЗДИРДИ МЕНИ

Сыртың жалтырақ та, ишин қалтырақ,
Сенде жоқ хаслында исеним турақ,
Сол ушын иргемди салайын жырақ,
Нәкаслық ислерің бездирди мени.

Сөзің бир басқа да, исің бир басқа,
Сезесең өзінди илахий тәнха,
Әбзели қусайсаң бака, шаянға,
Сууық ушқынларың бездирди мени.

Тиреп турғандай-ақ аспанды өзің,
Басабас дегеннен басланар сөзің,
Дурысы билмейсең хеш истің көзін,
Сулыұ соқырлығың бездирди мени.

Керек адамынды аласаң таңлап,
Гәсине сөзінди, өзінди жаллап,
Сен киби мийримсиз болмас жәллап,
Ипласлық ислерің бездирди мени.

Даналық, искерлік хаслы нықабың,
Хаслы хайұандур сениң лақабың,
Ат көтере алмас жалған атағың,
Бийхасыллығың бездирди мени.

Шарам жоқ сендейлер орын алады,
Сол ушын жүрегім күйіп-жанады,
Қашан бир хақыйкат қарар табады,
Ялғаншы ислери бездирди мени.

Әзийзим, мәнзилим алыс,
Еглеме, жолымыз өзге,
Сен әллеким, мен бийтаныс,
Жазмыш солай әзелимизге.

Не керек хижран, хәсирет,
Көксінди дағлы қылғаның,

Кет энди кыялымнан кет,
Жетер сонша делбе болганын.

Бузба кеулимниң каласын,
Есик какпа биймезгил ўақыт,
Жыллар емлер, кәлбин жарасын,
Аңсат емес, сонда хәм умыт.

Өзийзим, мәнзилим алыс,
Еглеме, жолымыз өзге,
Сен әллеким, мен бийтаныс,
Жазмыш солай әзелимизге.

ЖАНЫМ

Ақтақырлық аңызак жерде,
Күйермекен және бостаным,
Ақ куў жубын қыйса әжелге
Шырқырамас қалайша жаным.

Кимлер сезер кеулим наласын,
Тек тырналар кәлбим жарасын,
Дәрт не екен?! Меннен сорасын,
Шекпегенлер не билсин жаным.

Сағынышым гүзги жапырақ,
Аяқ асты саў-саў төгилер,
Әрман қусым жеткермес жырақ,
Хижран дағы баўырымды тилер...

ХӘЙКЕЛ

Тас хәйкел, мағрур қыяпа,
Жаныма дым жақын ғана,
Сәжде етип табынаман,
Ол сезбейди, мен аўара.

Суўық көзи ушқын шашып,
Арбар мени сусы басып,

Бәнтленгенмен шынжырсыз-ак,
Кете алмайман ара ашып.

Хайран болдым өз-өзиме,
Олсыз дүнья тар көзиме,
Қайылман мен бирге турып,
Айланыўға тас мүсинге.

Тас хәйкел мағрур қыяпа,
Жаныма дым жақын ғана,
Сәжде етип табынаман,
Ол сезбейди, мен аўара.

БОЛҒАН ЕМЕС

Шектим жәбирий-жапаны,
Сүрдим заўқы-сапаны,
Көрдим опа, бийопаны,
Сирә кеулим толған емес.

Жақсы сөздің қулы болдым,
Сәл нәрсеге тасып-толдым,
Бир аўыз сөз гүлдей солдым,
Хеш ким кеулим алған емес.

Достым дедим ах урдым,
Хызметинде такка турдым,
Қәдир билмес жүзим бурдым,
Ол хәм мендей болған емес.,

Кеулимдей кеуил таппадым,
Дәрүиш болмай-ак ҳақладым,
Туўры сөйлеп хеш жакпадым,
Тынлар кулақ болған емес.

Мехир излеп гәда болдым,
Биймехирден зада болдым,
Күйип-жанып ада болдым,
Мехрибаным болған емес...

ЖЕТИ ДҮРКИН ҚЫЗ ӨТЕР...

Бир жигиттин дәуірінде жети дүркін қыз өтер,
Өткен қызлар жүрегінде әрман кетер, муң кетер,
Қалса егер қалбінде мәхирленип бәри де,
Бұл әлемде көз жас нетер, дәрт нетер-ау, дәрт нетер.

Өтким келмей түсыңнан мен гидирдим-ау, гидирдим,
Хижран толы шарабыңды симирдим-ау, симирдим,
Соңғы толқын ылақтырды қырғаққа-ау, қырғаққа,
Найлаж боп, өзге бағда үзилдим-ау, үзилдим.

Сезбедің сен ах-наламды, мунымды-ау, мунымды,
Еситпедің сен деп айтқан жырымды-ау, жырымды,
Көз жасымды дәрья етип, қайық пенен жүздің де,
Қушып кеттің соңғы дүркін ярыңды-ау, ярыңды.

Бир жигиттин дәуірінде жети дүркін қыз өтер,
Өткен қызлар жүрегінде әрман кетер, муң кетер,
Қалса егер мәхирленип қалбінде бәри де,
Бұл әлемде көз жас нетер, дәрт нетер-ау, дәрт нетер.

СЕН ӘМИҰ БОЙЫНДА ЖАСАЙСАҢ ЕЛЕ

Халкым, ырзаман кең пейилине;
Бәрін де теңіздей жутасаң ишке,
Мейли десін бул журтлар не десе,
Сен Әмиұ бойында жасайсаң еле.

Сенде үмітлер бар әрманлар алда,
Келешек ұрпағың туұылып атыр,
Кім тырнақ тиклеген жаңа жайына,
Кимиси шаңарақ көтеріп атыр.

Биреу қыз узатыу тәтәрригінде,
Себине дүзеткен арша толы жүк,
Ийнедей қылау жок аппақ кеулінде,
Турмыс бир изінде соншама тәшүйиш.

Аязлы ызғырын, кәлбим қахратан,
Жер зәмин силкинер хәсиретлерімнен,
Жазығым не еді, айтшы жаратқан,
Қатқандай көз жасым кирпичлерімде.

Қарлардан басыма кийдирдің тажды,
Сарайым муз қала, тахтым да муздан,
Ал кеулим сағынып баяғы жазды,
Түсима енеді, енді саратан...

ҚАЛҒАНЫНЫҢ ӨТКИНШИ БӘРИ

Түсинбеймен минезлеріңе,
Кимсең өзі? Ол да биймәлим,
Бийпәруасаң гәде бәріне,
Пал аралас, иштим зәхәрін.

Гәде ақыл, дана да өзім,
Зәмин қалып, көкке теңейсең,
Тебиренип, жасланып көзің,
Бәри, бәри бир өзің дейсең...

Түсинбеймен хәтте мехрине,
Жасын киби жанып кулайсан,
Күйіп тәним хәуірлеріне,
Бултларыңнан нөсер сорайман.

Түсинемен тек те мынаған,
Өмир бойы изледім сени,
Сен керексең маған, мен саған,
Қалғанының өткінши бәри.

СҮЙГЕНЛИГИМНЕН...

О массагеттин кудиретли қызы,
Неге өлтирдің сен Спитаменди,
Жүрегінди өртеп мухаббат муны,
Басында теңселип турыпсаң енди.

Неге өлтирдин сен Спитаменди,
Деп сорағанда юнан ханы,
“Мен оны сүйемен, сол ушын” дедин
Душпанларынның да шықты аң-таңы.

Сендеги мухаббат мениң кәлбимде,
От болып жанады тақат қылалмай,
Мен де ашықпан Спитаменге,
Қолым қалтырайды қанжар уралмай,
Сүйгенлигимнен, сүйгенлигимнен.

ОНЫ КӨРГЕНДЕ...

Әй жүрегим, неге дирилдеп,
Қалтырайсаң оны көргенде,
Әй көзлерім, неге күлімлеп,
Жаудырайсаң оны көргенде.

Асау руұхым үзді шынжырын,
Ақыл генем босаттың неге?
Жисмим ара хижран қанжарын,
Жүрегіме қададың неге?!

Кәлемеймен, қадем қояман,
Айтшы төзим таусылдың неге?
Ишпей-жемей сарқуш боламан,
Хақ ийем-ау, себеби неде?.

Әй жүрегим неге дирилдеп,
Қалтырайсаң оны көргенде,
Әй көзлерім, неге күлімлеп,
Жаудырайсаң оны көргенде.

ӘЙ, СЕН ...

Өзим дейсен, өзгелерди көрмейсен,
Ишин қара бунша пасық болмасаң,
Басқаларға ор қазбай хеш жүрмейсен,
Хей бир күни өзің түсип қалмасаң.

Ары таза ақыл-хуұышлы мәрт көрсен,
Тилегиң сол тулпар болса сүринсе,
Не болса да тек бир өзің мәп көрсен,
Бунша жасық болғаның не өликсе.

Сөзиң басқа, исин басқа, манкуртсаң,
Мен, мен дейсең өзгелерди қаңғыртсаң,
Хәмме ғәрип болып келсе алдына,
Бунша кең болмаса кулқын, тоныртқаң.

Хаслы тулпар шығады топ алдына,
Дойнағында езилерсең бир күни,
Сол уақытта маймыл жылап халыңа,
Жыртық кемеге сап ығызар сени...

ҚОРҚАМАН...

Қорқаман, нәкаслар көп жүдә,
Сени ийримине тартама деп,
Сәл жерге тағып ғәремет гүна,
Көзинди байлап, тас атама деп.

Қорқаман, өрт жалын сезиминди,
Суу серпип хәуиринди басарма деп,
Шайқалтып тау киби төзиминди,
Руұхынды шынжырлап түсарма деп.

Қорқаман, көптің бири болып сен де,
Сандалып ағым менен ығарсаң деп,
Айланып басыбайлы кул бендеге,
Қазығынды айланып шабарсаң деп.

Қорқаман, базарың тарқап кетип,
Сезимің шырқырап тул қаларма деп,
Бул пәлек сарайында әсир етип,
Хижран отларына жағарма деп.

Ал сенлик исеним тыншытты кеп,
Қорықпа, қоймайды ол еркін түсап,
Тепсинип шынжырларды кетер үзип,
Жасаса жасайды тек өзине қусап.

АХУРА МАЗДА МЕНЕН РУҰХЫЙ СӘЎБЕТ

ҲАЯЛ:

Тас қамал алынбас кеуіл сарайым,
Хұждан, хадаллық қарауыл онда,
Хак ийесин күтер ығбал талайым,
Сонша жыл, хижран курсауларында.

Хан болмақ нийети келди нешшелер,
Мәккәрлық, хийлекер кәсиби алдау,
Ҳақыйкат қуяшым алмаздур семсер,
Аямай олардың геллесін алды.

Айланып сыртынан менлик сарайдың,
Қорқыуда, ғыйбатта сығаласады,
Хадаллық шәшмеси, Мехирим айдын,
Көзлери камасып тура қашады.

Ал мениң күткенім, күткенім өзге,
Қәлбимнің жартысы қайда тентирер,
Ахура Мазда неге бөлдың екиге,
Хижран дағлары баурымды тилер.

АХУРА МАЗДА:

О, әзийзим, сени өзим жараттым,
Қәлбине ышқыны салған да өзим,
Ҳаяллық сарайың ол қағанатың,
Көнесен, мен саған бергенмен төзим.

Күткенін келди ғой сезбейсең хәтте,
Себеби хадаллық киргизбес оны,
Ҳәсирет көксинди тырнасын тек те,
Ушырасыу зауалдур, сезгейсең соны.

ҲАЯЛ:

Айт каякта ол, каякта, каякта,
Төгейін, хәсирет көзде жасымды,
Айланып алдында мисли руұхқа,
Көксине қояйын дәртлі басымды.

Сөйт те өтейін мен пәний дүньядан,
Султансыз сарайдың кереги недур,
Енди керек емес адаксыз хижран,
Ох Ахура Мазда, қәлбимди өлтир.

КӨНЕМЕН ЕНДИ

Умыт, сахраларды, отлы дауыллы,
Қәлбимди селлеткен аппақ жауынды,
Еситпе ахымды, сенлик зарымды,
Мен енди қайтаман ақ тақырлыққа.

Иләж не? Елимде, қәлбимде сахра,
Шәшмеси қәнекей, мен гәрип кулға,
Жазылмағаннан соң әзел манлайға,
Мың әрман, дәрт пенен өтемен енди.

Кисинің бағында сырғыған шабдал,
Урысы болыума, яқ, яқ! Ақылым лал,
Сол ушын өзимнің сахрайым абзал,
Ҳаслы мөканыма қайтаман енди.

Ким жаман көреді бағы-бостанды,
Булақ сууларынан ишип қанғанды,
Бенденики сол да бәрхә әрманлы,
Ығбал талайыма көнемен енди.

СЕН ДЕ ДАНА, АҒЛА СЕН

Халқым-ау қай әсирде,	Тойларда өз сыбаған,
Көксинди қуяш қакқан,	Турды ма журттан бөлек,
Ийе болып өз еркине,	Я пайын берип, саған,
Төбеге басың шыққан.	Болдыма майлы шөрек...

Исминө өз алдына,	Нөзер сал өтмишине,
Келдиге хабар айтып,	Басыңа ким күн салды?
Яки өзге жылауында,	Буншама азсан енди,
Жүрдин бе, барып-қайтып.	Қалғаның қайда қалды?

Шенгелзар қапырыкка, Мумкин бе, як, хасла олай,
Ким сени айдап салған, Болған емес тарийхта,
Ал бүгин қолың қысқа, Көшсек те талай-талай,
Баяғың бағда қалған. Көнбегенсиз хорлыққа.

Тау киби бийиклигин, Гүрмеу таппай қысқа жибин,
Көринбей дараланып, Қыйланарсаң аз уақыт,
Шарасыз, енди бүгин, “Ерк” саған берер бәрин,
Жүріпсең иштен жанып. Өзи ізлеп келер бахыт.

Ырысқында өзге шашса, Аз болсанда руұхын бәлент,
Сен шөплесең керегин, Жаралғансаң дара сен,
Сени басқа халық басқа, Өзлигинди тез баян ет.
Онда сениң кимлигин?!... Сен де дана, ағла сен!!!

1989-жыл

ЕРК ИЗЛЕП...

Өмиринше кеўсен төлеп өзгеге,
Хақ ийеси бола алмай суў, жерге де,
Сорлы халқым жеген тәғдир таяғын,
Минген янлы ескексиз бир кемеге.

Арал бойы, оннан ары Ноғайлы,
Едил бойы болмай бизге қолайлы,
Ата журты Түркистан да ел болмай,
Бери қарай Хорезмге қулайды.

Бул жолларда елим мениң ениреп,
Қайда “ғарезсизлик” қайда “Ерк” деп,
Өлип, өлип жеткен өлим сарқыты,
Геўдеде жан, ар-намысы ер жүрек.

Бүгин және тәғдир исиң каралар,
Саған ерк керек пе деп соралар,
Сөйлетпе сен биреўлерге сөзинди,
Онда сениң келешегің тубалар.

Сатпа хәмел ушын намыс-арынды,
Жанып айт кеўлинде хәр не барынды,
Халқың шықпай турып бийик төбеге,
Хешким де тыңламас ахыў-зарынды.

Маман болып ізлең үмит қағазын,
Ерназардай шығын халықлық майданға,
Аллаяр бол, көтер еркин хаўазың,
“Ерк” керек саған хәм де маған да!.

1989-жыл

КЕТИП БАРАТЫРМАН

Тәғдирдин жазғаны маңлайға,
Деп көніп ығбалға-талайға,
Айланып кул бенде малайға,
Кетип баратырман...

Ойыма тең емес ой менен,
Бойыма тең емес бой менен,
Қой кеўлим, қой-қой менен
Кетип баратырман ...

Хазм қылмас асым менен,
Мың ғаўғалы басым менен,
Көзде дәртли жасым менен,
Кетип баратырман...

Қурып тур динке дәрманым,
Бузалмай хактың пәрманын,
Атаўлап қалды-аў әрманым,
Кетип баратырман...

Ойыма тең емес ой менен,
Бойыма тең емес бой менен,
Қой кеўлим, қой-қой менен,
Кетип баратырман...

ӘРМАН

Әрман уйылжып бир писпедін,
Қамтәме изиннен кууаман,
Ямаса тәрк әйлеп кетпедін,
Хәр бәхәр қайтадан тууаман.

Өтпес канжардай гәхиде,
Көксимди тилкимлеп қыйнайсан,
Толассыз өрт салып қәлбиме,
Сен мени теңселтип ойнайсан.

Көксимнен шығарсам бул өртти,
Әлемге от кетер қорқаман,
Сол ушын аркалап мың дәртти,
Көзимнің жасына жууаман.

Жууапсыз сезимлер шырқырап,
Қәлбимнің төрінде жан берер,
Ийеси пинхамы зар жылап,
Қәбирине қойыуға гүл терер.

Қауышпай арзыулар үмитке;
Теңселер тәғдирлер сан әлұан,
Шарам жоқ, дауасыз бул дәртке,
Бендениң кеулинде мың әрман...

СЕНИ

Мен сени өзим жараттым,
Жүзден жүйрик, мыннан тулпар етип,
Берип Алпамыстың күш-қуатын,
Қанаты талмас сұңқар етип.

Себеби кумырысканың инлеуіндей,
Нәкәслық бул дүньяны басып кетти,
Тәк деп айтар, азамат тур көринбей,
Ырыс та, берекет те қашып кетти.

Сол уақытта жабырқап жаным мениң,
Ылақтым, өтмишиме Байсын таман,
Айралықтан бауырым тилким-тилким,
Алпамысты сағынған Гүлпаршынман.

Елим-ай деп еңирер ер болсын деп,
Көкирегине кұйдым мен намыс-арды,
Көксинде “Ерк” оты оянсын да,
Үзип кетсин деп едим буғауларды.

Өттең-ай сүрткен ақыл түртпеди,
Қалдаурап көз алдымда қыйрап қалдың,
Айландың, басыбайлы күл бендеге,
Белине мине алмай, Шубар тайдың.

Зер-зебил тентенемен излеп енди,
Бүгиннен Алакөзди, Шәрьярларды,
Өтмишин ертек дийип, қыйнар мени,
Бүгиним де мүлгип тур, оянбады...

ҚӘЛБИМДЕ АЙ, ҚУЯШЫМ КҮЛДИ

Өз халқымның бәрше тәшүйиши,
Бауырына тартады мени,
Бүгин алға басқандай иси,
Қәлбимде ай, қуяшым күлди.

Енди, мұңлы шертилмес саза,
Майсалар да иймейди басын,
Бир рәхәт бағыш жаныма,
Сахраларда төкпес көз жасын.

Құлпырып тур, жаным-жәхәним,
Үмит шешек атар қәлбимде,
Кеуилимде беккем исеним,
Бир илахий құдирет менде.

Талампайға айланған сахрам,
Бүгин бәри-бәри меники,
Өз жериме, өзим хожаман,
Мен хакыйқый инсан еркли.

Кум деп азар шекпеймен енди,
Оннан елге ырысқы жауылар,
Дәрман болып дәртлі елиме,
Берекет дарыр, дәрмат ағылар.

Сырт елден де мийман шақырып,
Өзим мезбан боламан енди,
Бар кәнімди алдына жайып,
Базарына саламан енди.

Кен жәхәннің дәстүрханында,
Менин дағы турар нематым,
Теңдейлердің теңі қасында,
Айтылажақ мениң де атым.

Соның ушын өсип тур кеулим,
Серпип таслап, ғамлы пердени,
Қыялымда тасып Әмиуім,
Толқынында тербер кемемди.

Талампайға айланған сахра,
Енди бәри, бәри меники,
Өз жеримде, өзим хожаман
Мен хақыйқый инсан еркли.

О, МУХАББАТ

Қанлы жасым ағар көзимнен,
Безе алмадым өзим-өзимнен,
Өртенемен дәртлі сезимнен,
О, мухаббат, мухаббат.

Айтшы бунша неге кешиктің?,
Аша алмайман саған есикті,
Тек хижраның несип етипти,
О, мухаббат, мухаббат.

Сағынышым сарғайып писти,
Мийуелери үзіліп түсти,
Мың әндийше жолыңды кести,
О, мухаббат, мухаббат.

Сезимимди шайкадың әсте,
Жүрегимди әйледин кәсте,
Енди өмірім өтер кәпесте,
О, мухаббат, мухаббат.

Қара енди көзлерімде жас,
Сүйгениме болалмай сырлас,
Дәртлерімнен ерір кара тас,
О, мухаббат, мухаббат.

Айтшы бунша неге кешиктің?,
Аша алмайман саған есикті,
Тек хижраның несип етипти,
О, мухаббат, мухаббат.

ТИЛСЕ МЕНИҢ КӨКСИМДИ ТИЛСИН...

Киятырсаң қасында нәрестен,
Мехириннен мәс болып еркелер,
Тусымнан өттиң-ау сезбестен,
Қалбим қыслығып өртенер.

Телмирип қарайман изиннен,
Руұхым сен таман ентелер,
Ойлайман сен ушын мен киммен?!,
Сол сорау баурымды тилкелер.

Қайырлап ығбалым кемеси,
Ескексиз, таяусыз, тубалар,
Кеулимде сан мың дәрт, сан қайғы,
Жаралы жүректен қан ағар.

Урлау ма, яқ гөдек күлкісин,
Бауырында өссін бийқайғы,
Тилсе мениң, көксимди тилсин,
Еки жүзлі сезим қанжары.

Сен әллеким кетип баратсаң,
Кеуіл қалаң билемен ұайран,
Жазмыш солай екен жаратқан.
Жол ортасы турыппан хайран...

БУЛ ДЭРТТИ ИЗЛЕП

Аямаң мени, қалби азар шекти деп,
Болманыз ескексиз кемеме таяў,
Ойламаң, журтымнан кәрўан көшти деп,
Сахрада қалды деп, пырағсыз жаяў.

Бул дэртти излеп мен бийпаян шөлде,
Сегбир әйлегенмен зар-гирян болып,
Мейли, өтсин өмирим жапа, жәбирде,
Турсын бірақ қалбим сағынышқа толып...

Баўрымды сызлатар шийрин қәстелик,
Өмирге қуштарлық оянар оннан,
Сезимим шынжырбәнт, ессиз делбелик,
Үзип кетпегей деп, қорқаман соннан.

Жасамақ не дәркар, күйип жанбасам,
Суў серппен, қалбимде лаўлаған өртке,
Селтең берме, достым мени аясаң,
Ахымнан силкинсин, зәмин де, көк те!.

СОЛ ТЕК ТЕ

Хақыйқат қайда деп излейсен,
Инан сен, ол сениң көксинде,
Хәттеки, өзін де сезбейсен
Илахий кудирет бар сенде.

Тутқынман кәўсар суў шәшмеңе,
Қайтпайман, сахрадан түңилдим,
Өзгеше хақыйқат жоқ менде,
Үзилсем өзін деп үзилдим.

Бул дүнья мен жекке, сен жекке,
Айланыў жоқ, хәргиз еккиге,
Бийдаўа, дәртим сен қалбимде
Хақыйқат, хақыйқат сол тек те...

САҒАН

Қайдан болсын нәзиклик менде,
Нар көтермес жүгим арқамда,
Теңдей хызмет үй менен дүзге,
Оған қосент бала-шағам да.

Жеткермейди хәммеси кемис,
Толықтырыў келмес қолымнан,
Сонша қыйын екен күн-көрис,
Тойдырады гейде жаныңнан.

Ырыл-тырыл жасағым келмес,
Сол ушын да көп бақан тирес,
Шыдамайман бир бап желiske,
Өмир сүриў мен ушын гүрес.

ХАЯЛ

Әкеңнің үйінде еркелеп өсіп,
Гүлзарлар ишинде гүл болып питип,
“Кисиниң бендеси” үйиңнен кетип,
Өзгениң бахтына жаралдың, хаял.

Қарамай гәхиде сениң еркине,
Зорлап атып урды, зулмет төрине,
Тас болып батып сен түскен жерине,
Талайына көніп болғансаң, хаял.

Хижран отлары қалбинди дағлап,
Күндизи пинхамы, ақшам зар жылап,
Ығбалың кемеси қырда қайырлап,
Сен өнменлеп алға сүйредин, хаял.

Ансатпа еңисиў өзге журтларға,
Жанынды бердиң сен онда жаббарға,
Елеклеп-елеклеп сынға алғанда,
Сен бәйги тулпары болғансаң, хаял.

Дүньяның тәшүйиши барлығы сенде,
Нар болып көтердиң бәрін еңсенде,

Жуўырып-жортып батсан да терге,
Төлеуи жок хызмет, сеники; хаял.

Нәзик кәд ийилип дал болғанында,
Сүйриктей саўсағың кабарғанында,
Ақша жүзин андыз сарғайғанында,
Султансыз сарайдың кәнизиди; хаял.

Сен мийримсең меҳирге ташна,
Қәлбиң шөллеген булақ суўына,
Жүзгин келсе шәпәәт айдынларында,
Ызғырын аяздан қатқансаң; хаял.

Бәрше жүкти теңеп артып желкенә,
Сени нәзик емес дейди, бүгинде,
Табалмай меҳрине жуўап меҳирди,
Инкар болғаныңды сезер ме; хаял.

Өз отында өзин пинхам куўрылып,
Көзин жасларыңнан дастық жуўылып,
Ышқы гүлзарынан бийуак куўылып,
Қәлбиң жаўрағанын сеземе; хаял.

Ессе де көзиннен ҳәсирет түтини,
Ахыңнан тоймады жердин сүтини,
Кеўлиң мың сан курак сырты пүтиним,
Өтмиш, келешегим, бүгиним; хаял!

ҮНСИЗЛИК

Қыслығып асаў қәлбим,	Үнсизлик қыйнар мени,
Сыймай тур ханасына,	Билмедим мүддәхәң не?
Әрманым, үмитлерим,	Өкшелер гүман енди,
Туншығар көз жасыма.	Умытып кеттиң бе, әлле?

Жаўрап жаным-тәним,	Сырласым қағаз енди,
Сағынар әптабынды,	Қәлбимде дәртли сезим,
Айралық тутып зәрин,	Айыплаў як, як, сени,
Тердирдин тасларыңды.	Гүнакар тек те өзим...

БЕНДЕМЕН

Тәним сезбес нәрселерди,
Жаным менен сезинип,
Айыплама жаным мени,
Кеттим сеннен безинип.

Арзымайман сап ышқына,
Мен өткинши нәсермен,
Енсемдағы руўхына,
Жайғаспайман. Кетемен...

Гүнаң жок-аў алдымда хеш,
Жазығың тек сүйгениң,
Қой еглемә, еглемә хеш,
Жетер сонша күйгениң.

Сезимлердин жылаўында,
Мен бир дәруиш, делбемен,
Жуўап жок, мың саўалына,
Кешир мен де бендемен.

ЕЛДИҢ ХӘКИМИ

Отаў тигип бөлек шыкса баласы,
Неге енди куўанбасын атасы,
Бола алмаса ели-журттың ағасы,
Неге керек бизге елдин хәкими.

Ел ғамында жана алмаса жүреги,
Сезинбесе халқына не керегин,
Бола алмаса толы журттың тиреги,
Неге керек бизге елдин хәкими.

Бөле алмаса халқының тең ырысын,
Хә, дегеннен буза берсе шырышын,
Қорғамаса ул-қызының намысын,
Неге керек бизге елдин хәкими.

Тамырында аққан ол кимнің қаны,
Геўденде лүпилдер ол кимнің жаны,
Ғәрезли, еркисиз бастың аманы,
Неге керек бизге елдин хәкими.

1989-жыл

ТОҚТАП ТУР

Тәғдир даўыл, мен қаңбак,
Сарсаң етти-аў аямай,
Мен бир балық, ел қармақ,
Түстим найлаж қарына-ай.

Бенде болып гүйбенип,
Биймаксет өткен күнлерим,
Маклук киби күн көрип,
Уйқыда өткен түнлерим.

Гүналайман өзимди,
Түн пердесин тилмеген,
Кеш ашыппан көзимди,
Жарыктык хеш көрмеген.

Кешигиппен бәринен,
Бәхәр өтти, жаз кетти,
Жапырағы саў-саў төгилип,
Қазан жетти, гүз жетти.

Ал оннан соң қыс келер,
Аязы тилип көксимди,
Айдын музлап, қус кетер,
Тәрк әйлеп, кеўил көшкимди.

Хәй, хәй ўақыт тоқтап тур,
Көшеринде айлан ба,
Онысыз да мен пақыр,
Қусайман кеш қалғанға...

Айталмаған сөзим көп,
Токта, жырлап қалайын,
Тозбаған менде төзим көп,
Бәрин пыт-шыт қылайын.

Бийпәрўа бакқан көзимнен,
Енди көз жас төгейин,
Безип өзим-өзимнен,
Шынжырды теўип үзейин.

ӘЙ, ӘЗИЗ АДАМЛАР

Әй, әзиз адамлар, өзлериңизге
Жаксы сөзлер айттым, жаксы сөз күттим,
Жыласаңыз жылап, күлсениз күлдим,
Сиз жүрген жолларға лала гүл ектим.

Берерим көп жүдә, мен еле жаспан,
Басымда көп мениң әрман хәм ойлар,
Қолымнан келместі күтпеңиз хаслан,
Хәр ким бойы жеткен тереңге бойлар.

СЕНСИЗ

Сенсиз бардым талай ортаға,
Көрсетилди сый хәм хұрметлер,
Күлким, сөзим бәри жортаға,
Көз алдыма келбетің келер.

Керек емес жалған иззети,
Жаным текте сени күсеймен,
Ким сезеди кеўлимде дәртти,
Иштен жанып, иштен түтеймен.

Қосық сазлар шертилип атыр,
Еситпейди кулағым хәргиз,
Буның бәри маған кампәтир,
Отырарман кулазып сенсиз.

Сенсиз, сенсиз, сенсиз...

ДУМАНЛЫ

Арзыў-үмит тәрк әйлеп,
Кеўлимди ойран етти,
Әрман атаўлар зар еңиреп,
Көтере алмай бул дәртти.

Қалбимде яр хәсирети,
Силкинер зәмин наламнан,
Аспан хәм баўырын сөтти,
Ялғаншы-ай, ах ялған...

Күн тутылды ай уялып,
Көрмейин деп ғурбетти,

Дуньяны топан суў алып,
Гүлзарыма өрт кетти.

Арзыўымды қыймайман,
Ах, дунья-ай әрманлы,
Жойтылған соң шар айнам,
Енди бәри думанлы.

Арзыў үмит тәрк әйлеп,
Кеўлимди ўайран етти,
Әрман атаўлар зар еңиреп,
Көтере алмай бул дәртти.

КЕТСИН... ЖАҚСЫҒА САДАҒА

Халкын ерткен соңына
Алпамыс, Шәрьяр жолына,
Қарамаң оңлы-солына,
Кетсин... Баршынлар садаға.

Елим деп еңирер батырға,
Бир өзи мыңға татырға,
Жармасына ас қатыўға,
Кетсинсәрүйлер садаға.

Әжинияз киби сөзлери,
Дуньяда тәнхә өзлери,

Халқымның қарар көзлери,
Шайырға мың қыз садаға.

Суў түбинде гәўхарыма,
Көзи қара қунқарыма,
Алғыр базым, суңқарыма,
Кетсин.... ләйлилер садаға.

Ғарға менен кузғынға,
Елди бузған бузғынға,
Жемтик болғанша азғынға"
Кетсин..... жақсыға садаға.

КОРАБЛЬЕР ҚАЛҒАН ҚЫРДА ҚАЙЫРЛАП

Минберден турып ел дәртін сөйлер,
Өзгеге уктырмақ, болып жапалым,
Бийпәрұа аламан, ерине еснер,
Өз дәртиң өзінде, шырқырар жаның.

Азаға келгенде өз дәртін айтып,
Жылауға үн қосқан азакеш яңлы,
Өзинің дебдиұин босатып қайтып,
Орынлар жазылмас тәбийий заңды.

Музейге келгендей тамашагөй боп,
Сүүретке алады, сениң дәртиңди,
Қанша келди олар, еле келер көп,
Үзип кетпегей тек үмитлеринди.

Теңиз толқынлары аяғын жалап;
“Үш сай” портында бир хаял турар;
Кишкене қызалақ-аға-ағалап,
Корабль таман ынтығып қарар.

Ол пайыт айланған жансыз сүүретке
Музейдің дийұалын турыпты безеп,
Буннан отыз жыл бурын...Түсіндірмекте,
Мойнақшы ағайын, иштен еңиреп.

Теңиз жағасынан кашар ылағып,
Корабльер қалған қырда қайырлап,
Мазари Шәрипте баұырым қан жылап,
Темир-терсеклерди жүрмен аралап.

ӘХ, ҚУДА

Келдим сени деп бул бағқа умыттым өзимди-өзим
Есимнен айырды, қәлбимди өртеген сол отлы сезим,
Ара жақын, кеуил жақын ушырасыұ пинхам,
Ох, сабыр кесасы сынажак, таұсылды төзим.

Тынла сен, кеулимде соншама ахыұ-пығанды,
Сенсиз маған бул дұнья көзлериме қараңғы,
Ақылымды, есимди, өзимди бийлеп алғанша,
Жанымды алсаңо, фәниден кетейин мен әрманлы.

Себеби, бул дұнья ишинде сен жоқсаң маған,
Мен де бир өткинши түс болып енермен саған,
Әх куда, сүйиұдей бахытты инам еттиң сен,
Мейли сүйилмейин, күйейин саған ырзаман.

СҮЙГЕНИҢ БИЙКАР

Шын берилип, ықлас пенен сүймесең,
Кеулиң кәлеп сәұбетлесип жүрмесең,
Ярынның кеулинде не бар билмесең,
Бул дұньяға енди келгениң бийкар.

Ынтығып, сағынып хижран дағында,
Сарғайып күтпесең сапар шағында,
Күн болып күлмесең көрген ұағында,
Бирге турмыс курып жүргениң бийкар.

Хұрмет, иззет пенен оны сыйламай,
Асығыс ис етсең соңын ойламай,
Турмыс теңизине терең бойламай,
Кеуил қалдырсаңыз сүйгениң бийкар.

Мухаббатсыз өмир мисли зиндандай,
Кеуил сарайыңа кулып урғандай,
Бағда шәменлерди қыраұ шалғандай,
Ышқысыз, дұньяға келгениң бийкар.

Өзге шәменлерде ашылса гүлин,
Тәғдир басқа салса айралық жүгин,
Сенде бир бағсаң жойтқан бүлбилин,
Сүйдим деп сағынып жүргениң бийкар.

Сүйген кеуиллерге болың тилеклес,
Бириси ай яңлы, бири күн теклес,
Тәғдир сокпағында бирге жетелес,
Өйтпесең яр болып жүргениң бийкар.

ӨЗГЕ ДҮНЬЯДА ДА....

Түсимде мен дүньядан өтіп,
О дүньяға сапар шегіппен,
Ал биракта алжасып кетіп,
Өзге бир дүньяға түсіппен.

Бул дүнья қай дүнья ақылым хайран,
Бунда я куда бар, я әзирейлин,
Гүна, сауап иси жоқ төрезибан;
Қәле дозак, бейиш өзиннің еркин.

Бунда ышқы да жоқ, мухаббет те жоқ
Бир сезим кудирет аты белгисиз,
Жаксылық, жаманлық, мүриўбет те жоқ,
Ал кеўил дәрьядай телегей теңиз.

Гәхиде безигип өзим-өзимнен,
О дүнья, бу дүнья бәри ялған деп,
Таўсылсам шыдамым кетип төзимнен,
Жойытқан жоғым да, бәри усы екен,

Өзге дүнья белгисиз сезими менен,
Бул қәлбим өртенер, әзелий нала,
Сағынып сахраны даўылы менен,
Ўә әжеп, кеўлимде тербелер лала.

О дүнья, бу дүнья өзге бир дүнья,
Бәри де бир гөр деп сениң алдында,
Айланып жисмимде бир әжеп нурға,
Оянып кетіппен, танның алдында.

ЕРНАЗАР АЛАКӨЗ БЕНЕН РУЎХЫЙ СӘЎБЕТ

Алакөз

Руўхымда қозғалаң жүрегимде дәрт,
Бир сатқын оғынан қәлбим жаралы,
Мен көтерген туўды тиклер қайсы мәрт,
Қаякта елимнің мәртлик ураны.

Нешше жыл саңыраў болды қулағым,
Еситпей ел деген ердің сөзлерин;
Халқым-ай қайерде сениң улларын,
Ғәплет уйқысында мүлгир көзлерин.

МЕН:

Бабажан оянды халқын бүгінде,
Руўхында басланды жанлы қозғалаң,
Қорған салмасақта молла пиримге,
Сыйырып тасланды пердели думан.

Сыртыңнан оқ атқан сатқын бийлердин
Зуряды еле де үстин болмақшы,
Ойламай ығбалын, бахтын елинің
Хұжданы еркине бугаў салмақшы.

Бабажан руўхың қолласын бизди,
Бул истен қайтпаймыз гелле кетсе де,
Хәр демде сыйынып еслеймиз сизди,
Айланып суверенли, ерк елине.

1989-жыл

НАЛЫШ

Сахрада адасқан жалғыз жолаўшы,
Суўға мүтәжлиги болып сүйдим мен,
Симирип, симирип мийрим қанбады,
Хижран отына жанып-күйдим мен.

Әх, сол бир кешигип тутанған сезим,
Туншығып, туншығып қәлбимде жанды,
Оны көре алмай қалған күнлерим,
Уйқысыз атқардым бир неше танды.

Мен оны сүйіппен көзсиз гүбелек,
Өзин билмей отқа урғаны яңлы,
Ол инсан сезимсиз екен тас жүрек,
Дағы жүрегимде мәңгиге қалды.

ТУРЫППАН

Посқан ел, зар-гирян болып посқан ел,
Тәғдир ырыскысын шашау шашқан ел,
Болмаған төрт көзі әзелден түйел,
Теңизден тамшыдай келип турыппан.

Излеп таппай, өтмишимнің дәрегін,
Қайда ата мекен, бизлер өзи ким?!,
Тарихымызды да жазып әлле ким.
Басына мунайып келип турыппан.

Жийен Түркистанға кеткен деп қайтып,
“Хош болың дослар” ды мунайып айтып,
Қәбирің табылып, ғайыптан тайып,
Хайрана, кууанып келип турыппан.

Қайсы бири екен, билмей ырасын,
Үйренип хәр қыйлы пикир таласын,
Хәр ким бир тырналап қалбим жарасын,
Хайранлық отында жанып турыппан.

Оразан, Маман бий, Ерназар батыр,
Қайда қәбирлері, қаяқта жатыр,
Хәр ким, хәр нәрсени жойбарлап атыр,
Кимге исенерим билмей турыппан.

Адам қәдири дейип ұазлар оқыған,
Епке келсе оның көзін шоқыған,
Бахытлы заман деп шөпшек тоқыған,
Жақын өтмишимнен келип турыппан.

Руұхым шөллеген сенлик мехирге,
Замана қызыман Минайым мен де,
Дос бола алмадым, сиздей Жийенге,
Сол ушын еңиреп жылап турыппан.

Посқан ел, зар-гирян болып посқан ел,
Тәғдир ырыскысын шашау шашқан ел,
Енди-ақ төрт көзі болғай да түйел,
Сизди еслеп хәм де тилеп турыппан.

АЯЗДЫ АЯЗ АЛАР

Таулардан кайтпас,
Жаулардан кайтпас,
Жүрегим,
Соншама ер көкирегим;
сенин алдында,
қалтырап тур.
Көзлерім мехринди аңсап;
Жаудырап тур.
Ал сен муз курсанып
тондырасан.
ақылымнан аздырасан
Сонда да;
Безбеймен....
Хәтте жәбиринди де
сезбеймен...

Себеби...
Мен хәм талайды
тондырғанман,-
жолымда делбе етип
есинен тандырғанман...
Өзиме мехирден
безингенмен,
Мениң де мехримнің
кимгедур керегин
сезингенмен.
Бийпәрға болып қал,
сам-саз қалпинди сүйейин,
қалбиме дәрт сал;
Мен де өртенип—күйейин
Себеби, аязды аяз алар...

ГҮНАЛЫ ӨЗИМ

Кулағым еситпес, мениреу бул басым,
Дүнья тәшүишлерде жойтты бахасын,
Тәғдир маған шағып гүлдирмамасын,
Есимнен айырды, гүналы сезим.

Басымды урдым мен тәғдир тасына,
Бул пәлек қарамай көзде жасыма,
Күйдирмес буншелли түскен жасын да,
Есимнен айырды гүналы сезим.

Изхар әйлеп сезимін көзден панада,
Көпшилик алдында ол бир бийгана,
Қалби сызлар ма екен, мен де гүмана
Есимнен айырды, гүналы сезим.

От тийсин оныңдай пинхам гүлзарға,
Изеп баса көрмен бурыу жолларға,
Гириптар болмаңыз ондай халларға,
Есиннен айырылма, гүнакар өзін.

БАРШЫНЛАР ЖАТ КЕТСЕ

Енди Байсарылар көшсе қалмаққа,
Баршынлар тутқын боп қалса сол жақта,
Мәртлер табылама ізлеп бармаққа,
Алпамыс, кайдасаң ким ізлер оны?!,

Өзимде, жерім де жаралы кәсте,
Руұхым зар-гирян торлы кәпесте,
Қанлы жас көзімнен сорғалар тек те,
Баршынлар жат кетсе, ким ізлер енди.

Дузлы суұ, шор жерде сорлап ығбалым,
Арыслан тулғалы уғлан туұмадым,
Туұғаным он төртте жылап жер нанын,
Баршынлар жат кетсе, ким ізлер енди.

Он төртте мине алмас, шубар белине,
Сегбир тарта алмас, қалмақ елине,
Семсер тута алмас, нәзик әлинде,
Баршынлар жат кетсе, ким ізлер енди.

Өзим де жерім де жаралы кәсте,
Руұхым зар-гирян, торлы кәпесте,
Қанлы жас сорғалар көзімнен тек те,
Баршынлар жат кетсе, ким ізлер енди.

ОТЫМНЫҢ БАСЫ

Енип көрдім өзге дүнья ишре де,
Түуел емес, бәри бирде кемисім,
Өрман тийеп ығбал атлы кемемде,
Хазм қылмай, бий несийбе жемисін.

Көз жаслардан топан суұлар тасқыны,
Бул жердеги сарай түбин суұ алған,
Ошак қасы, от басының посқыны,
Бунда ел жоқ, тек те бассыз аламан.

Аманатдур сарайы да, тахты да,
Теңселип тур, нала- пыған дәстинен,
Жалған жапасы да, жалған бахты да,
Ялғаншы хұкимдар, хақтың үстинен.

Безиндим ялғаншы өзге дүньядан,
Хақыйқый жәннетдур отымның басы,
Бәнтле әзелиме, әй кәдир қудам,
Тахтым да, бахтым да ошактың қасы.

УСЫННАН ӨЗГЕ

Әдалат урығын сепким келип мен,
Жүрегім еңиресе елдин дәртинен,
Хақыйқат ураным, тик бақсам көзге,
Өзге күтерим жоқ, мына өмірден.

Исим менен сөзім шыға алса бирге,
Хызметім пайдасы тийе алса елге
Басқаша сыйларды күтпеймен хәрғиз,
Өйтпесем не ушын келдім өмірге.

Ышқының отынан ыңыранса кәлбим,
Сағыныш, айралық баұрымды тилсе,
Ырзаман, сүйсе хәм сүйилсе кеұлим,
Әх өмірім, не керек усынан өзге...

ПОСҚАН ЕЛДИ ОҚЫП

Еспе қум, уйтқыған, ала- сапыран,
Ески журт, ентелеп бир көш киятыр,
Жандалбас алдында жүйткіп бир қулан,
Көзлери жаұдырап жылап баратыр.

Бул көштин қолында не бар қобызы,
Шайыры кәлемсиз қосық пите алмас,
Жүзлери запыран дөнбес қырмызы,
Шөллесе суұсын да таұып ише алмас.

Тоғайы, теңизи, дәрәя- көлаты,
Ата-баба қоныс басқан елаты,
Себил калып бәри, болмай мураты,
Еспе қум, арасы бир көш баратыр.

Анда да шегара, мында шегара,
Барар жер, басар таў болып гүмана,
Өз елинде өзи әй-хәй дийўана,
Ғамгүзар, хайрана бир көш баратыр.

Бул рет шаппаған қонсының ханы,
Өз дәрти өзінде, шырқырап жаны,
Жазалап тәбият, жәмийет заңы,
Еспе кум арасы бир көш баратыр.

САҒЫНДЫМ

Бир үйде өсиппиз жети палапан,
Бирдей мехир алып ата-анадан,
Өзгеше бир дүнья хәзир қарасам,
Бийғубар балалық гезди сағындым.

Ағам қайтар еди жумыстан шаршап,
Еркелик етер-ек, қабағын баклап,
Хәм қара куманда шайы да қайнап,
Бәримиз жәм болған гезди сағындым.

Жамаў көйлек кийип анам ийнине,
Жетсин деп баллардың ишип жеўине,
Шыдам берип сонша турмыс жүгине,
Бир уяда өскен гезди сағындым.

Бизлер татыў едик, жүдә мехрибан,
Жесек те қара нан, ишсек те айран,
Бул күнде суўыппыз ақылым хайран,
Мехир толы көзлеринди сағындым.

Көз алдымнан кетпес әке дийдары,
Ол соныңдай инсан еди жайдары,
Мехиргада болып ул хәм қызлары,
Әкежан, өзінди жүдә сағындым.

Сенде екен хаслы-ырыс берекет,
Қарағым келе-ғой, барын алып кет,
Турмыс соқпағында туўры болып өт,
Деген сөзлеринди жүдә сағындым.

Шайраның әкеси Аймурат Жуманазар улы, анасы
Перихан Пайзулла кызы

Минайхан Жуманазарова күйеуі Жумабай, ақлығы Тумарис пенен
Мустақиллик майданында. Ташкент, 2006-жыл.

Шайра Минайхан Жуманазарова кыз апасы Зибира менен шаңарак ағзалары арасында.

Минайханның уллary Гамзат, Кошкарбай, келинлери Саодат, Жупар, аклыклары Кумар, Өмирбек, Гүлкумар, Гүлпаршын. 2010-жыл, 31-декабрь.

Музаффар Ахмад, Рустем Мусылман, күйеуи Жумабай Бердимуратов, Оразбай Өбдирахманов, Улмамбет Хожаназаров Минайханның шаңарағында.

Шайралар Минайхан Жуманазарова Нәбира Төрешова, Халима Худайбердиева, Гүлистан Матякупова хәм Олий Мажлис депутаты Анар Бабамуратова.

Минайхан Жуманазарова ТашПМИ диң Нөкис филиалы студентлери менен ушырасыў пайытында.

Минайхан Жуманазарова, Гүлпаршын Сырымбетова, Самандар хәм Абадан Сапаровалар той салтанатында. «Қырық қыз» рестораны.

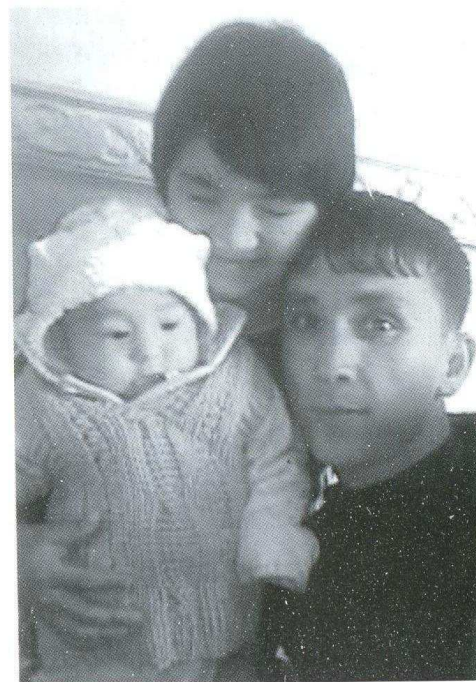
Шайраның шаңарақ ағзалары.

Минайхан Бозатаў районында өз аўылласлары менен ушырасыў пайытында. Еркіндәрья, 2007-жыл.

Дөрөтгүшү кызлар топары менен. Ташкент каласы.

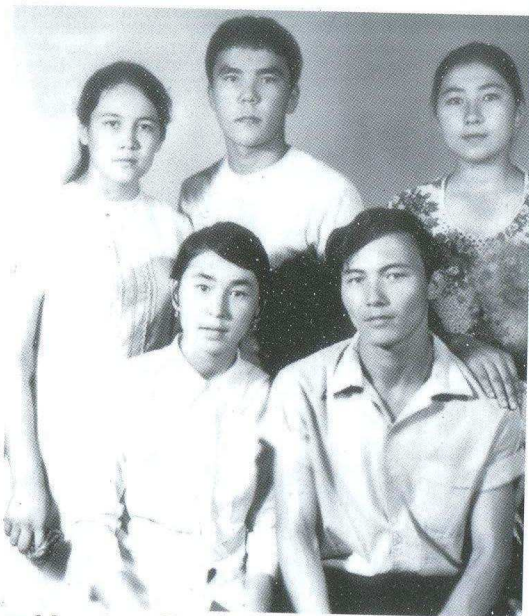
Минайханның улы Қошкарбай баласы Өмирбек хәм жийени Қумар менен.

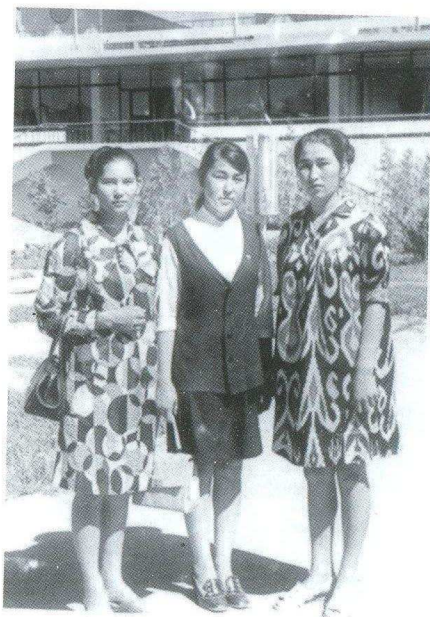
Шайраның ақлығы Тумарис.

Минайханның кызлары
Раъно, Арзайым, Хұрлиман.

Шайра Минайхан Жуманазарова ҳам илимпаз Садык
Тәңирбергеновлар Ташкентте студент дослары арасында. 1974-жыл.

Умытылмас жаслык күнлер.
Минайхан жеңгеси Алмагүл ҳам әжапасы Нәмийхан менен. 1974-жыл.

Жети жакта үй болып бассак та мөкан,
Туўылғанбыз умытпан, жалғыз анадан,
Аяман меҳиринди меҳиргадаман,
Манлайдан сыйпаған қолды сағындым.

Турмыс қыйын екен жүдә қыйнайды,
Гейде хабар алар халым болмайды,
Бирак сизлерди деп меҳрим таўлайды,
Бәринди-бәринди жүдә сағындым.

ЯЛҒАН

Фанидур хешнәрсе илахий емес,
Гәўхар излемеймен суў түбинен де,
Қалбимди сағыныш, муң хәм өртемес,
Хәттеки умытып кеттим сени де.

Мен бүгин хайранман кешеги күнге,
Биймәни түйилип күлкимди қыстар,
“Пайғамбар” “Қудасы”, жәмиси бенде,
Кеўил айдынымды тәрк етти қуслар.....

Тахт....., таж, қағанат бәршеси ялған,
Излеп мың сарсан болмайман, сездим,
Тәрки дүнья екен, ким үстин болған,
Руўхым тентене, мен хәм бездим.

БУНШАМА ҚОСЫҒЫҢ ЗАРЛЫ ДЕП...

Буншама көзлерин муңлы деп,
Сорап сен, әзийзим, нетесен,
Бул әлем шегип тур хәсирет,
Қалайша бийпәрўа өтерсен.

Қосығың буншама зарлы деп,
Гүналап әзийзим кәйтесен,
Инсаният қалбинде сонша дәрт,
Көз жумып қалайша кетесен.

Болжап сен алдынды узакка,
Исенип, дүзип көр жойбарды,
Жеткиншек келешек әуладқа
Бизлерден айтшы өзи не қалды?!

Алдыма карасам туңғыйык,
Бәхәрде-ақ суұқаттым дилдиреп,
Ескексиз дарғасыз бир қайык,
Көл иши бағдарсыз тентирер.

Саратан әптабын сағынып,
Жазда-ақ куұраса гүллерин,
Дузлы шаң, хәйкелин тағынып,
Запыран әйлесе жүзлерин.

Баяғы бағлардың сәни жоқ,
Сып-сыйдам жапырағы төгилер,
Қалайша кеуилим болсын тоқ,
Қабырғам қайысып сөгилер.

Есиктин алдында шабдалы,
Сырғып гүлледи-әй бийшара,
Ақ шыбын, жапырағы саұлады,
Бүгинде сып-сыйдам не шара?!

Бәхәрде дән салсаң жерине,
Үмит жоқ гүзекте қасылға,
Сарғайып, солады бир демде,
Дөнбейди алабың жасылға

Жүрегим толы ғой дәртлерге,
Бийпарұа бол деме, нетесен,
Өзи де, жери де дәртли елде,
Қалайша бийдәрт боп өтерсен.

Бар жүги мойнымда әлемнин,
Сөкпе сен қосығың зарлы деп,
Беземен, бийпәрұа бәршеден...
Ел ушын турмаса еңиреп...

МУРАДЫҢ ХАСЫЛ

Әйдарха тосқаұыл менлик булакка,
Шөллеген биледи, суұсызлык зарын,
Әй сахра, аяұсыз меңиреу сахра,
Қаякта?! Пәкизе гүл алапларым.

Аядың сахрамнан нөсеринди де,
Шәшмемнің көзлери қашшан-ақ батыл,
Енди оған қоса жерле мени де,
Сөйт те бола қойсын мұрадың қасыл.

АҚЫЛ-ХУҰШЫМ ЛАЛ

Ким айтады өмир мазмунсыз дейип,
Өзиннің қолында оның тәғдири,
Жасасаң мухаббат ышқында күйип,
Қәлбинде туұылыу болар хәр күни.

Сүйе билсең сахрада, аңызак желде,
Өзгеше көринер бәри дым гөззал,
Сөз таппай ентигип, оны теңеуге,
Соншелли қудирет, ақыл-хуұшым лал.

СЕНИҢ АЛДЫҢДА

Қанат байлап илхам қусыма,
Талпынаман саған асыға,
Ерк берип көзде жасыма,
Шағынаман сениң алдында.

Пикирлейсең мениң өзимдей,
Сөзлерин де мениң сөзимдей,
Ара жигим кетер билинбей,
Нәрестемен сениң алдында.

Мойынлауға қорқаман өзим,
Жүрегимде бир әжеп сезим,
Тар қәпесте тауыстым төзим,
Ушқым келер сениң алдында.

ЯҚ, МЕН СЕНІ...

Билемен, кеулиндемен, Бийпруа самсаз кәлпин,
Излейсең мени хәр күн, Сездргин келмес өзін,
Пинхамы дәрт шегерсең, Сағыып сызлар кәлбин,
Түсинде көрип хәр түн. Сөйлп тур бәрин көзин.

Ушқын кеп қанат қомлап, Сол ушын гүнам да жоқ,
Торыңа урыларсаң, Бәри де тән аламан,
Бул истиң соңын ойлап, Көксмде жанып бир шок,
Хижранда қууырыларсаң. Мен әм қууырыларман.

Кеуилсиз күнлеринди, Шара жоқ, ығбал солай,
Еңсеңе қағып салып, Кәлбне жерле мени,
Хәр демде еслеп мени, Бақпады бизге талай,
Ышқымда жүрсең жанып. Яқ, мн сени...

ЕЛИМ ДЕП ЕҢИРЕМЕСЕН

Басшы болып жүриз неге,
Ел ушын еңиремесен,
Айтар сөз ийни кесе,
Дурысын сөйлемесен.

Не керек қызыл сөзін,
Ол бизге ас болам?
Дурыссы жоқ бирисін,
Ұәденди шаймалам.

Ис билер көп азамт,
Шыға алмай жүр минберге,
Кәнекей жолды бсат,
Алдында тұрсаң неге?

Дүнъяны суў алса да,
Үйректей саған биі пул,
Қалтаңа пул толғаға,
Кеулинде ашылар үл.

Басшы боп жүрсизнеге,
Ел ушын еңиремесен,

Айтар сөз ийни келсе,
Дурысын сөйлемесен.

1989-жыл

ХАЯЛ СҮЙСЕ...

Ойламанлар хаял нәзик екен деп,
Қарамаң оларға сизлер төменнен,
Кеуилин жаулайды жалғыз сезим тек,
Жаратқан хаялды мехир төзимнен.

Хаял қәлбинде лаўласа жалын,
Өртейди жаныңды, жисмиң ара,
Умытар өзлигин әлемде барын,
Сен ушын айланар бийшара кулға.

Кәле жумса оны Барсакелмеске,
Сен ушын кетеди хәм келер аман,
Қылаплық әйлеме, сезимге тек те,
Хаялдың ықласы бәринен жаман.

БИР ӨЗИМ

Өз үйимде өзим патшаман,
Бар ўәзирим, муләзимлерим,
Олар ушын мен бар тәнха жан,
Көкте жулдыз, ай да бир өзим.

Салқын сарай, салыўлы төсек,
Бағым толы мийўе муддасыл,
Бәри баржай жанға не керек,
Бунда мийрим-шәпәәт хасыл.

Ханлық тахт, сарай бәри де,
Жубатпайды дәртли кеулимди,
Қәлбимде өрт, сол жалын ишре,
Ах ураман, излепдур кимди...

АДАМЗАТҚА КЕЛТИРМЕ НУҚСАН

Алжас басқан сол бир кәдемин,
Алжастырар сени жолыңнан,
Хақыйкатлық болсын тирегин,
Көленкениң куўма соңынан.

Сен отырсаң жалған иззетте,
Күтер сени үйде қостарын,
Жоламағыл жалған үлпетке,
Күтер хәтте сени досларын.

Күтер сени хәм де нәрестен,
Уйқысызлық көзлери талар,
Көз жасларын хеш төгекөрмен,
Жаманлықты сезбесин олар.

СЕН КЕЛЕСЕН

Сонша жыл күттим, хижран, шыдадым,
Хаққа сыйындым, үн-түнсіз жыладым,
Таў-тасқа урылдым, кузға қуладым,
Гүдер үзгеним жоқ, сен келесен....

Күйдирди сахраның отлы хәуири,
Қәхәрли қыслардың ызғырық дәли,
Төздим мен қысса да саратан шөли,
Исендим, Гүлзар боп сен келесен.

Узақ таң отырдым уйқысыз ояў,
Өрманым пырағ ат, ал мен жаяў,
Исенім үзилген үмитке жалғаў,
Ийманым кәмил, сен келесен...

Ийе алмады кәддимди қылыш семсерлер,
Тәғдир көригинде мени кепсерлер,
Кәлбимди жаўратты не бир нөсерлер,
Исендим бәхәрим, сен келесен...

Көрмедим хуснинди кәдди бойынды,
Таппайман қыяслап теңи-тайынды,
Қайдасан? Билмедим мәкан жайынды,
Сонда да күтемен, сен келесен...

АҒАЛАРЫМА

Сеземен жүгин аўыр,
Ел ғамы мойныңызда,
Сол ушын арқан жаўыр,
Бәрше ис ойыңызда.

Базыда тубалап қап,
Жол таппай сарсыларсыз,
Қай бири дейсиз аңсат,
Халқыма намыс-арсыз.

Аз санлы мәрт халқымның;
Сизлер-ға қарасығы,
Биз киби мундылардың,
Мақтаныш, жарасығы.

Өз қайғың былай қалып,
Өзгеге қайысасан,
Дәртинди ишке салып,
Ингендей майысасан.

Базыда бопса етип,
Ағаларым; өкпелеймен,
Журмениз ашыў етип,
Сизлерге еркелеймен.

НЕ ДЭРКАР

Сунқарға жарасар тек те пәрўазы,
Қанаты қыйық қус кимге не дәркар,
Өзинен шықпаған өзіннің хаўазы,
Аспанный шайырлар елге не дәркар?

Той өткен соң елге қакқан данғара,
Кешіккен жаршылар енди не дәркар,
Майданды бос таслап қашқан заңғарға,
Ис өткеннен кейін жаза не дәркар?

Аңғысын аңлап, тыңғысын тыңлаған,
Топ тарқаған соңғы дана не дәркар,
Пайыт келгенде ел бирлиги болмаған,
“Пайғамбар”, “куда” лар бизге не дәркар?

“Жаў кеткен соң қылышынды тасқа шап”,
Бос майданға батыр енди не дәркар,
Хақлайық, қолға ушлап тезек қап,
Ерксіз кул басқа іске не дәркар?

ӘПИҰ ЕТ, МУХАББЕТ ...

Енди келмесинди билсем де қайтып,
Руўхынды яд етемен мунайтып,
Шақыра беремен атынды айтып,
Әпиұ ет мухаббет...

Он жети бәхәрмен, қыршын қыйылған,
Гүллемей-ақ ғұмшасында жулынған,
Сонда сен бе едің қоса қарылған,
Әпиұ ет мухаббет...

Қалбимде хәр бәхәр ғұмша байлайман,
Хәм сол пайыт және сени ойлайман,
Өзимди хәм сени бийқар қыйнайман,
Әпиұ ет мухаббет...

Ол дұнья, бул дұнья сен жоқсан маған,
“Ким менен қарайсам” бендемен соған,
Қәйтейін сонда хәм ашықпан саған,
Әпиұ ет мухаббет...

Енди келмесинди билсем де қайтып,
Руўхынды яд етемен мунайтып,
Шақыра беремен атынды айтып,
Әпиұ ет мухаббет...

ЫҒБАЛ ИНАМ ЕТ

Әй куда, мен саған налып етпейін,
Хәсирет шегіп көз жасымды төкпейін,
Исине шек келтиріп хәси кетпейін,
Халқыма инам ет меһир-ақыбет.

Өз елимде мүсәпир боп жүрмейін,
Өз теңіме азат басым иймейін,
Намыс қысып тирилей мен өлмейін,
Халқыма боз орда, тахт инам ет.

Сахрама суў келтир, бағы-бостан бер,
Қалын тоғайлар бер, таўы-тас хәм бер,
Қудай шеберме, я қурқылтай шебер,
Жаратқан жан ийем, мийрим-шәпәт ет.

Жигитлерге жолбарыстай жүрек бер,
Ар-намыс бер, тоқпақтайын билек бер,
Дәстурханы толы жеміс, шөрек бер,
Қызларға хүсн, ақыл, ийбе инам ет.

Елим тоқ болса хәм кеўли шад болса,
Әмиўим тасыса, теңизим толса,
Өкпеле сонда хәм ахыў-зар қылсам,
Басқа не айтайын, ығбал инам ет.

ҚАЛБИНИЗДЕ ҚАЛҒЫМ КЕЛЕДИ

Харун-ар Рашид болып хәр күни,
Кең сахрамды гезгим келеди,
Бар ма жарты, сынық, пүтини,
Хал-жағдайын билгим келеди.

Көп-ау жетим менен жесири,
Мандайынан сүйгим келеди,
Ғәзийнемде не барым болса,
Үлестиріп бергим келеди.

Жәбирлиниң билип жапасын,
Тәрепинде турғым келеди,
Мың дәртлиниң тауып дауасын,
Қәстеге ем болғым келеди.

Дәстүрханға ырыс-берекет,
Мол-көлшилик бергим келеди,
Ашкөзлерге сабыр, қәнәәт,
Хұждан болып енгим келеди.

Көзлilерге болып шамшырақ,
Кең жәхәнди көргим келеди,
Тау көпарып мисли Фархад,
Сахрама суу бергим келеди.

Батырлардың қылыш, сауыты,
Көксинде ар болғым келеди,
Ел басына күн туған пайты,
Мен хәм атқа мингим келеди.

Қыз жүзінде уят хәм ийбе,
Мың әндийше болғым келеди,
Жигитлерге бийик мәртебе,
Бак қусы боп қонғым келеди.

Киммен өзим? Қайдан шығысым ?!
Бәрін, бәрін билгим келеди,
Дәуірлердің тынлап тынысын,
Излеримді көргим келеди.

Не көрсем хәм нени еситсем,
Бәрін хатқа салғым келеди,
Қосық болып кирип есиктен,
Аранызда қалғым келеди.

ЖЕККЕ ҚАЛДЫРЫҢ

Қыял атауында жекке қалдырың,
Ол жерге әрманнан қала салайың,
Хәм сол жерде мени умыт қалдырың,
Өз кеуліме өзим хәким болайың...

Жеккелик койнында маржан дизейін,
Сөзден кесте тоқыу әрман, тилегім,
Хәсиретимди ақ қағазға төгейін,
Дәртим ауыр, көтере алмас жүрегім.

Көп қосығым тууылмай-ақ жан берди,
Көбисиниң толғағында жүріппен,
Дәртимди өзимнен өзге ким сезди,
Ұақ дариг, дүньяға бийуақ келиппен...

МУХАББЕТ ҚАЛБИМДИ ТӘРК ЕТПЕСИН

Қалбимде хәр бәхәр ғұмша гүлледі,
Кимниңдур интизар баққан көзинен,
Сезимим қытықлап бағқа кир деді,
Мен хәм кимниңдур бақтым изинен.

Билмедим қаншама рет қалбимде,
Тууылыу, мухаббет паслы болғанын,
Мен ашық болғанман өзи ким-кимге,
Кимлерге тарттырдым зарын хижранның.

Билмедим, билмедим, еле билмеймен,
Қашан сезимимниң селт етпесин,
Мен алладан тек мынаны тилеймен,
Мухаббет қалбимди тәрк етпесин...

ДӘРТ ТОЛЫ ҚОСЫҒЫМДЫ...

Сен мениң кеўлимде, Даўасыз дәртим болдын, Сарсылттын күнлеримди, Сарғайып гүлдей солдым.	Хәсиреттен сәгилдим мен, Таппадым жүй-жүйимди, Алдында төгилдим мен, Сезинбей хал-күйимди.
--	---

Күйгеннен күй шығады, Қосығым өзиң болдын, Дәртимди ким уғады, Таўсылмас сөзим болдын.	Таппайын даўа сеннен, Алшы етпе асығымды, Қызған ба тек те меннен, Дәрт толы қосығымды....
---	---

ШАРАП ТОЛЫ ҚАДАҚЛАР СЫНҒАН...

Харғын ғана қадем таслайман,
Суў серпкендей хәуирим басылған,
Үмитсизлик. Есик ашпайман,
Саған барар жолым тосылған.

Есигиңнің алдында турман,
Тутқаларын сыйпалар көзим,
Ишке ениў азаплы әрман,
Өмиримнің мазмұны өзиң...

Умытылған баяғы демлер,
Шарап толы қадақлар сынған,
Қар астында басылған излер,
Сезимлердің даўылы тынған.

Қоламтада қалған қозларды,
Хүрлеймиз кеп, алыспақ мүшкил,
Хәм еслеймиз сол бир шағларды,
Гүрсинемиз. Қудайлық ис бул...

Харғын ғана қадем таслайман,
Суў серпкендей хәуирим басылған,
Үмитсизлик. Есик ашпайман,
Саған барар жолым тосылған.

Кеўил қусымды излей-излей,
Шаршадым сырымды гизней-гизней,
Ахыў зар барма тап мениңдей,
Дәртимди төкким келер...

Бирин опалы яр болмадың,
Бирин кеўлимде тар болмадың,
Хеш бирин дийдимнен табылмадың,
Бәхриңнен өтким келер...

Баяғыны бағда қалдырып,
Бағларыңды суўға алдырып,
Бәршенизди естен тандырып,
... Кетким келер...

МЕНИҢ

Кеўлим қара тасқа айланды,
Көз жасларым кирпичимде муз,
Жаз күнлерим қысқа айланды,
Қула дүзде гезермен жалғыз.

Тәрк етти илахий туйғы,
Тасқынламас илхам булағым,
Бул фәниде жасамақ қайғы,
Жанбас үмитимнің шырағы...

Сезимлерим селт етпес енди,
Қайнаўытлап силтидей тынды,
Сеўги-мухаббетим де сөнди,
Қылышым хәм қынында сынды.

Кеўлим қара тасқа айланды,
Көз жасларым кирпичимде муз,
Жаз күнлерим қысқа айланды,
Қула дүзде гезермен жалғыз...

ОЛ ЕМЕС

Әзийзим, сен хүрсең гөззал периште,
Саған ханлық тахт, сарай миясар,
Ол жайда өзінди хор-зар әйлеме,
Ашықларың, сан мың сен деп таласар.

Сен оның алдында құлға айланып,
Аяғына койма мағрур басынды,
Не болды буншелли көзін байланып,
Умытып өзіннің хаслы-затыңды.

Ол сен излеген Алакөз емес,
Тулпар да емес-аў, сунқар да емес,
Ол сениң қыялың, тек сенлик елес,
Әзийзам ол, ол емес, ол емес....

ШЫПАКЕР МЕНЕН СУХБЕТ

-Қызым сизің өт қалтаңызда,
Кум аралас, майда тас бар,
Сары аўырыў болдыңыз ба,
Баўрыңызда да шикаст бар.

Сизге узақ емлениў керек,
Енди диетаға көшесиз,
Бизге келип жатың тезирек,
Не буйырсақ соны ишесиз.

Сизге қыйналыўға болмайды,
Ўақты хошлық, бәзим қурыңыз,
Бизге исенбесең ем қонбайды,
Айтқан сөзге әмел қылыңыз.

Нервиниз де жүдә шаршаған,
Сезимлериңизге дем берин,
Ойына хеш нәрсе алмасаң,
Жазыласыз исене берин.

— Исенбеймен хәммеси жалған,
Тас не жесин өт қалтамда,

Мың дәртлерден баўрым қамылған,
Дийдам мениң қатты тастан да.

Әрман, үмитимди тас басқан
Арал болып дузға айланған,
Бар болмысым жаралған тастан,
Тек геўдемде шырқырайды жан.

Қой қорқытпаң тас бар деп мени,
Руўхым мениң тасқа айланған,
Докторжан-ай аяйман сени,
Қайда тасты еритпек саған!.

СЕБЕБИ...

Мен кеше тәрк етип едим бағынды,
Сарай салтанаты тажыў-тағынды,
Бугин сындыра алмай турман сағынды,
Себеби ...

Өзегимди өртеп азаплы әрман,
Және дәрғайыңнан кете алмай турман,
Сен бунда ахыў-зар, мен онда зарман,
Себеби ...

Таўлар қаўышар бәлки әсирлер ара,
“Тамшыдан көл болар” дейди тама-тама,
Ал мениң дәртиме табылмас даўа,
Себеби ...

МЕН АЛАКӨЗДИ КӨРДИМ ТҮСИМДЕ

Толып кетти бул дүнья ялған исине,
Қайым болып қозылар қасқыр тисине,
Сен излеген, “Ерк” енер түсима,
Алакөз! Қайдасаң, сени излеймен.

Мың дәрттен өртенип баўрым қамылып,
Түндей өмирим түн пердесин жамылып,

Делбе руўхым тек өзінди сағынып,
Қайдасан бабажан, сени излеймен.

Қолында қылышы, саўыт ийнинде,
Ерназар Алакөз келди үйиме,
-Минай, тур орныннан, ергил кейниме,-
Деди де, таң сәхәр тутты қолымнан.

-Билемен, хақсызлық кеўил қапаң бар,
Маңқуртлар дәстинен шеккен жапаң бар,
Ерксиз бул жәхән саған иннен тар,
Өтмишке зибаның жетти, әзийзам.

Гүлайым саўытын кийгил ийниңе,
Жаў-жарақ асын, мин тулпар белине,
Суў куяйық сатқынлардың үнине,
Жығылмастан бурын атқан оғынан...

Бойымда илахий бир күш тасынып,
Жаў-жарағымды алдым асынып,
Халқымды ким егер жүрсе бассынып,
Жан алмақ қастында ердим соңынан...

Жүрегим жарылып бул қуўаныштан,
Басым айланып, кеттим хуўыштан,
Есимди жыйнап көзимди ашсам,
Әх, ялғаншы дүнья, бәри түс екен.

Қайтадан айландым мунлы хаялға,
Өзин жеңдирген делбе қыялға,
Арзымас бәршеси пашшайы пулға,
Мен Алакөзди көрдим түсимде.

ҚАЙДАСАҢ, ХАҚЫЙҚАТЛЫҚ

Хақыйкат кайда, излеп таппадым мен,
Сүриндим қыйыр-шыйыр жолларыңда,
Туұры сөйлеп хеш кимге жақпадым мен,
Нахаклықтан баўырым толды қанға.

Қаяққа қарасам ойрана дүнья,
Биреуі дүзетсе, биреуі бузар,
Ялғаншы көз жастан болған ба бина,
Тозбай-ақ бәримизден әдира қалар.

Пәнийге келип-кетіу пешанана,
Питилген, хеш ким үстин болған емес,
Өлсең көзің толады қысым қумға,
Тириликте бул наймыт тойған емес...

Әй пәлек, бул дүнья маған тар болды,
Жанымды отқа жағып қуўырдың сен,
Хақыйқат, әдалат жуўадай солды,
Инсаптың күлин көкке суўырдың сен...

СЕНИ УМЫТЫҰ

Еле сен мени умытасаң,-
Дедиң-аў көзиме тигилип,
-Қойшы, қайдағыны айтасаң,-
Дедим мен ой-баўырым үзилип.

Тәғдирим қыл көпір үстинде,
Дозағы, бейиши бир кәдем,
Қайылман сен ушын түсиўге,
Мениңдей әрманлы мың Сәнем...

Ал сени умытыў мен ушын,
Әрманнан, үмиттен түңилиў,
Жоғалтыў келептің бир ушын,
Бир мәрте туўылып, мың өлиў...

АЛЛАНЫҢ ИНАМЫ СҮЙГЕН ҚУЛЫНА

Алланың инамы сүйген қулына,
Батырлық, шайырлық, гөззаллық дедиң,
Бәри де жәмлескен екен бойыңа,
Соны уқтырыўға жаныңа келдим.

—Делиң де сен ғайып болдың көзімнен,
Ес жыйып изиннен тура жуырдым,
Табалмай өртендим дәртлі сезімнен,
Хәм өзге дүньяда қайта туылдым.

Хактан инаят, пайғамбардан шәпәәт,
Алланың нәзери түсти жүзиге,
Сол екен кәлбимде дәртлі мухаббет,
Ашықпан аллаға хәм де өзіне.

ЖАНҒА БАТТЫ ЗАМАНАНЫҢ ЖӘБИРИ

Жанға батты замананың жәбири,
Қайлардасан Алакөздин кәбири?....
Нәмәртлерге жолдас болып жүргенше,
Намысымды жаўға қолдан бергенше,
Тирилей-ақ саған кирип жатайын,
Суўдай синип, тастай болып батайын,
Тири арыслан тышқанларға жем болды,
Буны көрип жүрек-баўрым қан болды,
Таба алмадым елим деген ерлерди.
Тап өзіндей арыслан жүрек шерлерди,
Жаў келгенде таппай қалдым бирин де,
Суў куйылды бәриниң де үнине,
Сайға ағып, байға бақты замана,
Жанымды отларға жакты замана,
Жекке ат шаптым шаңым шықпады,
Муддәхәм не, хеш бир кимсе укпады,
Жанға батты замананың жәбири.
Қайлардасан, Алакөздин кәбири?...

1989-жыл

«ДОСТЫМ»

Кешир “достым” руўхымызды,
Жакын алып бирге жүрсек те,
Бөлек қарған қамырымызды,
Қарыспаймыз енди өлсек те.

Достым дедим саған жарылдым,
Сырларымды бүкпедим хәргиз,
Шағынсам да саған шағындым,
Санамай-ақ дегенмен сегиз.

Ғәрезсизлик хәм ерк ураным,
Ат шабаман соның ушын да,
Халқым мениң хұждан-ийманым,
Бар болмысым мениң усында.

Және дәртим сезим умманы,
Ғарқ әйлеген пәк сеўгим еди,
Достынның сол нәзик таманың,
Дуйым журтка сен еттиң көзги.

Көкирегимнен төгилген нурдың,
Нұсқасын сен алдың көширип,
Қәдириңди топыраққа қардың
Сыр кесамнан шарап иширип.

Дәртлеринди өзиге алып,
Баўырымды сөткенімди айт,
Өз тәшўишим мына жакта қалып,
Бирге мәнет шеккенімди айт.

Қанатларым күйди сен ушын,
Душпанларың жаққан от шарпып,
Қайтармадың бирин мен ушын,
Өз дәртиңди төккеннен артып.

Кешир “достым” руўхымызды,
Жакын алып бирге жүрсек те,
Бөлек қарған қамырымызды,
Қарыспаймыз енди өлсек те.

ДАҚ БАР ЖҮЗИНДЕ АЙДЫҢ ДА

Еки ийнимде еки периште,
Обал-саўабым мойныңа,
Гүнасыз емеспен нәресте,
Дақ бар жүзинде айдың да.

Гунайым ашыкпан алласы,
Сүйген иләхий бендеге,
Өзиннен дәртимниң даўасы,
Тәңирим себепши хәрнеге.

Әрўағым силтеўин бермесе,
Хеш кашан хәм суҳбет болмас-ем,
Егер де периштем сүймесе,
Ышкында куўырылып жанбас-ем.

Еки ийнимде еки периште,
Обал-саўабым мойныңа,
Гунасыз емеспен нәресте,
Дақ бар жүзинде айдың да.

СЕНИ ИЗЛЕЙМЕН

Хайранман, Жары жол ортасы,
Арбам гә баспа, гә шүйелме,
Таппадым кеўлимниң қаласын,
Силтеўин бере алмас хеш ким де.

Алакөз тымсалы бир инсан,
Кеўлимде өмиримше изледим,
Хәмсуҳбет болғанлар мың бир сан,
Хеш бирин оған тең көрмедим.

Кеўилим сынық мың кураклы,
Дәртимди пинхамы гизнеймен,
Сағынып баўырым кәбапты,
Сол ярдың мехрине шөллеймен,
Мен оны еле де излеймен...

БОЛМАС

Заман қурсын шыдағанға шығарған,
Кимди көрсен кеўилинде мың әрман,
Жетпесинлик қашшан көшин туўарған,
Көзим көргенлерин айтпасам болмас.

Елим деген ердиң түсти ийини,
Шеше алмай хеш бир истиң түйинин,
Ишерге асы жоқ, жыртық кийими,
Кеўил әндийшемди сөтпесем болмас.

“Бирин” берип алған болар кеўлинди,
Бири алып кетер соңыра жүзинди,
Шанашта ун жоқ, телек түби көринди,
Тилимди кессе де айтпасам болмас.

Майлы кемик болса кимниң қолында,
Басшың, қосшың бәри соның жолында,
Бир қалта ун бермес намыс-арына,
Күйгеннен күй шығар, шертпесем болмас.

Ғәрезсизлик бизиң ушын түс болды,
Бастан ушып кеткен дәўлет қус болды,
Үмитим, әрманым бәри пуш болды,
Түн пердесин тилип сөтпесем болмас.

Баяғы бағлары енип түсине,
Бұлбилдиң пығаны түсти ишине,
Заман гәрдиши ме, пәлек иси ме,
Кеўлим қанға толды, төкпесем болмас.

Заман қурсын шыдағанға шығарған,
Кимди көрсен кеўилинде мың әрман,
Айттым-айтпадым не, жоқ буннан дәрман,
Сонда да дәртимди төкпесем болмас.

1989-жыл

КЕЛ ҚОНАҒЫМ, КЕЛ КЕЎЛИМЕ

Дүнъя-малым жоқ үйимде,
Назырқанбағыл күйиме,
Аппақ кеўлим, дәстурханым,
Кел-қонағым, кел кеўлиме.

Бар байлыгым бала-шагам,
Хәм өзиндей досыў-яран,
Кеўлим бай Хатамтайдан хәм,
Кел қонағым, кел кеўлиме.

Әкемнен дәске қалмаған,
Ол хәм Карун бай болмаған,
Дәстурханы жыйналмаған,
Кел қонағым, кел кеўлиме.

Хан сарайы өз баспанам,
Кең сарайдур кеўил қалам,
Кел үйимнің төри саған,
Кел қонағым, кел кеўлиме.

ӨТМИШТЕН ИЗЛЕМЕ

Сен ҳаққында қосық жазбайын,
Деп қыйнадым қанша өзимди,
Жаным-аў қалайша алдайын,
Умыта алмадым өзинди.

Бир топар аламан изине,
Ердим....Биймәни жүрислер,
Хеш нәрсе көринбес көзиме,
Қыйнайды тек сенлиқ елеслер.

Ялғаншы қойнына сүйрейди,
Аламан ишинде сүлдерим,
Дәртимди хеш ким де сезбейди,
Жаным -аў, тек сен ғой излерим.

Мухаббет жок дейди бүгінде,
Бийдәртлер сүйилип сүймеген,
Мухаббет ол мениң көксимде,
Бийкарға өтмиштен излемен.

Сен ҳаққында қосық жазбайын,
Деп қыйнадым қанша өзимди,

Жаным-аў қалайша алдайын,
Умыта алмадым мен сени...

Қалбимде өрт күйдирди, жанымды хәм тәнимди де,
Зиндан әйлеп хәр өткен күнимди хәм түнимди де,
Ләйли киби дийўанаман, ақыл-зайылман мен де,
Бенде болдым ол сарайда, өзге шарам жоқдур енди.

Жаўлап алып ақылымды-хуўышымды бир өзін,
Жетегинде мен бир соқыр, жол баслаўшым да өзін,
Умыттым мен кимлигимди, тәнхадурсең тек өзін,
Ал сен ушын мен кимнен, билмей ақлым лал енди.

Өз журтымда, сарайымда мен бир ханзада едим,
Теңи-тайы жоқ жәхәнде тәнха хұрзада едим,
Өзге дүнъя ишре енип, өзлигимди билмедим,
Қалбимнің султаны алдында мен бир кул енди.

Бул дәрт теңдур дийўанаға, шахқа хәм де гәдаға да,
Сезимлер алдында бәрше кулдур хәм де бийшара,
Минайхан дер мен де бул дәртке болдым мұптала,
Әзел ҳақдур, мен нәйлейин өзге шарам жоқдур енди.

Көзимде жас пенен күлемен,
Көзимде жас пенен сүйемен,
Көзимде жас пенен өлемен,
Неге?
Себебин тек өзим билемен....

НЕГЕ КЕЛМЕДИҢ?!...

Өмиримнің бәхәр паслында,
Қып-қызыл лала гүл едим,
Сени күтип едим хаслында,
Айтшы жаным, неге келмедің?!

Бийхуўдаға өтти өмирим,
Эрманым-аў, тек сени күтип,
Сағыныштан сарғайып жүзим,
Келди мине қазан, гүз жетип.

Ғарға ғаңкылдап ғаз болмады,
Интизар етти-аў бүлбилге,
Сенсиз өмирим жаз болмады,
Күндизим де айланды түнге.

Өмиримнің бәхәр паслында,
Қып-қызыл лала гүл едим,
Сени күтип едим хаслында,
Айтжы жаным, неге келмедің?!

САҒАН

Аяныш туўғызыў ушын кәлбинде,
Көз жасы көл-дәрәя сол бир нашардың,
Жеп-жеңил көз жаслар жаўын ба, сел ме?
Бирақ нышаны емес намыс хәм ардың.

Сениң гүлдей нәзик, аппақ кеўлинди,
Қалай бәнт етерин билген жәги ол,
Қалдырып мени, сени хәм селинде,
Еркинди қолына бийлеп алды ол.

Маған жат жолкерлик хәтте наз-жилўа,
Мен жаўмайман, бирақ бултқа мегзеймен,
Жүрегим айланған қашшан-ақ музға,
Мехир бериў қайда, мехир излеймен.

Көз жас төге алмайман, иштен жылайман,
Көкке жетседағы ахым-пырағым,
Дурыс айттың, мен бәрине шыдайман,
Себеби, жоқары намыс хәм арым!.

Аяныш туўғызыў ушын кәлбинде,
Көз жасы көл-дәрәя сол бир нашардың,
Жеп-жеңил көз жаслар жаўын ба, сел ме?
Бирақ нышаны емес намыс хәм ардың.

НӨКИСИМ

Тәрийпинди баян етсем Нөкисим,
Таба алмай сөздің сулыў төкисин,
Қыял жағысымды бузар дегишин,
Нөкисим, Нөкисим, гөззал Нөкисим.

Бизде бурын өзи шәхәр болған ба?
Болса қайда, кум астында қалған ба?
Маңлайыма жалғыз сени жазған ба?
Нөкисим, Нөкисим, гөззал Нөкисим.

“Едил қайда, Жайық қайда, жай қайда?”
Халқым бурын мәкан басқан сол жайда,
Излеп барсам ата журт деп Ноғайға,
Шәхәр қайда, изи де жоқ, Нөкисим.

Тәрийпинди тап арыдан ағызсам,
Орманбет бий бабам шалған қобызсан,
Сахрайы кеўлиме питкен бағымсан,
Нөкисим, Нөкисим, гөззал Нөкисим.

Ноғайлыдан қалпақ қалды, “бас” қалды,
Түркстанда посқан елде лаш қалды,
Халқым мениң бәринен де бос қалды,
Кеўил қалам тек өзінсен, Нөкисим.

“Қарақалпақ қайда мәканың, жайың”,
Десе хәзир мениң жуабым тайын,
Арал бойы ата мийрас қут жайым,
Бас шәхәрім өзиң деймен, Нөкисим.

Тырнағынды қалап таудың тасынан,
Шәхәр курсак қара таудың басынан,
Мениң кеулим ярый бермес усыған,
Нөкисим, Нөкисим, гөззал Нөкисим.

Тәрийпинди баян етсем Нөкисим,
Таба алмайман сөздин сулыұ төкисин,
Қыял жағысымды бузар дегишин,
Нөкисим, Нөкисим, гөззал Нөкисим.

БЕЗДИМ ЯЛҒАН ИСИНЕН

Хазм қыла алмай асын,
Ғауғада қалды басым,
Қойнымда атар тасым,
Бездим ялған исинен.

Болмады кеуил кусым,
Зимистан жазым, қысым,
Дәрт толы иши-тысым,
Бездим ялған исинен.

Көзге күлип турғаннан,
Сырттан айтып сайғаннан,
Пышаксыз-ақ сойғаннан,
Бездим ялған исинен.

Бул дүнья ялған опасыз,
Күним болмады жапасыз,
Етек, жеңсиз, жағасыз,
Бездим ялған исинен.

Кеуил бостанымда және дүбелей,
Басланды, гүнақар сениң көзлерің,
Шақырма, айралық көксимди тилгей,
Хәм қардың астында қалғай излерің.

Қар ерип изине гия көгергей,
Сезимимди шайқап бәхәр самалы,
Түслериме аппақ әрманлар енгей,
Хәм несип әйлегей сениң жамалың.

Өлди, суп-сулыұ әрманлар өлди,
Өлди, ахду-пайманлар өлди,
Өлди, хұждан ийман хәм өлди,
Билмедим, ким қай жерге көмди.

Өлди, мийрим-шәпәәт өлди,
Өлди, сеүгим-мухаббат өлди,
Өлди, сабыр-кәнәәт өлди,
Билмедим, ким қай жерге көмди.

Инсан қәлби онда хәм кәбир,
Таұсылмады мун, нала, жәбир,
Бийопа дүнья, бийопа өмир,
Билмедим, қызығын ким көрди!...

САҒЫНЫШ

Айнамды сабалап,
Үргин урып тур.

Саңлақ санлақты
кууалап,

Бийжууап-ақ кирип тур.

Тула бойым дирилдеп,
тоңып турман,

Қыстың қәхәрин,
сезип турман.

Аязын кәлемеймен...

Шарасыз көнип турман,

Қәлбимде бәхәр,
сағыныш!

Бәхәр гүллерин
термегениме

Ұактында кәдирин
билмегениме,

Тусынан бийитибар
өткениме,
Кол силтеп кеткениме
өкинип турман!
Ал, айнамды сабалап
үргин урып тур,
Санлақ санлақты
куўалап,
Бийжуўап-ақ кирип тур.
Аязын қәлемеймен...
Қәлбимде бәхәр,
Сағыныш.
Сағыныш!!!

ЖҮРЕККЕ АЯН

Көзлер ушырасты, көзлер сөйлести,
Телмиристи, узақ дәртлести,
Кулақ еситпеди олар не дести,
Жүреги курғырға бәршеси аян.

Зибан жоқ тиллерде, ақыл-хуўыш лал,
Сан мың дәрт көзлерде мында бир саўал,
Айралық хәсирет, ушырасыў заўал,
Шара жоқ. Бәри де кеўилге аян.

Олардың жазмышы, болмысы өзге,
Сол ушын дәртлери урып тур көзге,
Илажсыз көнбеске хаққа әзелге,
Сезимлер пинхамы көкирекке аян.

ЖЕККЕЛИК

Әтирапым толы аламан,
Жандалбас илесип бараман,
Жаным хәм, тәним хәм жаралы,
Қәстелик....Ем таппай жанаман.

Дәртимнин даўасы өзиннен,
Жан алғыш жан бергиш көзиннен,
Хижран сағынып сарғайдым,
Бир-бир уштың-ғой көзимнен.

Қәлбиме бул дәртти салған сен,
Ақылым-хуўышым алған сен,
Тербелтип сезимнин тарларын,
Ашығыў-бийқарар болған сен.

Түн пердесин тилдин де,
Нур болып куйылдын қәлбиме,
Делбемен, жойыттым өзимди,
Илхам перим боп келдин бе.

Илиндим нәзерин оғына,
Қус болып қонаклап қолына,
Көз жасым көл-дәрья егилдим,
Билмедим бақпысан, сорым ба?.

Әтирапым толы аламан,
Жандалбас илесип бараман,
Жаным хәм, тәним хәм жаралы,
Қәстелик....Ем таппай жанаман.

ДЕБДИЎ

Әй, әзийзим, дүнья ғамлы екен,
Көксимди дағлап кетти,
Пердеси мың тарлы екен,
Қол тиймей-ақ зынлап кетти.

Мен бүгин қапа пәлекпен,
Бул дүнья паянсыз бийопа,
Бүлбилмен ах-пырағ шеккен,
Қәлбим толы жәбириў жапа.

Сахрада суўсап шөлледим,
Қанбадым хасла мийримге,

Бир шәшме булакты изледим,
Таба алмай түстим ийримге.....

Мен излеген булактын,
Көзинде мың пудлық тасы бар,
Жоллары бурыў, узак дым,
Суў емес онда көз жасы бар.

Әй, әзийзим, дүнья ғамлы екен,
Көксимди дағлап кетти,
Пердеси мың тарлы екен,
Қол тиймей-ақ зыңлап кетти.

Тәрк етип ғаз хәм қуўым,
Босап қалды айдын көлим,
Қулағымда тек “қыйқыўы”,
Сағыныштан сызлар қәлбим.

Шыдамай гүз салқынына,
Кетти артына қарай-қарай,
Шарам бар ма жыл қусына,
Хошласаман көзим қыймай.

Сыртта аяз тур ызғырып,
Бостанымды қыраў шалды,
Көз жасыма туншығып,
Қәлбимде мун, әрман қалды.

Тәрк етип ғаз хәм қуўым,
Босап қалды айдын көлим,
Қулағымда тек “қыйқыўы”,
Сағыныштан сызлар қәлбим...

ШАЙЫРДЫҢ ЯРЫНА

Сен отырсаң шайырды күтип,
Көзлерине шөккен уўайым,

Хәсиретинди ишине жутып,
- Аман келгей,- дейсең- илайым.

Бунша неге кешикти екен,
Мәгар сулыў жолын тостыма,
Излеп яки илхам перисин,
Үйге сыймай дүзге кашты ма.

Биле алмай қыйналар жаның,
Түн ортасы ояў жатырсаң,
Қайда жүрсин мейли костарың,
Сен бәрине көнип отырсаң.

Ол өзгеге уксамас хәргиз,
Ғәхи Мәжнун, ғәхи бийпәрўа,
Ғәхи шөл, ғә телегей теңиз,
Ғә фәйласуп, ғәхи дийўана.

Сен отырсаң, шайырды күтип,
Көзлерине шөккен уўайым,
Хәсиретинди ишине жутып,
Аман келгей,- дейсең- илайым.

КӨЗЛЕРИМЕ БАҚ!

Не сөз айтсам алма өзине,
Сөз бенен тек дебдиўим шығар,
Әй, султаным, бақ тек көзиме,
Көзлеримде мехирим жанар.

Хәм жакын, хәм узак аралық,
Сокпаклары шатлы, тикенли,
Ушырасыў хәм және айралық,
Сезесеңбе, делбе еттиң мени.

Әй, султаным, ал тек өзине,
Өкпе-назым, еркелигимди,
Ышқымды ал, асыра қәлбинде,
Делбе еткен сени хәм мени.

АНАЖАН

ЕРНАЗАР АЛАКӨЗДИН ПӘРЯДЫ

112

сайланды.

тулпарды,

болмай,

113

Мереке менен мейлисте
Ат жылауын тутылмас.
Эй, халкым-ай, халкым-ай,
Ески дәртим қозғалды..

1989-жыл

ЖЕТПЕСИНЛИК ЖАМАН ДӘРТ

Жетпесинлик жаман дәрт,
Мәрттин қәдлин бүгеди,
Адым сайын берип пәнт,
Абырайынды төгеди.

Дәстурхан тапса ас таппай,
Жигиттин жүзи қызарар,
Гүриш тапса май таппай,
Хаялы қазан туғарар.

Жора-жолдас келгенде,
Дийдиндей хызмет қылалмас,
Барғызбасы барғызбай,
Той-мереке сағалмас.

Кеўлинде нама болса да,
Шалмаға қобыз табылмас,
Дәрья болып тасса да,
Кенарынан ағызбас.

Көкирек қурғыр тур сайрап,
Ғыж-ғыж кайнар ишинен,
Жоқшылық қурғыр қол байлап,
Асылып алған пешинен.

Жетпесинлик жаман дәрт,
Мәрттин қәдлин бүгеди,
Адым сайын берип пәнт,
Абырайынды төгеди.

Мейли кешсин жаным геўдемнен,
Тән өлими тозған шүберек,
Қорқаман тек руўхый өлиўден,
Маған руўхый жан-дүнья керек!.

ЕГЛЕНДИҢ НЕГЕ?

Хижранын баўырымды сөтти,
Төзимим таўсылып питти,
Күттим, күнлер, ай хәм өтти,
Бәхәрим, еглендин неге?.

Әптап көксимди қақпады,
Суўыққаттым, Аяз жақпады,
Ығбал күлип бир бақпады,
Бәхәрим, неге еглендин ?.

Қайғының булты торлады,
Бүлбилим бостансыз зарлады,
Өзиннен дәрек болмады,
Бәхәрим, еглендин неге?.

Сенсиз-тутылар ай-күним,
Сенсиз-жетим бағ бүлбилим,
Қәлбимнің султаны, сеўгилим,
Бәхәрим, еглендин неге?.

КӨЗЛЕР

Көзлер...
телмирип,
сүйсинип,
аялап,
аймалап
баққан көзлер ...
Кеширинлер ...
Сизлерге бий жуўап,

болғаным ушын.
Мың дәртке
салғаным ушын.
Бирақ түсининлер...
Сизлер менсиз,
мен сизлерсиз
жасай алмаймыз.
Бенделик-тә,

кеўилге-кеўил,
қоса алмаймыз...
Сезинемиз,
басқа да,
мукатып,
кекетип,
гүзетип,
баққан көзлердің
бар екенлигин.
Дүньяның жақсыға
тар екенлигин.

Көзлер ...
бийғуна
баққан көзлер,
Өмиримнің
мазмуны сизлер.
Кеширинлер...
бийжууап болғаным
ушын,
сизлерди мың дәртке
салғаным ушын,
Көзлер...

КҮНГЕ БАҚҚАН АЙҒАБАҒАРМАН

(Бир басшының монологу)

Тас төбемнен қадалған көзлер,
Өнменімди тесип өтеди,
Көмейиме тығылған сөзлер,
Баўырымды кәбап етеди.

Күнге баққан айғабағарман,
Запырандай сарғыш жүзлерим,
Есапта жоқ, қорада барман,
Қар астында қалмыш ізлерим.

Бас кессе де тилди кеспек жоқ,
Бийкар екен, тилимди кести,
Емин-еркин енди бөспек жоқ,
Ышқысталық ишиме түсти.

Етек-жең көп, жаға таппайман,
Аяқ-коллар бассыз шабысар,
Атқосшы көп, аға таппайман,
“Сумлар намазшамда табысар”.

Тас төбемнен қадалған көзлер,
Өнменімди тесип өтеди,
Көмейиме тығылған сөзлер,
Баўырымды кәбап етеди.

Қәне енди көксін толы,
Әрманларың бола алсам,
Адамыйзат жетпес қолы,
Бийик шын боп қалалсам.

Излеримди сүрме етип,
Сүртсең қәне көзине,
Көленкеме сәжде етип,
Ерсең еди изиме.

Хижран өртеп ой-баўрынды,
Егилип бир жыласаң,
Сахра киби жоқ жаўыны,
Меннен нөсер сорасан.

Қәне енди көксін толы,
Әрманларың бола алсам,
Адамыйзат жетпес қолы,
Бийик шын боп қалалсам.

КӨРИНДИ

Көрдим бул дүньяда жақсы-жаманды,
Ақыллы, ақмақты хәмде наданды,
Көрдим жылатқанын адам-адамды,
Дүньяға келгеним ялған көринди.

Көрдим ар-намысын пулға сатқанды,
Хәмел ушын жанын отқа жаққанды,
Туў сыртынан бирин бири атқанды,
Бул дүнья ислери ойран көринди.

Адамның пейили қашқан заманда,
Сумлығы басынан асқан заманда,
Ырыс-берекети қашқан заманда,
Бир тислем нан табыў гүман көринди.

Мийрим-шәпәәти өлген заманда,
Сеўги-мухаббаты сөнген заманда,
Жаманлық урығы өнген заманда,
Бир мыйық тартты хәм әрман көринди.

КӨЗЛЕРИҢ КҮЛСИН

Мен ушын сеннен жұлдызлар жуўық,
Талпынып жете алмай кетти дәрманым,
Гүллерим жаўрады ызғырып суўық,
Көксимде қыслығар, тек те әрманым.

Мен сенсиз канаты кайрылған қуспан,
Пәрўазым өзиннен, әзийзим түсин,
Егерде жүрегің болмаса тастан,
Мени көргенинде көзлерің күлсин.

Бул күнде баратыр арамыз узап,
Көзден кетсе-дейди-кеўилден кетер,
Әндийше атауы, руўхымды түсап,
Сенлик булақлардың көзлерин питеp.

Мен ушын сеннен жұлдызлар жуўык,
Талпынып жете алмай кетти дәрманым,
Гүллерим жаўрады ызғырып суўык,
Көксимде қыслығар тек те әрманым.

ӘЗИЙЗИМ, ҚЫЯ БАҚПА СЕН

Ышқында күйип-жансам да,
Жанымды пидә қылсам да,
Аяғыңа бас урсам да,
Әзийзим, қыя бақпа сен.

Хижраның көксимди тилсин,
Жаным, жәхәним өртенсин,
Пәрядымнан жер силкинсин,
Сонда хәм қыя бакпа сен.

Көз жасым көл-дәрья болғай,
Кеўил кирлеримди жуўғай,
Жолларымда шатлы тоғай,
Өтсем хәм қыя бакпа сен.

Сүйилиў хәм сүйиў әрман,
Ғамгүзарман, ахыў-зарман,
Хижран несип саған, маған,
Сол ушын қыя бакпа сен.

Сезимлерим ақылыма кул емес,
Жетегине ере бердим тенселип,
От, суўың да жолыма хеш ғаў емес,
Енсемде таў, баратырман өнгерип.

Нәзерим ай, жерди илмес табаным,
Жалаң аяқ коз үстинен жуўырдым,
Шарыкладым, писент етпей думанын,
Шыңнан кулап, таў-тасларға урылдым.

Сезинбедим ашшы менен душшыны,
Ышқы шарабынан басым айланды,
Қоң етим сезбеди тийген камшыны,
Сулыў соқыр болдым көзим байланды.

Сезимлерим ақылыма кул емес,
Жетегине ере бердим тенселип,
От, суўың да жолыма хеш ғаў емес,
Енсемде таў, баратырман өнгерип.

ӘЛҰИДАҒ АЙТПАЙМАН, МУХАББАТ...

Сен өрт болдың, кұйдим сезбедің,
Сен дәрт болдың, сұйдим сезбедің,
Жалын ишре сени ізледім,
Әлұидағ айтпайман, мұхаббат.

Сен деп қәлем алдым қолыма,
Сайыл болып түстим жолыңа,
Қарамадым оны-солыма,
Әлұидағ айтпайман, мұхаббат.

Айтсам ада болмас сөзімсең,
Сөзім емес мениң өзімсең,
Сен бір илахийда сезімсең,
Әлұидағ айтпайман, мұхаббат.

Сезесең бе хаслын алғанда,
Тек сен ушын жүрмен ялғанда,
Қалбим толып дәртлі әрманға,
Әлұидағ айтпайман, мұхаббат.

Сени хеш кимге де бермеймен,
Сен бар екен, мен хәм өлмеймен,
Жүрегиме ғана жерлеймен,
Әлұидағ айтпайман, мұхаббат.

Сен өрт болдың, кұйдим сезбедің,
Сен дәрт болдың, сұйдим сезбедің,
Жалын ишре сени ізледім,
Әлұидағ айтпайман, мұхаббат.

БОЛМАСА

Патша тажы-тахты ялған,
Сорамында ел болмаса,
Бағы Әхрамда хәм әрман,
Кеулің толы саз болмаса....

Қуұанышын қайғың ялған,
Бөлісерге жан болмаса,
Жалғызға тек кәдір қудам,
Тәнха өзі яр болмаса.

Әжеп бағлар, әжеп жайлар,
Жалғыз гездім жараспады,
Айна, булақ асқар таулар,
Хал жағдайым сораспады....

Жеккелик тек бір аллаға,
Миясар екен ойласам.....

ДАҚ БАР ЖҰЗИНДЕ АЙДЫҢ ДА

Дақ бар жұзинде айдың да,
Дедім арта түсти гүнайым,
Қысылққан жери сол ардың да,
Күн киби тутылар талайым....

Дақ бар жұзинде айдың да,
Жубатқым келмейді өзімді,
Кеуілге гирбиң салдың ба,
Мәнисин жоғалтар сөзің де.

Дақ бар жұзинде айдың да,
Деп сен хәм алдама өзінді....

АШЫЛДЫ ДҰНЬЯ

Қалбимде сағыныш мун, әрман болып,
Мен ушын иләхий хәм пинхам болып,
Сени таба алмай мың сарсан болып,
Жүргеним жаксы еди, ашылдың дұнья.

Әрманым кемеси кайырлп кырда,
Баяғы жаўраў ма қалдым даўылда,
Үмит кәшанамды, ғурбет бузыўда,
Неге ашылдың сен, тилсимли дүнья.

Тәғдир сары жайын гезенди оқлап,
Зәхәрли оқ атты қәлбимди дағлап,
Сен жоксан энди, излер сорағлап,
Неге ашылдың сен, ойрана дүнья.

Бул дүнья ғәлетли думана екен,
Гүлзары шенгелзар, ойрана екен,
Енген жанның қәлби мың пара екен,
Неге ашылдың сен, әрманлы дүнья.

Сезимлер шырқырап тул қалды энди,
Әрман атаўлады, муң қалды энди,
Илахий нәрсе жок, не қалды энди,
Неге ашылдың сен, өткинши дүнья.

Сағынбайман энди хеш кимди,
Сағынбайды мени хеш ким де,
Тәрк етти сән-салтанат,
Кеўил бәнтсиз тилла көшкимди....

Сарғыш дөнген гүзги жапырак,
Аяқ асты төгилмең энди,
Қәлбим толы хижран ах-пырак,
Жүрек-баўырым сөгилмең энди....

Шүкирим-аў, шүкирим-аў деп,
Еркелетип сүйген жүзимнен,
Бәхәримди кәйтейин излеп,
Қазан урған ақыреп гүзимнен....

Сағынбайман энди хеш кимди,
Сағынбайды мени хеш кимде,
Тәрк етти сән-салтанат,
Кеўил бәнтсиз тилла көшкимди....

АРЗАЙ ҚЫЗЫМ, АЙ ҚЫЗЫМ

Арзай қызым, ай қызым,
Ығбалын жансын жулдызым.
Ийилип түскен босаған,

Тажы-тахтың болады,
Бирге кәдем атлаған
Ярын бахтың болады.

Босағанның кулы бол,
Хызметтен хеш шаршама,
Қулпырған бағда гүли бол,

Сүйсинсин саған бәрхама.
Ата-енен патшайым,
Кесе өтпе алдынан;

Бир нәсият айтайын,
Қос коллап ал қолынан.
Кәйнің бар, қайнаған,

Ийилип сәлем бергейсен,
Тәғдиримди байлаған,
Ели-халқым дегейсен.

Бийкешлерин еркелеп,
Кишелеп жүрип жумсайды,
Жуўыра бер ентелеп,

Тап өзине кусайды.
Абысын менен ажынға,
Қағып төсек салғайсан,

Барынды салып қазанға,
Дәрьядай тасып толғайсан.
Ели-халқын тәрези,

Бәрине тен болғайсан,
Бийпатманын дәл өзи,
Деген атак алғайсан.

Бәрин айт та, бирин айт,
Ерназар киби ер туўып,
Халқына ана болғайсан,

Ананның усы тилегин,
Хат пенен кәлем қылғайсан...
Арзай қызым, ай қызым,

Ығбалын жансын жулдызым!!!

Жәллат колда қылышы
Күнде бас алсам дейди,
Ада болмас урысы,
Зинданға салсам дейди.

Жаныма түсти жеги,
Тәнимди шақты шаян,
Шыдамның бардур шеги,
Өз дәртим өзіме аян.

Бас алып кетким келер,
Боталар бозлап қалар,
Дәртимди кимлер сезер,
Кеулимди ким бар алар.

Сол ушын шайырман мен,
Дәртимди хатқа салған,
Ығбалға қайылман мен,
Қалбимде қат-кат әрман.

ӘЙ КЕҰЛИМ-ӘЙ, ҚАЙДАН МӘКАН ТАБАРСАН

Өз бауырың өзегіңе тепкен соң,
Дүнья қысты бәхріңнен өткен соң,
Айдарынды тек жел сыйпап ескен соң,
Әй кеулим-әй, қайдан мәкан табарсан.

Мехир беріп, сирә мехир таппадым,
Бәрха кара жердей болып тапландым,
Бир емес мен мың мәртебе бапландым,
Әй кеулим-әй, қайдан мәкан табарсан.

Ас бергеним ура берди-аў, тас пенен,
Парқын айыра алмай достың, қас пенен,
Соңғы пушайман не көзде жас пенен,
Әй кеулим-әй, қайдан мәкан табарсан.

Аламан ишинде жүріп жабықтым,
Мол дүнья ишинде тұрып тарықтым,
Ақыры ұайран екен соған қанықтым,
Әй кеулим-әй, қайдан мәкан табарсан.

“Бул ялғаншы дүнья кимнен қалмаған,
Менмен деген ерлерди де жалмаған”, -
Хеш бириниң дийдиндеги болмаған,
Минайхан дер, қайдан мәкан табарсан.

ЖУМАБАЙҒА

Қайттым мен ертеклер елинен,
Таппадым Алпамыс, Шарьярды,
Таппадым ағласын өзіңнен,
Сениңдей опалы бир ярды.

Ол жерде урыс жок, майдан жок,
Пахтасы менен-ақ бауызлар,
Дәртиңе дауа бир жан жок,
Биймехир тас жүрек жауыз бар.

Отының басынан асалмас,
Ялғаншы дүньяның куллары,
Сатқын көп, көп екен жарамас,
Елим деп еңиремес уллары....

Бир тойғаны шала байыйды,
Бәршеси кулкынның ғамында,
Қалайша бул куллар жарыйды,
Кисиниң малының соңында.

Қайттым мен ертеклер елинен,
Таппадым Алпамыс, Шарьярды,
Таппадым ағласын өзіңнен,
Сениңдей опалы бир ярды.

Бейиште көрмек бар, кушпак жок,
Эзийзим; көз көрөп, кеўлиң куўансын,
Жазмыштан бас алып кашпак жок,
Сенлик дэртлериме кэлбин жубансын.

Айдарха демине, күн-көрис елине,
Сапар әйлемеклик энди нийетим,
Сени жайлап алдым жүрек төриме,
Таба алмай баска хеш бир иретин.

Жәхиллер журтында орын жок бизге,
Эзийзим хош энди баўырың дағлама,
Жоллар тикенекли кайтыў жок изге,
Өзинди хәм мени бийкар кыйнама.

Бейиште көрмек бар, кушпак жок,
Эзийзим көз көрөп, кеўлиң куўансын,
Жазмыштан бас алып кашпак жок,
Сенлик дэртлериме кэлбин жубансын.

ОРТАҒА ҚОЙЫП ТЕЛПЕКТИ

Халқым менин бурында,
Ер басына күн туўса,
Ел басына күн туўса,
Жыйналған мәсләхәт төбеге.
Бир мәмлеге келмеге,
Хан ба, ол бий ме, батырма,
Бир өзи мыңға татыр ма,
Журттан асқан шайыр ма,
Дийўана яки сайыл ма,
Ортадан төре сайлаған,
Бирин-бири сыйлаған,
Ағасы айтса әңгиме,
Иниси уйып тыңлаған,
Халқы ушын күйинип,
Берин иштен түйинип,
Шешенлер даўда шыңланған,

Шайырдың сөзи тыңланған,
Ортаға қойып телпекти.
Сөйлесип алған еркекше....
Халқым неге бүгін де,
Жыйланбас мәсләхәт төбеге.

Өмиримнің излеп бәхәрин,
Кәрўан тарттым, кетти дәрманым,
Мухаббетің палын, зәхәрин,
Татып өлмек еди әрманым.

Мен септим кеўлине жақсылық нурын,
Мийрим-шәпәәти өлмегей- дә деп,
Гә әшкара сүйдим, гә жасырын,
Сеўги мухаббети сөнбегей-дә деп.

Сен берген мийўениң дәни пуш болды,
Әттең-әй не ексем соны ормадым,
Менлик әрманлардың бәри түс болды,
Бир кем дүнья екен тасып толмадым.

ТУМАРИСТИҢ ТИГИП КЕТКЕН НӘЛИМЕН

Өзбек, казак, тәжик, кыргыз, туркмен,
Түркий уғлан, менде соның биримен,
Сақ массагет түптен салған бабамыз,
Тумаристин тигип кеткен нәлимен.

Қарақалпақ қап қолласар бириниз,
Тилимиз бир, қанымыз бир, динимиз,
Ашсаңыз алақан, жумсаң жудырықпан,
Туўысқанлар!, Жәмлесейик бәримиз.

Ғәрезсиз ел, еркин ушқан қус болар,
Халқым ғәрип аўзы менен қус салар,
Сизлер танысаңыз әлем таныйды,
Басқа гәптің бәршеси де пуш болар.

Туркий каны тамырымда урып тур,
Сизлерге бүйирим курғыр бурып тур,
Мереке-мейлиске бирге бара алмай,
Бүгинлиги хэл-дәрманым курып тур.

Өзбек, казак, тәжик, қырғыз, түркмен,
Түркий уғлан, менде соның биримен,
Сак массагет түптен салған бабамыз,
Тумаристин тигип кеткен нәлимен.

СЕН КЕЛМЕДИҢ

Сен келмедин шала қалды қосығым,
Ойларым да гезип кетти сен таман,
Сенсиз жаным алшы турмас асығым,
Айралық азабы оннан да жаман.

Сен келмедин, татымады шадлығым,
Таўдай тахтым көринбеди көзиме,
Жалғыз саған аўмастырып барлығын,
Қанат байлап, ушқым келди өзиңе.

Сен келмедин пәйик болып басқалар,
Қәдемиме паяндоz боп төселди,
Ойымда сен, не билсин бул “басқалар”
Қәлесем қоянның сүтин әкелди.

Сен келмедин шала қалды қосығым,
Ойларым да гезип кетти сен таман,
Сенсиз жаным алшы турмас асығым,
Айралық азабы оннан да жаман.

АҚЫБЕТ

Бүгин ала бултлы кеўил аспаным,
Шакмак шағар онда гүлдирмамасы,
Руўхым тәнхалықта шырқырап жаным,
Ызғырык. Жаўралы қәлбим лаласы.

Пәлек гәрдишинен гүлзарым жаўрап,
Музкала курсаўлап ийди басларын,
Не шара, төгилди-ай гүллерим саўлап,
Көк гүркирер. Көзде жасларым.

Туқым жаз ортасы егилди себеп,
Бийұақыт гүлледі солмақ әзели,
Бүлбилим бағларсыз зар-гирян әйлеп,
Ақыбет сол екен. Ылақты-көнди.

Бәхәр келди, бирак таллар бөртпеди,
Кеўлимнің көгинен бултлар кетпеди,
Төбемнен қыйқыўлап қуслар өтпеди,
Япырмай, бәхәрдин бул қай келиси.

Сахралар жаўынның суўын жутпады,
Шалшық суўға сал жиберсем ыкпады,
Тонлар жибимеди, көк хәм шыкпады,
Япырмай, бәхәрдин бул қай келиси.

“Бәхәр, бәхәр емес, уксайды гүзге,
Кеўлим қуў дала, уксайды дүзге”,
Ал, мениң күткенім, өзге еди өзге,
Япырмай бәхәрдин бул қай келиси
Япырмай тәғдирдин бул қай бир иси.

Сен және кеўлимнің әйнегин қактың,
Сол ески дәртлерің ески намалар,
Мен сени мың рет жоғалтып таптым,
Десем бул сөзиме ким бар инанар.

Көзимнен кетсең де, кетпей кеўлимнен,
Неге қыялымды урлай бердин сен,
Тон кийдим десем де тозбас төзимнен,
Сол ески жараны тырнай бердин сен....

АТАДАН АЛТАҰ ТУҰДЫМ МЕН....

Атадан алтау туұдым мен,
Ат басындай әрманым,
Қәсте болып қалдым мен,
Қалмай белде дәрманым.

Жәбирин тарттым бир өзим,
Буұлығып көзде жасыма,
Яранларым шын сөзим,
Ис түспесин басына.

“Тас түскен жерге аұыр”,
Салмағы түсти мойныма,
Көнессен болса хәм аұыр,
Хәр истиң бағып соңына.

Шукирим көп аллаға,
“Аұырып турдым, аұнап турдым”,
Бәриде кетсин садаға,
Дос ким, душпан ким билдим.

Атадан алтау туұдым, мен,
Ат басындай әрманым...

ЖАТ БОЛДЫҢ-АҰ ҚАРАҒЫМ

Тай кулындай тебискен, Таласып емшек емискен, Қарағым едің қәйтейин, Қалған кеуіл шыққан жан. Қайда ылағып кетейин. Қыймай турман қуұатым, Бурынғыдай баұырыма, Басалмасам нетейин, Жаныма батты азарын, Тарқады кеуіл базарым. Қарамадың кеулиме, Тийе бердің зейниме;	Шыт-шыбыр хәм мал дұнья, Көринген көзине. Каналасты умыттын, Қарысқан қаны өзине. Сынды-ау кеулим айнасы, Жоқ дәртимнің даұасы. Қалай ғана қыяйын, Көзимнің ағыұ-қарасы. Айналып кетсем өзіннен, Жаұдыраған көзіннен, Дегим келип турады, Сол ўақытта тас түйин,
--	---

Тамағымнан буұады.
Айтажак болған сөзлерим
Кеуилимде қалады.
“Қалған кеуіл
шыққан жан”,
Жат болдың-ау қарағым.

Туұысқан ба туұысқан,
Ат болдың-ау қарағым,
Қайсы бирин айтайын,
Қай мәниге тартайын,
Дәртлі шайыр апана,
Хат болдың-ау қарағым....

ШУКИРАНА

Ж. ға

Өзийзим бул демлер билсең ғәниймет,
Шүкирана әйлегил, билип кәдириң,
Излеп хәлек болма хеш бағы-дәулет,
Сен қурған салтанат ағла бәринен.

Ул-қызға зийнет ет хәм миллет етпе,
Бул сениң қарызын, өтеп болалмас,
Барға шүкир әйле хеш хәси кетпе,
Хеш ким перзентиндей кеулиң алалмас.

“Бул дұньяға кимлер келип-кетпеген,
Бәринен қалған бул әрманлы дұнья”,
Дұнья-түлки хеш ким қуұып жетпеген,
Жоққа әрман, барға пәрманлы дұнья.

ХӘМ ЖАҢА, ХӘМ ГӨНЕ ДҰНЬА БУЛ

Дұньяның тутқасы сен емес,
Менинде қолымда емесин,
Сезинип қыйнайды бир елес,
Қырлардан жүргизип кемесин.

Пәнийге ким келсе жаңадан,
Дүзетсем дейди мың кемисти,
Қосыла туұылып дәрт әрман,
Питирмей кетеди бир исти.

Жүз әсир, бәлки миллион жыл,
Усылай ай-күнлер өткенди,

Хәм жана, хәм гөне дүнья бул,
Талайдын басына жеткенди.

Дүньяның туткасы сен емес,
Мениң де колымда емесин,
Сезинип кыйнайды бир елес,
Қырлардан жүргизип кемесин.

ДОСТЫМА

(Нәбийраға)

“Доспан” деп көп болды бетиме айтқан,
Сен киби опадар болмады бирақ,
Ашық бийқарар көп жанларын жакқан,
Хеш бири кеулимде калмады бирақ.....

Ал сениң кеулиң елжиреп мени,
Сүйесен, сеземен меһирин дәрәя,
Базыда умытып мен жилли сени,
Кетсем де алыслап, етпейсен гина.

Я ашыў, я ғәзеп тикпейсен неге,
Қағып-силкип алсаң болмай ма жаным,
Неге өзгелердей етпейсен төме,
Тап маған қарысып қалғандай қаның.

Буншелли кенликти қайдан алдын сен,
Хәмме еркелигим жайғасар саған,
Мен сениң ықласың алдында киммен?!,
Көл-көсир меһиринди бергендей маған.

Кой мени буншелли қарыздар етпе,
Ықлас-калас деген қоркаман жаным,
Досларым ишинде достым сен текте,
Айтпай-ақ қояйын басқа таманың.

“Доспан” деп көп болды бетиме айтқан,
Сен киби опадар болмады бирақ,
Ашық бийқарар көп жанларын жакқан,
Хеш бири кеулимде калмады бирақ....

Сен гөзлеген бийик шынлардың,
Төбесине шыктым мен бүгин,
Менмен деген небир қызлардың,
Жары жолда калдырып жүгин.

Шын ғой енди болды меники,
Буннан өзге мәррем қалған жоқ,
Бул дүньяның сәни не көркі,
Қолым жетти, кеулим толған жоқ....

МУХАББАТ ХАҚҚЫНДА ТОЛҒАҰ

-Сүйдим деу мәзи сөз ғой,
Оннан да уллы сезим,
Уясы билсең көз ғой,
Гүуасы болшы өзиң-
Дейсең сен күйип-жанып,
Көзинде көрдим ышқы,
Сезимге берген ерк“
“Хақыйкат шарабы ашшы,
Непсине жүрсең ерип”,
Дегим келер саған,
Ал мениң кеуилимде,
Бузылмас пәрманлар бар,
Ғұмшалай жүрегиме,
Жерленген әрманлар бар....
Ойыма келмес нелер,
Еркиннің даласынан,
Гүл терген ерке қызды,
Көрсетким келер саған,
Аспанда ай, жұлдызды,
Ол қыз жүдә менмен,
Жұлдызлар, ай қасында,
Он жети бәхәр көрген,
Оранып гүл паслына,
Қыялы ушқыр оның,
Сүйгени ертеклерде,

Курбаны болып соның,
Әрманын жөргекледі,
Ауыллас қонсы бала,
Ышқында өртенеді,
Кәлби толы нала,
Қызға арнап гүл тереди,
Пәкизе аппақ сезим,
Әрманлар тууылады,
Умытып кетип өзін,
Ақ нұрға шомылады,
Қыз берген гүлин алып,
Басса да бауырына,
Қарамас қыя бағып,
Әрманның ауылына....
-Ал сен билесең бе?,
Оныңдай болалмайсан,
Кәлбин толы үмит,
Өртенип жаналмайсан,
Көрмедин бәхәрімди,
Көрмедин жазымды да,
Көрмедин кәхәрімди,
Хәм ерке назымды да,
Сол ушын сүйе алмайсан,
Ал мениң қыялымда,
Еле сол қонсы бала,

Кулимлеп турады да, Излеме хасла мени,
 Көзінде жайнап үмит, Мен әрман, мен
 Қолында бир дәсте гүл, сағымман,
 Усынып турар маған, “Куўалап жүрген сени...”
 “Мен сен жойтқан бүлбил”, “Сүйдим” деў мәзи сөз ғой,
 Дегендей болар маған, Оннан да уллы сезим.
 Батынып айта алмайды, Уясы билсен көз ғой,
 Сөйлеп турар көзи, “Гүўасы болшы өзін”,
 Бул сөз айтылмайды, Деме сен,
 Мухаббат соның өзи.... Бәри ялған,
 “Баяғы бағларыңнан”-, Бул сөзлер айтылмайды!!!

КЫЗҒАНБАЙМАН ӘЗИЙЗИМ СЕНИ...

Кызғанбайман әзийзим сени,
 Мүмкинбе хасла нурды кызғаныў,
 Жарыта бер кем кеўиллерди,
 Хәм оларда болсын ояныў.

Сүйилиў хәм сүйиў не билсин,
 Тәғдириңе етсин шүкирана,
 Сағыныштан сарғайып күйсин,
 Мәжнүн киби болсын дийўана.

Сен қуылған хәр бир кеўилде,
 Жаксы нийет ойлар туўылсын,
 Хәм сән берсин мына өмирге,
 Аппақ әрман, нурға шомылсын.

Кызғанбайман әзийзим сени,
 Мүмкинбе хасла нурды кызғаныў,
 Жарыта бер кем кеўиллерди,
 Хәм оларда болсын ояныў....

УМЫТПА ЖАНЫМ

Тынлама сен ахыў-зарымды,
 Шертпей-ақ кой кеўил тарымды,
 Умытпасаң болғаны текте,
 Бул дүньяда мениң барымды.

Келесен бе, келмейсен бе сен,
 Бәрибирде кеўилимдесен,
 Сағыныш жоқ, айралық та жоқ,
 Бәрін өзим жараттым билсен....

Суў түбинде жатырған алмаз,
 Сени қолға усласам болмас,
 Сен руўхсаң енген жаныма,
 Жер бетинде саясы қалмас.

Өкпе не ол, гийне не ол,
 Хеш бирине қойып болмас жол,
 Сен илахий пайғамбар көкте,
 Жерге түспей-ақ қой, аман бол.

Тынлама сен ахыў-зарымды,
 Шертпей-ақ кой кеўил тарымды,
 Умытпасаң болғаны тек те,
 Бул дүньяда мениң барымды....

ТЕЛЕЗИЎ

Дастурханның басында әрман,
 Дастурханның басында үмит,
 От басынан асалмай арман,
 От басында айтылар үгит...

Минберлерде шайтан ойыны,
 Токып-пишип қойылған гәплер,
 Пуш жаңқакка толар қойынын,
 Умытылар кешегі мәплер...

Басқа-басқа хәттеки достың,
 Келе алмас гәптин хағынан,
 Өз ғамынан келе алмай үстин,
 Түсер кисиликтин тағынан...

Майлы шелпек, жумсак шөреклер,
 Дастурханда, оттың басында,
 Сөзи — иси бөлек-бөлеклер,
 Және пайда болар қасында...

Дастурханнын басында әрман,
Дастурханнын басында үмит,
От басынан асалмай арман,
От басында айтылар үгит....

СӨЗИМ КЕТТИ УШЫП ХАҰАҒА...

Сөзим кетти ушып хаұаға,
Таркады ашыұ-ғәзебим,
Ақыл да түсти сабаға,
Жоқ енди кеуилде ғәрезим.

Сол сөзим ийесин тапты да,
Сындырды кеуилдің айнасын,
Сындырды дос-душпан сахтында,
Сөйтти де иштен тындырды...

Шәпәәтке толып жүрегим,
Өзимнен излеймен кәтени,
Ағытып тилдің тийегин,
Сол сөзди айтпасам нетеди?,

“Айтқан сөз атылған оқ” екен,
Кейнине қайтара алмадым,
Қураксыз кеуиллер жоқ екен,
Өзим жыртып алып, өзим жамадым...

ДҮНЬЯ

Арзыұыма жете алмадым,
Кеулим сазын шерте алмадым,
Я қол силтеп кете алмадым,
Мени бөнтлеп қойыпсаң дүнья...

Әрманларым атаұлы сенде,
Қол аяғым матаұлы сенде,
Бар болмысым курсаұлы сенде,
Пәрұазымды бермедим дүнья...

Билмей сырын кимге аянын,
Ким келсе де болмас паянын,
Билмей өтер пайда зиянын,
Зыр жуұыртып қойыпсаң дүнья...

Келдим-кеттим не қалды меннен,
Керегимди алмадым сеннен,
Бир жұлдыздай биймәұрит сөнген,
Мен хәм бир күн өтермен дүнья...

СҮҰРЕТИНДЕ АЙЛАНЫП СУҰҒА

Аппақ әрман кушағына мен,
Әзәзүлдің енгенин көрдім,
Бийхуш болып жатыр едің сен,
Көзлериме исенбей турдым.

Гә ғәзеп, гә мухаббат пенен,
Қыймай сени, жоклар едим мен,
Қыянетти көрген көзимди,
Ойғым келип датлар едим мен.

Әх, қәйтеин, әзәзүл дүнья,
Хәсиретимнен сәгилмедин сен,
Сүұретинде айланып суұға,
Я шайпалып төгилмедин сен.

ДОСТЫМ БАР ЖҮРЕГИН СУҰЫРЫП БЕРЕР...

“Жақсыға сөз ерер, жаманға шөп ерер”,
Кулақ еситкенди дейди көз көрер,
Бир душпан жаұдырса ғәремет тасын,
Достым бар жүрегін суұырып берер.

Биреұлер унатпас бәлким өзимди,
Биреұлер унатпас айтқан сөзимди,
Қай бирине мен дәдимал айтайын,
Бир көзин сатады, бир көзинди.

Не бир мәртлер таслап кашып майданды,
Кемпир сойыспаққа келмей қалғанда,
Телпеклерин таслап кашқан заңғарлар,
Бәлким сырттан айтып сайса сайғанды.

“Шуберек баслыға” хошым жоқ менин,
Сол ушын оныңдай достым жоқ менин,
Өз сорына сорпа төккен сорлылар,
Не айтса да айтсын исим жоқ менин.

“Жақсыға сөз ерер, жаманға шөп ерер”,
Кулак еситкенди дейди көз көрер,
Бир душпан жаўдырса ғәремет тасын,
Достым бар жүрегін суўырып берер....

СЕНИ САҒЫНДЫМ

Қуслар күзде алыс мәнзиллерге қайтса,
Бағлар сыңсып бүлбиллерин жойытса,
Сахралар айралық қосығын айтса,
Жаным мен хәм сени, сени сағындым.

Уясын умытпас қайтқан қуслар хәм,
Хәр бәхәр айланып келер қайтадан,
Ал мен сени күнлер ара жойтаман,
Әзийзим, қайдасан, сени сағындым.

Түслериме енип жаздың нәсери,
Сахралар сарғайып нала шегеди,
Менин хәм көзимнің жасын төгеди,
Әзийзим, қайдасан, сени сағындым.

Уясын умытпас қайтқан қуслар хәм,
Хәр бәхәр айланып келер қайтадан,
Ал мен сени күнлер ара жойтаман,
Әзийзим, қайдасан, сени сағындым.

МЫҢ САН АШЫҒЫҢ БОЛАДЫ СЕНИҢ...

Мың сан ашығың болады сенин,
Ышқында от болып жанады сенин,
Ақыл-хуўшынды алады сенин,
Умытпа мени...

“Көзсиз гүбелеклер отқа ағылар”,
Хүрдей қызлар истанатқа тағылар,
Сонда хәм бас урып саған табынар,
Умытпа мени...

Бәрше жаду-мәқрин көзінде сенин,
Ушқыр дана ойлы сөзінде сенин,
Қай бирин айтайын өзінде сенин,
Умытпа мени....

Мың сан ашығың болады сенин,
Ышқында от болып жанады сенин,
Ақыл-хуўшынды алады сенин,
Умытпа мени.....

ҚОСЫҚ СЫЙСА ДЕМЕК КЕҰЛИМЕ...

Қосық сыйса демек кеўлиме,
Кең жәхәннің сыйғаны дей бер,
Ғазлар қонып айдын көлиме,
Бахыт қусы қонғаны дей бер.

Дос душпаным бетиме бағып,
Излей бермең ғамның саясын,
Тас кәлбимди тасларға жанып,
Дәртлеримнің таптым дауасын.

Тулпар киби дүр-дүр силкинип,
Ылақтырып тасладым бәрін,
Болған иске тастай бекинип,
Жалғыз тартқым келеди зәхрин.

Қулай қойсам қайта турмайман,
Тикке турып шығады жаным,

Мен хешкимге көз жас кылмайман,
Таўсылғанша демим, тақаным.

Косык сыйса демек кеўлиме,
Кең жәхәнниң сыйғаны дей бер,
Ғазлар конып айдын көлиме,
Бахыт қусы конғаны дей бер.

КЕЛ ХӘ КЕҰЛИМ

Кел хә кеўлим, кел хә кеўлим;
Көп хәм ғайран бола берме...
Бир кем дүньяның кемтигин,
Бир мойнына ала берме....

Кел хә кеўлим, дәр्याдай тас,
Қайыр теўип шөге берме,
Кеўлимдей кеўил табылмас,
Деп азият шеге берме....

Бул дүнья бир ушқыр жейран,
Күйип-жанып, писе берме,
Хеш бир иске болма хайран,
Шырлап отқа түсе берме.

Дүньяның сен бе тиреги,
Көп сүтинлер тайып кеткен,
Табалмай жоғының дәрегін,
Жанын отқа жағып өткен....

Мына бассыз аламаннан,
Хеш нәрсе дәме етпе сен,
Үмит ет тек шықпас жаннан,
Дүнья бир пул өлип кетсен.

Кел хә кеўлим, кел хә кеўлим,
Меннен өзге барарың жоқ,
Сен хәм жетим, мен хәм жетим,
Сеннен өзге сорарым жоқ.
Кел хә кеўлим, кел хә кеўлим,
Мениң сенсиз қарарым жоқ.

ӨТЕШ ШАЙЫРДЫҢ АЙТҚАНЛАРЫ

Бай баласы бай болар,
Төрт түлиги сай болар,
Бий баласы бий болар,
Сөз сөйлесе жүй болар.
Дәрья аккан жерине,
Ағады десе жөн болар,
Бурынғыдан хаслында,
Сөз қалмаған деген бар,
Мен дүньяға келгели,
Ес-ақылымды билгели,
Көзим жетти усыған.
“Аўзы қыйсық болса да”
Байдың улы сөйледи”,
Атқа минсе әкеси,
Улы хәм жорға сүреди,
Тажы-тахтка минеди,
Мереке менен мейлисте,
Орыны да гиреўли,
Қарашаның баласы,
Тулпардай жүйрик болса да,
Сунқардай пәрўаз қылса да,
Кәрежеттиң кесиринен,
Ғарға адымы муң болар,
От басынан аса алмай,
Әкесинин орнына,
Қамытты кийип мойнына,
Қулағы кесик қул болар,
Шапаны жетпей дизеге,
Шыға алмай жүзеге,
Иштен жанып қул болар,
Ақыры жоқ, басы жоқ,
Дүньяның иси сол болар,
Хақыйқатты излесен,
Хақ гәпти сөзлесен,
Жүрек баўырын қан болар,

Билгениң баска бөледур,
Билимсиз болсаң жөн болар,
Қайсы бирин айтайын,
Қай мәниге тартайын...

Жалығып кеттим мен бәринен,
Безиктим дырдыұлы думаннан,
Безиктим хәттеки өзимнен,
Өзекти өртейди мың әрман.

Қол жеткен нәрсем дым қызықсыз,
Шықпаған шынларым шақырар,
Жолға мен шығыппан азықсыз,
Әрманлар қол былғап ах урар.

Әрманлар қол былғап ах урар,
Сүринип-қабынып келемен,
Алдымда мың қыйлы асыұ бар,
Шындарды жаұлайман еле мен...

Жаптым мен сезимлер есигин,
Дәртлерім қағазға төгилген,
Мухаббат ол мениң қосығым,
Көз жасқа қарылып егилген.

“Өз үйім өлең төсегім”,
Баламның бир ғана күлкиси,
Биймәни түйилер кешегім,
Хижранда сарғайған мың кеше...

Дүньяда барыңды, яки жоғыңды,
Өзиннен баска бир кимсе билмес,

Көргеним жок толып-тасқан шағынды,
Қулағың тас герен, көзлерің көрмес.

Саған жатдур кенарыңнан тасыұлар,
Шымшық шырқ етсе, жанын жырқ етер,
Бұл дүньяда мың бир түрлі асыұ бар,
Кеўлинде шоғың жок хәтте жылт етер.

Сирә сени адам деўге болмайды,
Өз басыңды гүйитлеў менен өтесен,
Әттен, сол жериме кеўлим толмайды,
Бир адамның орнына кетесен...

Көз әйнекли жылан ойыны,
Арбап мени егледі жолдан,
Пуш жаңғаққа толып қойыным,
Қарай бердим тайғанша халдан.

Ойланбаппан шакса зәхәри,
Жайыларын пүткіл денеме,
Орап-шырмап келсе кәхәри,
Заўал боларын өмириме.

Токтады ол бирден ойыннан,
Себеби пайыт пайлаған екен,
Ким тайса егер хактың жолынан,
Зәхәрлеўди ойлаған екен...

БАРДУР

(Әжинияз жолынан)

“Беглер тәрип етсем қалпак йуртыны”,
Кеўлинде әндийше қаллары бардур,
Кәруанға елткендей кеўил мүлкени,
Өзине жараса халлары бардур.

Узақ-жақынынан йошып сөзлесем,
Даўрығы жер жарған уллары бардур,
Тәрийпини дәстанлардан излесен,
Гүлайымдай сәрдар қызлары бардур.

Едиге, Оккас, Орманбет бабам,
Ноғайды бийлеген беглери бардур,
Асан, Амангелди, Айдос бий, Маман,
“Елим” деп еңиреген ерлери бардур.

Өз алдына болсын деген отаўы,
Ерназардай батыр ерлери бардур,
Қол аяқтан шешип алған түсаўын,
Аллаярдай дәртли шерлери бардур.

Халкымның дәртини айтып сөзлеген,
Күнхожа, Әжинияз, Бердағы бардур,
Нәзери ай-жұлдызларды гөзлеген,
Хорезмнің кара қалпағы бардур.

Сахраның хош хаўаз серхош бүлбили,
Айымхан апамдай хұрлери бардур,
Дүньяға бир келген тулпар дүлдили
Суў түбинде гәўхар дүрлери бардур.

Жаксыны айтып умытпайын жаманын,
Киси ҳакын жеген напәк хәм бардур,
Атка минип ойлап тек бас аманын,
Жүрген көлеңкедей накас хәм бардур.

Журтым Арал бойы Әмиў жағасы,
Даўыткөл, Нағалай көллерим бардур,
Бозатаўым ығбалымның сағасы,
Еркиндей туўылған жерлерим бардур.

Пахта менен катар койсаң салыны,
Және қаўын-кәмек, жемисим бардур,

Айтсам жылкы, жанлык, кара малыны,
Айтын беглер неден кемисим бардур.

Беглер тәрип етсем қалпак йуртыны,
Кеўлимде әндийше қаллары бардур,
Кәрўанға елткендей кеўил мүлкини,
Өзине жараса халлары бардур.

МЕН БИР ГӘДА ЖУПЫН БОЛСАМ ДА

Мен бир гәда жупын болсам да,
Кәнәәт қарын тойғызар еди,
Бак жарысы жолда қалсам да,
Ояў қәлбим озғызар еди.

Бүгин бир пул, ертең неше пул,
Пул қайғысы жоқ еди менде,
Қулқынға да емес едим қул,
Еркин кустай едің-ғой сенде.

Жетпесинлик жағаңнан алып,
Адымынды санап бастың сен,
Бирди еки етсем деп жанып,
Гәхи музлап, гәхи тастың сен.

Пул қайғысы, қазан қайғысы,
Есап-санақ алынар меннен,
Бүгин, бүгин, ертең даў қайсы,
Жүрек шайды болдым-ғой сеннен.

Бүгин бир пул, ертең неше пул,
Кирис-шығыс таўсылмас есап,
Әрман-үмит бәри қалған тул,
Тәрезиде ийман хәм инсап.

Ишип жеў мол, кийим де жана,
Тарамайды бирақ бойына,
Қанша кетти, сана, хә сана,
Кем-кем секирерсен тойына.

Жалыктым мен есап-санактан,
Пулға телип өткен күнлерден,
Тап болдың сен буған қаяктан,
Қайда кашып пана излермен.

Мен бас алып кетемен буннан,
Акылымнан азбаўым ушын,
Кәнәәт, инсап, хұждан хәм ийман,
Түсиниги тозбаўы ушын.
Кешир достым саған хәм нәпес,
Болалмадым, болалмайман хәм....

ЕЛЕ МЕН...

Сен сезбейсең еле мен,
Түслериңе енемен,
Хәр жыл сайын қайтадан
Бәхәр болып келемен.

Еле мени излейсен,
Шөлде сегбир тартып сен,
Хәтте өзін сезбейсен,
Хижран болып келемен.

Таў басында шың болып,
Өрт, жалын хәм нур болып,
Саған әрман, мұң болып,
Көкирегіңе енемен.

Нәкас жайлап бас пүтин,
Алданғанда үмитиң,
Силкиндирип жер бетин,
Хакыйқат болып келемен.

Көрўан кешсе тусыннан,
Өтсе дәўран басыңнан,
Дослар қашса қасыңнан,
Хәмдәрт болып келемен.

Руўхый дүньяң кулазып,
Кеўлиң гурбеттен азып,
Қалсаң әўметтен көз жазып,
Ығбал болып келемен.

Саратанда суў қатсаң,
Қәлбиң жаўрап муз қатсаң,

Сөйтип дегбирден сассан,
Мехир нур боп енермен.

Жыллы суўдай адамлар,
Жанға тийер гезең бар,
Кең әлемин болса тар,
Жәннет болып келемен.

Безигерсен бәринен
Жалған иззет төринен,
Сонда бийик турып мен,
Хұждан болып келемен.

Пайымда диз шөгерсен,
Қәдиримди билип сен,
Ал мен сонда гәўхар боп,
Суў түбине шүмемен.

Сүнгип кайтадан шығып,
Суў астында туншығып,
Қалбин енирер қыслығып,
Ал мен сеннен безермен.

Жай алып кеўлиң төринен,
Ағла шығып бәринен
Бир-бир ушып көзиңнен,
Түслерине енемен,
Еле мен, еле мен.

ӨЗГЕШЕ ЖАСАМАҚ КЕЛМЕС ҚОЛЫМНАН

Хаслында сени тек мен деп жаратқан,
Канатлап-канатлап зыр жуўырасан,
Ағымға илеспей мына баратқан,
Күниге мың өлип, мың туўыласан.

Ал мен тапқанынды суўырып көпке,
Күйдирип парт етип куўыраман,

Кыял атаўында ой сүрип жекке,
Хәм өзге дүньяда туўыламан.

Кеше алмай өзимнен, өз ойымнан,
Аламан ишинде куўыламан,
Өзгеше жасамақ келмес қолымнан,
Айтшы әзийзим, енди не кыламан.

МУХАББАТ

Кеўлимнің шоклары сөнип те еди,
Бийшара жүрегим көнип те еди,
Қазан жапырақларын төгип те еди,
Неге бәхәр болып келдің, мухаббат.

Және сағыныштан сызлап тур кәлбим,
Және шекпектемен жапасын, жәбрин,
Мени делбе етер бул халат бир күн,
Неге көкирегиме ендің; мухаббат.

Сейил етпек ушын кеўил бағым жоқ,
Енди гүл ашыўға бәхәр, жазым жоқ,
Сен патшасан мениң тажы-тағым жоқ,
Неге әрман болып келдің, мухаббат.

Сениң аспанында ушпағым мүшкіл,
Жаным хәтте сени қушпағым мүшкіл,
Илахий кудирет, қудайлық ис бул,
Өзин күйип, өзін жандыр; мухаббат.

МЕХРИҢ ДӘРЬЯ БОЛЫП АҒАДЫ ЕЛЕ

*“Шын жүректен жыласан,
Соқыр көзден жас шығар”*

(Нақыл)

Енди бизге буннан баска мөкан жоқ,
Бәлки мөкан болар, бирәк Ұатан жоқ,

О халкым, хаўлыкпа кеўлиң болсын ток,
Мехрин дәрья болып ағады еле,
Бизге ығбал күлип бағады еле.

Бул жәхәнде сен гезбеген жер барма,
Қолың қадақ сен төкпеген тер барма,
Өзиң ерсең сеннен бөлек ер барма,
Бабалар руўхы қоллайды еле,
Буннан зор елат болмайды еле.

Тасып төгилдиң сен көп бүлиндиң,
Тоз-тоз болдың неше санға бөлиндің,
Умман ишре тамшы болып көриндиң,
Өзлигинди умытпаған данамсан,
Сен жалғызым, сен Ұатаным, анамсан.

Сахраға питкен бағы-бостаным,
Бийғубар бултсыз ашық аспаным,
Сен қосығым жазылмаған дәстаным,
Шежиренди өзим жырлайман еле,
Бир бүлбилиң болып шырлайман еле.

Баўырыңа басып бәрше қаланы,
Бир өзінде неше ханлық сорами,
Сәждегах деп тамам Иран, Тураны,
Пайыңа бас урып келеди еле,
Қәдир-қымбатыңды биледи еле.

Бәлки дәрьялар аңғарын таппас,
Туўры сөз туўғанға жақпаса жақпас,
“Аяз”лар шарқына бакпаса бакпас,
Тарийх бәрин хатқа салады еле,
Қәлбимде қосық боп қалады еле.

Енди бизге буннан баска мәкан жоқ,
Бәлки мәкан болар, бирақ Ұатан жоқ.

УЛЫМ, ТАҰЛАРҒА БАҚ...

Бул таўлар ийели, таўлар кийели,
Бабанлар ат сүрип өткен жайлар бул,
Бул Туран, Түркистан, Байсын, Жийдели,
Байшубар суў ишкен сайлар бул . . .

Тартынба, қулыным бул журт сеники,
Қанып иш булақтың мөлдир суўынан,
Шажараи Турк, Қутадғу Биликти,
Яд етсең кимлигиң билинер соннан.

Асан, Амангелди бабанлар бунда,
Халқыңның намысын туў еткен колда,
Хаслы гәўхар қылыш жатарма кында,
Улым, таўларға бак, таўларға...

Қоканы, Хийўа хәм Бухараға,
Хан болған Қоңырат, Манғыт, Қыпшағың,
Улым, бул гәпимнің мәнисин аңла,
Сениң хәм ат болар еле тайшағың.
Улым таўларға бак, таўларға ...

РӘХИМ ЕТ...

Сағыныш көрсетти өз күшин,
Айралық камалын жаўлады,
Ашықлар билмей-ак оң, түсин
Сеўгиниң мийўеси саўлады.

Көз жаска қарылып қуўаныш,
Тасыды мехирдиң булағы,
Сейилди дәрт, әрман, мун, налыш
Хәм жанды үмиттиң шырағы.

Алынды кеўилдиң қаласы,
Хүкимдар патшасы мухаббат,

Бул журтка яр болғай алласы,
Тәңирим, маған хәм рәхим ет...

БАСҚАСЫНЫҢ БӘРИ БИЙШАРА ЕКЕН

Дүнья ислеринен таўысып төзим,
Қыйын болды қайтпақ өзиме өзим,
Және бир ойынынан ашылды көзим,
Ялғаншы дегенің бийопа екен.

Мен излеген базар жолы айланыш,
Сатылар дүньясы екен мун, налыш,
Таңсық заты да жоқ маған бийтаныс,
Жоқ излесең баўрың мың пара екен.

Билсем базарым хәм бахтым хәм өзін,
Сарай салтанатым тахтым хәм өзін,
Әй опалы ярым, әй қарар көзим,
Басқасының бәри бийшара екен.

АЙТЫП ЖАҚСЫ КӨРСЕҢ

Айтып жақсы көрсең баланды,
Айтып жақсы көрсең ананды,
Тилге көшсе сезим тамамы,
Кеўиллерде әндийше қалмас.

Ана болып көрмеген хаял,
Бере аларма анаңның мехрин,
Зейнине тийсең-ақ дәрхал,
Сол ўақытта шашады қәхрин.

Ал, анаң-ше туттай төгилип,
Әрўанадай кетеди ийип,
Қабырғасы қалмай сөгилип,
Баўырына басады сүйип.

Қай нәрсенің аўыр жеңилин,
Сезинбессең басына түспей,

Қаналастың билмес кәдирин,
Тай қулындай тебисип өспей...

Айтыў мүшкіл хәтте анама,
Сени жақсы көремен дейип,
Айта алмай туўған балама,
Жүзлеринен қояман сүйип.

“Айтылмаған сөз алтын дейди,
Айтылған сөз мыс екен, халқым”,
Көкирекке жайлап мехирди,
Қай сөзди де абайлап айтын..

ЕЛИМ ДЕГЕН ЕРЛЕРИМЕ

Едилдің суўынан емиренип ишип,
Жайықтың бойында жайылып өсип,
Тулпар болар едің қаназатым-әй,
Дүбинің жер тесип көкирегін өсип.

Сахрайы халқымның көкжал сыртланы,
Бас жип бермей үзер едің ноктаны,
Кисиге жалтаңлап қор болмас едің,
Болар едің өз журтынның султаны.

Жийренше шешенди алып қасына,
Орманбеттей болып едің басында,
Едигедей ар-намысын туў етип,
Жел тийдирмес едің таўы-тасына.

Нәйлейин заманын зор болды сениң,
Нәйлейин заманын тар болды сениң,
Әлинің майданын көрмей-ақ кеттин,
Елим деп еңирей алмадың ерім.

БУЛ КҮНЛЕР

Бул күнлер емес гәниймет,
Сен ушын мен ушын елеусиз,
Сарғайған уғайым турысы мәнет,
Күн батар, таң атар кәлеусиз.

Әрман, үмит бәри бийпайда,
Бунда қайғы қарақан тамақ,
Қосық күнсыз пашшайы пулға,
Шайырың сағдайы ақыллың ақмақ.

Бул журтка хәкимдар тамағы тоқлар,
Дүньяның тутқасын тутқан да солар,
Руұхый бай бирақ, ал пулы жоқды,
Аплатун болсаң да қорлайды олар.

Бул күнлер емес гәниймет,
Сен ушын, мен ушын елеусиз.

1989-жыл

СЕН БОЛМАСАҢ...

Қыс аязы тондырмас мени,
Жазы күйіп жандырмас мени
Хеш пасылда мәни жоқ, мәни
Сен болмасаң...

Ялғаншы койнына алажақ,
Әрманлар әдира қалажақ,
Сени меннен жуда қылажақ,
Аңласам...

Қосығымда, сазымда өзін,
Алғыр сунқар базымда өзін,
Өкпе гийне назымда өзін,
Ойласам...

Ертегімде, ертеңім де сен,
Екенлигин аңладым билсең,

Көзім ашық кетеди өлсем,
Сен болмасаң...

ХАЛҚЫМ ДЕП АЙТЫҒА ХҰҚЫҚЛЫ КИМЛЕР

Халқым деп айтыға хуқықлы кимлер,
Айтың кимлер халық атынан сөйлейди,
Кийімдей аұысар ханлар, хәкімлер
Айтың кимнің сөзи мәңги өлмейди.

Хақыйкат патриот жалғаны қайсы,
Билмедим әрманым тирисин көрсем,
Пиқирлер кесіспеси, пиқирлер қайшы,
Қай бирің, данышпан қай бирің гөрсен.

Билмедим, билмеймен хеш биріңизде,
Халқымның дәртине дәрман болмадың,
Берекет дарыған тек тилиңизге,
Биріңнің басыңды бирің жалмадың...

1989-жыл

ХҰЖДАННЫҢ МОНОЛОГЫ

Мен сениң көксинде тауланьп,
Дауасыз дәрт шегермен,
Нәпсін бәледур жауланьп,
Көз жасымды төгермен.

Билмедің алыс-жақынды,
Өзіңнен өзгени көрмедің,
Тыңламай мениң ахымды,
Көксине ғана жерледің...

Хадал харамы қарысып,
Мал дүньяны жыйнадың,
Өзіңнен зорға жарысып,
Шыбын жаныңды кыйнадың.

Туұысқан менен туұғанның,
Билмедің хасла кел-кетін,

Бержағы еттиң куўғанның,
Болмады хұрмет-иззетин.

Көбейсе дүньяң көбейди,
Жан дүньяң жарлы биракта,
Нәпсин кандым демейди,
Айтайын болса уят та...

Хаслы бундай емес ең,
Ашкөзлик сени өлтирди,
Енди бир жанлы елессең,
Есикке басын келтирди.

Мен сениң көксинде таўланып,
Даўасыз дәрт шегермен.

СЕНИҢ СЫРЛЫ КӨЗЛЕРИҢ

Көзлериннен бир сырды анлап,
Жүрекгенем турыпты сызлап,
Сезимлерге ерк берсем тынлап,
Жаным саған асықтырады.

Калардай-ақ сырым, сезилип,
Кой-кой кеўлим деймен езилип,
Кете алмайман бирақ безинип,
Ақылымнан адастырады.

Ыкласымды сезип мениң де,
Халың қыйын болды-ау сениң де,
Соклықтырып ышқы сенине,
Бул хал бизди ғарқ қылады.

Көзлериннен бир сырды анлап,
Жүрекгенем турыпты сызлап...

ЖАПТЫМ МЕН СЕЗИМЛЕР ЕСИГИН

Жаптым мен сезимлер есигин,
Дәртлерим қағазға төгилген,
Мухаббат ол мениң косығым,
Көз жаска қарылап егилген...

Өз үйім өлең төсегім,
Баламның бир ғана күлкиси,
Биймәни түйилер кешегім,
Хижранда сарғайған мың кеше...

СЕЗБЕЙСЕҢ

(X-ға)

Көзсиз гүбелектей отқа урынып,
Сезбейсең жалынлап жанып атырсаң,
Күлге айланып хәм қайта туғылып,
Палын, зәхәрин хәм коса татырсаң...

Буншелли пидайы болғаның неси,
Сүйип сүйилмесен, өмириң зая,
Ашықтың гөр болар көзлери десе,
Исендим сүйгениң салмады сая.

Аяғы астына таслап өзинди,
Езилдің көтерип алмады қолға,
Тастан жаратып сен таўдай төзимди,
Тас хәйкел алдында айландын қулға.

Көзсиз гүбелектей отқа урынып,
Сезбейсең жалынлап жанып атырсаң...

МУХАББАТ МЕН УШЫН АДАҚСЫЗ ӘРМАН

Мухаббат мен ушын тәнлер қауышып,
Нәпсилер канәәт таппағы емес,
Ат үсти сөз айтып жолда табысып
Жанды ышқы отына жақпағы емес...

Мухаббат мен ушын алаксыз әрман,
Куўсам да жеткермес бир жанлы елес,
Дийдар несип етпес сарғайған хижран,
Буннан өзгешеси мухаббет емес...

ҚАЛАЙ-ҚАЛАЙ БУЛ ЗАМАН

Қалай-қалай бул заман,
Жасы жетпей өлген көп,
Келешек ғой бул гүман,
Бүгін көрген ертен жоқ.

От басында отырып,
Ийек атпай кеткен көп,
Төсек тартып жатпай-ақ,
Қас қағымда өткен көп.

Биреу жүрек пороги,
Бири болған қан басым,
Кесел бауыр, бүйреги,
Хүрей бийлер от басын.

Ғарры ма ол, жаспа ол,
Тыңламайды рак та,
Өңешиңе салып қол,
Мингизеди пырағқа.

Дәрт көп, бірақ дауамыз,
Табылмайды деседи...
Суў шор, патас хауамыз,
Дузлы самал еседи.

Қаны азлық кеселге,
Шатылғанбыз бәримиз,
Айланғанбыз мешелге,
Табылмайды дәримиз...

Сорап жатпас себебин,
Өлсек қуның сораусыз,

Жоғалтқан жип келебин,
Биз бир елмиз қараусыз.

Қалай-қалай бул заман,
Жасы жетпей өлген көп,
Келешек ғой ол гүман,
Бүгін көрген ертен жоқ.

1989-жыл

ҚАШАН

Қашан безигесең қам-қыяллардан,
Қашан кәнарыңнан тыныш ағасаң,
Қашан тәрк етеди сени дәрт, әрман
Буншелли жаныңды отқа жағасаң...

Рехимин келмейме өзин-өзиңе,
Неге саў басыңа саўда саласаң,
Неге тар көринер дүнья көзиңе,
Сени ким сүйейди егер куласаң.

Сарай салтанатың, таўдай тахтың бар,
Бармақтай бақ ушын зыр жуўырасаң,
Ат басындай аброй, сынбас сахтың бар,
Сонда хәм мың өлип, мың туўыласаң.

Тынышыңды урлап қоймай еркине,
Сени теңселдирген қудирет не ол,
Сонша шаба-шаптың барма төркини,
Мийрим-шәпәәт пе, мухаббат па ол?.

Жуўапсыз сораўлар қыйнар мени де,
Әзийзим, аяйман сени де...

СОНДА ХӘМ КЕҰЛИМДЕ МЫҢ ӘРМАН

Бир мәүрит умыттым, умыттым,
Дүньяның тарлығын көзиме,

Сөзине бийпәрүа бул журттын,
Хан болдым өзимниң кеўлиме.

Өзиннен өзгени көрмедим,
Тапқаным, тутқаным сен болдың,
Билмедим, билмедим, билмедим,
Сен әрман, сен налыш муң болдың.

Босанды дизгинлер, жылаўлар,
Бул дүнья сен барсан, мен барман,
Сораўлар, жуўапсыз сораўлар,
Сонда хәм кеўлимде мың әрман.

МАҒАН ХОРЕЗМДИ ТӘРК ЕТИҮГЕ РУХСАТ ЖОК

*Мен бул жерде Шейит боламан, маған Хорезмди
тәрк етиўге рухсат жоқ. Нажмиддин Кубро...
(Нафахатул унс 405-бет).*

Зия излеп шарқ урып гездим дүньяны,
Бағдат, Табриз хәм де Искендерияны,
Шайх Исмайыл, Аммор Есир, Шайх Рузбехан,
Пирлерди деп тәрк еттим мен Хийўаны

Мен мал дүнья аброй, атақ излемедим,
Халқым ушын шырақ еди излегеним,
Көксиме дур, гәўхар жыйып алып келдим,
Хатка салдым хәрне барым гизнегеним.

Мен болжадым болажақты хақтың исин,
Оңыма айланды хәр көрген түсим,
Монголлардың жаўларын хәм билип едим,
Жан саўғалаў емес бирақ мәрттин иси.

Маған Хорезмди тәрк етиўге рухсат жоқ,
Басқа жерде жан бермеймен илахат жоқ,

Қалдым мен бул жерде Шейит боламан,
Найза туттым, жаўға мийрим-шәпәәт жоқ.

Оқ таңламас Шайхпа ол, пирме ол,
Көксине кадалды таўып келип жол,
Қолынан жаздырмай яғыйдың туўын,
Жан берди Кубро, халқым аман бол!
Маған Хорезмди тәрк етиўге рухсат жоқ.

ЖӘНЕ БӘХӘР КЕЛДИ

Және бәхәр келди, және жаз келди,
Умыттым қыраўлы қыстың қарларын,
Кеўил айдыныма үйрек, ғаз келди,
Шертип сезимимниң нәзик тарларын.

Әптабы жүзимнен аймалап сүйип,
Жолыма төселди жасыл майсалар,
Бүлбил гүл ышқында өртенди күйип,
Пал хәрре гүллерден тынбай поса алар.

Қыялымды урлап бул жанлы суўрет,
Қәлбиме от жағар жанымды қыйнап,
Мени өртемекте хижран мухаббат,
Айықтырып болмас дәртлерин сыйлап.

ҚӘЛБИМДЕ БИР СЕЗИМ ТУҒЯНЫ

Қәлбимде бир сезим туғяны,
Кең жәхәнге сыймай кетемен,
Тәрк етип ялған дүньяны,
Мен басымды алып кетемен.

Мен бир делбе, мен бир хаўайы,
Ерси хәтте қайғы-хәсиретим,

Хеш бир исим емес әпиұайы,
Хәр кәдемде аңлыұ, гүзетиұ.

Тәрзиге тартып барымды,
Гә баспа, гә еттин шүйелме,
Саз билмей-ақ шертип тарымды,
Сөгилдирдин, жүйи-жүйиме.

Ал биракта мен сизлерди,
Бир өмирге сүйип өтемен,
Маржан киби дизип сөзлерди,
Қәлбинизде қалып кетемен.

ХӘЗИРГИ ЗАМАННЫҢ ХӘЙЙИҰИ

Хәййиұ балам, хәй балам,
Жылай көрме сен балам,
Анаң отыр базарда,
Айланған алып сатарға.
Ерте кетип кеш келер,
Гә қапа, гә мәс келер,
Хәййиұ балам, хәй балам,
Кеўлиң болсын жай ғана.
Хәптелеп кетсе Хазарға,
Айлар Қырым татарда,
Жол жоқ изге қайтарға,
Хәййиұ балам, хәй балам,
Шыдамлы бол, сен балам,
Тисин шықса саўдадан,
Қалмассан сен де пайдадан,
Барлық пайда саўлада,
Күн көрерсен қайдада,
Бир айлықка не берер,
Өлмес аўкат күн көрер,
Хәййиұ балам, хәй балам,
Зор боласан сен балам,
Үлкейсен жорға сүрерсен,
Кәлегенинди кийерсен,

Ишкенин алдында,
Ишпегенин артында,
Май кекирип жүрерсен.
Хәййиұ балам, хәй балам,
Қапа болма, сен балам,
Бир кемисин болады,
Басқаның орны толады,
Сенде болмас кәнәәт,
Хәм де мийрим- шәпәәт,
Өзиннен зорды сыйларсан,
Маймыл болып ойнарсан,
Хәййиұ балам, хәй балам,
Заманың сениң зор балам,
Кеңге кендур бул дүнья,
Тарға жүдә тар дүнья,
Хәййиұ балам, хәй балам,
Аяйман сени жан балам,
“Балам мениң балдайды,
Белине садақ байлайды,
Ел шетине жаў келсе,
Дүркиретип айдайды”,
Деп айтар саған күн қайда,
Заман қайда, хал қайда?,
Анаң отыр базарда,
Айланған алып сатарға,
Заўкы жоқ хәййиұ айтарға,
Хәййиұ балам, хәй балам,
Хәййиұ, хәййиұ, хәййиұ-әй...

БӘХӘР

Бәхәр мени күтпеди деме,
Сағыныштан сарғайып күттим,
Жапырақларым тоналып гүзге,
Жолларына шашылып питтим.

Қыраулы қыс алып койнына,
Аязынан муз болып каттым,
Сонда хәм сени алып ойыма,
Аппақ карды төсенип жаттым.

Бәхәр мени күтпеди деме,
Сен келдің де нурға айландым,
Әрман болып ендің кәлбиме,
Отлы нәзерине байландым...

САДАҒАҢ КЕТЕЙИН ҚОР БОЛҒАН ТЕЛПЕК

“Ердің еки сөйлегени өлгени,
Тирилей-ақ кара жерге киргени”,
Лебиз жутқан нәмәртлерди көп көрдим,
Өлмек кайда қаканласып жүргени...

Бүгин ақ дегенин ертең кара дер,
Саясынан қорқып аўлақ пана излер,
Ар-намысын сатқын пейли жеп питкен,
Не болса да күн көриске шара излер.

Бүлк етпейди-аў сирә ғана бетлери,
Әлле қашан өлип кеткен етлери,
Қай бирине ғәзеplенип отырсам,
Күйдиреди тап оннан да беттери.

Садағаң кетейин қор болған телпек,
Сени кийип паналап жүр көп еркек,
Бүгинлиги қашқан жаўға қатын ер,
Өтмиш ялған деймен, өтмиш ертеқ...

МАҒАН ҚОСЫҒЫМНАН ӨЗГЕСИ ЯЛҒАН

Маған сыймақ мүшкіл мына дүньяға,
Сениң түсинбегің оннан да мүшкіл,

Кәлбиме өрт салған рәббим аллаға,
Ырзаман тағымнан келмейди түским...

Маған қосығымнан бәршеси ялған,
Қайғы-қуғанышым жәмленген онда,
Хәмел деп, атақ деп өзгелер жанған,
Мениң басқалардан айырмам сонда.

Алтын кәпесиннен абзал аспаным,
Көксимнен алмағай оттың жаныўын,
Кеўил сарайында мениң баспанам,
Сениң қыйын бирақ, бунда қалыўын...

ГЕЙДЕ...

Гейде жалығып мен қыялларымнан,
Әрман еткенди хәм қойсамба деймен,
Шаршайман пайда хәм зыянларымнан,
Қол силтеп жанымнан тойсамба деймен.

Хәтте көргим келмей алыс-жақынды,
Қол үзгим келеди аламанлардан,
Қайырып өзимнің өзим шақымды,
Беземен күйдим хәм жанаманлардан.

Өзимнің кебиме өзимди қамап,
Үзилип бар-жоғы байланыслардан
Сынық кеўилиме мың курақ жамап,
Қашаман ой сүриў толғаныслардан.

Сол пайыт көксимди кернеп бир жалын,
Оятар ғәплеттен өртеп жанымды,
Хаслына қайтарар хәрне не барым,
Хәм шертер аяўсыз жүрек тарымды.

Гейде жалыгып мен қыялларымнан,
Әрман еткенди хәм койсамба деймен...

МУНАЖАТ

Әй шүкир, өзине ырзаман тәңирим,
Ең таза бағлардың гүлін тергиздин,
Илахий туйғының бәрисин, бәрин,
Көксиме дүр гәўхар киби енгиздин.

Ырзаман сөз бердин халық минберинен,
Тасып төгилдим мен, сен жыйып алдың,
Сүйдим хәм сүйилдим жүрек төринен,
Жансам тек ышқының отында жандым.

Сен берген мөхирди үлесип енди,
Талай жүреклерде ғұмша гүл аштым,
Делбе руўхлар хәм еркиме көнди,
Шәпәәтин жоқ жерден мен тура қаштым.

Билмеймен қай пайыт таўсылар демим,
Соған шекем сениң садық қулыңман,
Гүллесем тек мөхир бағында гүллейин,
Жұрт шуўласып қалсын мениң соңымнан.
Әй шүкир, өзине ырзаман тәңирим.

СЕН

(шайырға)

Ышқы шарабы деп мәй деп иштин сен,
Айтшы шөлин қандыма өзи,
Сүйдим деп, күйдим деп отқа түстин сен,
Айтшы кимдүр бирге жандыма өзи ...

Бирге алысканлар күлге айланды,
Ал сен күннен-күнге лаплай түсесен,

Талай булақлардың көзи байланды,
Сен болсан сахраға гүл боп питесен.

Мөхринди үлесип тасбаўырларға,
Көрингеннен мийрим-шәпәәт күтесен,
Кеўлинде не барын бул жұрт анларма,
Жалынлап жүрип-ақ өлип кетесен...

ШАЙЫР ӘСКЕРБАЙ ӘЖИНЯЗОВТЫ ЖОҚЛАҰ

(элегия)

Шайыр өлди қалды қосығы жетим,
Жазылған хәм жазылмағаны,
Хаял бала-шаға жоқ онда хеш ким,
Мөхир еди излеп таба алмағаны.

Қосыққа айланып барлық болмысы,
Шайыр кеўиллерди жаўлап баратыр,
Сен ушын сайылдың, мен ең соңғысы,
Жалынға айланып лаўлап баратыр.

Мен шайырман бул дүньясын бермеген,
Руўхы зар-гирян шырлап баратыр,
Қулақ еситпеген, көз көрмеген,
Бир әжеп дүньяға шарлап баратыр.

Шайыр өлди, қалды қосығы жетим,
Жазылған хәм жазылмағаны...

АЙТ СЕН...

Айт сен жаслығымның бәхәрсиз, жазсыз.
Гүзги жапырақтай төгилгенин айт,
Қысларым қақаман болған соң жайсыз.
Кеўил аспанымның сөгилгенин айт.

Аппак кар кыраўлы кыстың бир күни
Кәлбимде ғумшаның гүллегенин айт.
Сыйқырлы саз шерткен узақ бир түни,
Булақ суўларына шөллегенин айт.

Хеш кимге иймеген мағрур басымды,
Тек сениң алдында ийгенимди айт.
Кирпигимде қатқан көзде жасымды.
Ләбинде еритип сүйгениңди айт.

Тас кәлбимди қайрап тасларын менен,
Көксимде гәўхардың таўланғанын айт.
Сап-ышқы көл-кесир ықласың менен,
Кеўлимнің қаласы жаўланғанын айт.

Айт сен.
Тек мениң қулағыма айт.

МЕН ӨЗИМДИ ТАППАЙМАН ИЗЛЕП...

Мен өзимди таппайман излеп,
Өзгеге өкпелеў не ушын,
Гә пинхамы, гә ашық сөзлеп,
Сөз маржанын төкпелеў не ушын.

Сонша аўыр бул күнлер жүги,
Өз еркиме қоймайды мени,
Гә сыртына шаншылып түги,
Гә күлимлеп алдайды мени.

Гә дос болып шығар алдымнан,
Етпетимнен қулай түсемен,
Соң, соң шарап тутар қолыма,
Пал аралас зәхәр ишемен...

Дос душпан көп, көпдур ағайын,
Қай бириниң кеўлин табаман,
Кем-кем арта берер гүнайым,
Мен хәм бәрин төгип саламан.

Жети баслы айдарха болып,
Бәри бирдей көтерер басын,
Мениң кәлбим сағынышка толып,
Кирпигиме қатар көз жасым...

Мен өзимди таппайман излеп,
Өзгеге өкпелеў не ушын...

МАЗМУНЫ

Бәрхәма ел-халық дәрти менен жасайтуғын шайыр	3
Сүйинбийке	7
Тарийхый толғау	7
Жана қосықлар	15
Излеу менен өтсе керек өмирім	15
Өзимнің кеуліме султанман	16
Кулақ еситкенди дейди көз көрсін	16
Халқым	17
Билмедим буншелли..	18
Шайырдың сөзі	18
Анажан (тири жетім балалардың тилинен)	19
Аяғым	20
Халқыма	21
Болмаса	21
Еле мени отқа саласан	22
Куянышым хәм қайғым пүтин	22
Ярдың қушағында өлтирін	23
Топырақ қала	23
Қызларымды қызғанаман (Шайра Гүлнара Нурлепесованың усы атамадағы қосығын оқып...)	24
Ери қутқарар	24
Шет елде талап ислеп жүрген балаларыма	25
Өжаға	26
Бир басшыға	27
Шағыныу	28
Түнде түслерімде жұлдыз қакшыдым	29
Шайыр өлсе (Шайыр Ибраһым Юсуповты жоқлау.)	30
Нала	31
Қазақ шайыры Қадир Мырза Алиге («Ийрим» эссесін оқып)	32
Кетпек ушын келгендурман бул дүньяға	34
«Елим деп еңиремесең» кітабынан	
Илхам қусыма	35
Енді	35
Нәресте	36
Еңсенди көтер	37
Қой кеулім	38
Жазсам тек хағын жазайын	38
Илхам периси	40
Жаздың нәсері	40
Қәстерлеп абайлаң бір-биріңизді	41
Жеңіп ал...	42
Ийесіз, хуїлдер төне там...	42
Орнында тұрғай	43

Анажан	44
Көзлеріннен	44
Нәсері	44
Бер маған	45
Әй, пәлек	45
Өзіме аламан	47
Мен өзгеге ұқсай алмадым	47
Халқым-ау	48
Сунқар кәпеске сыймас	48
Бәхәр	49
Налаңды	49
Көзімнен таны	50
Бездирди мени	51
Жаным	52
Хәйкел	52
Болған емес	53
Жеті дүркін қыз өтер...	54
Сен әміу бойында жасайсаң еле	54
Қалғанының бәрі өткінші	55
Сүйгенлігімнен...	55
Оны көргенде...	56
Әй, сен	56
Қорқаман...	57
Ахура Мазда менен рухый сәубет	58
Көнемен енді	59
Сен де дана, ағла сен	59
Ерк ізлеп...	60
Кетіп баратырман	61
Әрман	62
Сени	62
Кәлбимде ай, қуяшым күлді	63
О, Мухаббат	64
Тилсе мениң көксимді тилсін...	65
Бул дәртті ізлеп	66
Сол тек те	66
Саған	67
Хыял	67
Үнсизлік	68
Бендемен	69
Елдің хәкімі	69
Токтап тұр	69
Әй, әзиз адамлар	70
Сенсиз	70
Думанлы	71
Кетсін... жаксыға садақа	71
Корабльлер қалған қырда қайырлап	72
Әх, куда	72
Сүйгенің бийкар	73

Өзге дүньяда да.....	74
Ерназар Алакөз бенен руўхый сәўбет	74
Налыш	75
Турыппан	76
Аязды аяз алар	77
Гүналы өзим	77
Баршынлар жат кетсе	78
Отымның басы	78
Усыннан өзге	79
Поскан елди оқып	79
Сағындым	80
Ялған	81
Буншама қосығың зарлы деп.....	81
Мурадың хасыл	83
Ақыл-хуышым лал	83
Сениң алдында	83
Яқ, мен сени.....	84
Елим деп ениремесең	84
Хаял сүйсе.....	85
Бир өзим	85
Адамзатқа келтирме нуксан	86
Сен келесен	86
Ағаларыма.....	87
«Жүрегимде бир дәрт бар» кітабынан	
Не дәркар	88
Әпиу ет, мухаббат	88
Ығбал инам ет	89
Қалбиңизде қалғым келеди	90
Жекке қалдырың	91
Мухаббат қалбимди тәрк етпесін	91
Дәрт толы қосығымды.....	92
Шарап толы қадақлар сынған.....	92
Мениң	93
Ол емес	94
Шыпакер менен сухбет	94
Себеби.....	95
Мен Алакөзди көрдім түсімде	95
Қайдасаң хақықатлық	96
Сени умытыу	97
Алланың инамы сүйген қулына	97
Жанға батты замананың жәбири	98
«Достым»	98
Дақ бар жүзінде айдында	99
Сени ізлеймен	100
Болмас	100
Кел қонағым, кел кеулиме	101
Өтмиштен ізлеме	102
Неге келмедің?!	103

Саған	104
Нәкисім	104
Бездим ялған исинен	105
Сағыныш	106
Жүрекке аян	107
Жеккелик	107
Дебдиу	108
Шайырдың ярына	109
Көзлеріме бақ!	110
Анажан	111
Ерназар Алакөздің пәряды	111
Жетпесінлік жаман дәрт	112
Еглендин неге	113
Көзлер	114
Күнге баққан айғабағарман (Бир басшының монологи)	114
Көринди	115
Көзлерін күлсин	116
Әзийзим қыя бақпа сен	116
«Әлүидағ айтпайман, мухаббат...» кітабынан	
Әлүидағ айтпайман, мухаббат	118
Болмас	119
Дақ бар жүзінде айдында	119
Ашылды дүнья	119
Арзай қызым, ай қызым	121
Әй кеулим-әй, қайдан мөкан табарсаң	122
Жумабайға	123
Ортаға қойып телпекти	124
Тумаристің тигіп кеткен нәлимен	125
Сен келмедің	126
Ақыбет	126
Атадан алтау туудым мен.....	128
Жат болдың-ау қарағым	128
Шукирана Ж. ға	129
Хәм жана, хәм гөне дүнья бул	129
Достыма (Нәбийраға)	130
Мухаббат хаккында толғау	131
Қызғанбайман әзийзим сени.....	132
Умытпа жаным	132
Телезиу	133
Сөзім кетти ушып хауаға.....	134
Дүнья	134
Сүүретінде айланып сууға	135
Достым бар жүрегін сууырып берер.....	135
Сени сағындым	136
Мың сан ашығын болады сенин.....	137
Қосық сыйса демек кеулиме.....	137
Кел хә кеулим	138
Өтеш шайырдың айтқанлары	139

Бардур (Әжинияз жолынан)	141
Мен бир ғәда жупын болсам да	143
«Еле Мен»... кітабынан	
Еле мен... ..	145
Өзгеше жасамақ келмес қолымнан	146
Мұхаббат	147
Мехрин дәрйә болып ағады еле	147
Улым, тауларға бақ	149
Рәхим ет	149
Басқасының бәри бийшара екен	150
Айтып жақсы көрсен	150
Елим деген ерлеріме	151
Бұл күнлер	152
Сен болмасаң	152
Халқым деп айтыуға хуқықлы кимлер	153
Хұжданның монологы	153
Сениң сырлы көзлерін	154
Жаптым мен сезімлер есигін	155
Сезбейсен (Х-ға)	155
Мұхаббат мен ушын адақсыз әрман	155
Қалай-қалай бұл заман	156
Қашан	157
Сонда хәм кеулімде мың әрман	157
Маған Хорезмди тәрк етиуге рұхсат жоқ	158
Және бәхәр келди	159
Қалбимде бир сезім туғяны	159
Хәзирги заманның хәйийи	160
Бәхәр	161
Садаған кетейін хор болған телпек	162
Маған қосығымнан өзгеси ялған	162
Гейде	163
Мунажат	163
Сен	164
Шайыр Әскербай Әжиниязовты жоқлау	164
Айт сен	165
Мен өзимди таппайман ізлеп	165

МИНАЙХАН ЖУМАНАЗАРОВА

КЕТПЕК УШЫН КЕЛГЕНМЕН...

Таңдамалы шығармалары

Қарақалпақ тилинде

«Қарақалпақстан» баспасы

Нөкис—2011

Бас редактор Р. Аббазов
Редакторы Г. Пирназарова
Художники А. Жаримбетов
Оператор К. Оксикбаева

Терийге берилген ўакты 12.03.2011. Басыўға руксат етилген
ўакты 25.04.2011. Қағаз форматы 84x108¹/₃₂. Офсет усылында
басылды. Гарнитурасы—«Times». Көлеми 5,5+0,5вкл. б/т,
9,24+0,46 вкл. шәртли б/т, 9,5+0,5 вкл. есап б/т. Жәми 500
нускада. Бахасы шәртнама бойынша. Буйыртпа №256

«Қарақалпақстан» баспасы: 742000,
Нөкис қаласы, Қарақалпақстан көшеси, 9

Ташкент қаласы. ДП «NISO POLIGRAF»
типографиясында басылды

30g

8000